

KKTC LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
KIBRIS BİLİM VAKFI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

BASINDA MÜLKİYET İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE KÖŞE YAZILARI:
11. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cem GÜNAL
TEZ DANIŞMANI
DOÇ DR MÜNEVVER ÇAĞIN BEKTAŞ

Lefke – 2009

KKTC LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
KIBRIS BİLİM VAKFI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

BASINDA MÜLKİYET İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE KÖŞE YAZILARI:
11. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: DOÇ DR MÜNEVVER ÇAĞIN BEKTAŞ

Tez Jüri Üyeleri

Ad Soyad:

İmza:

Doç Dr Belkıs AYHAN TARHAN

Yrd Doç Dr İbrahim ÖZEJDER

Doç Dr Münevver ÇAĞIN BEKTAŞ

KKTC LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
KIBRIS BİLİM VAKFI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kurala ve ilkelerin gereği olarak, bu çalışmada bana ait olmayan bütün veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.
(09/06/2009)

Cem GÜNAL

ÖZET

GÜNAL, Cem

Basında Mülkiyet İlişkileri Çerçevesinde Köşe Yazıları: 11. Cumhurbaşkanlığı Seçimi Örneği

Yüksek Lisans Tezi

Lefke, 2009

11. Cumhurbaşkanlığı Seçimi örneğinin ele alınarak Türk medyasında mülkiyet ilişkileri çerçevesinde köşe yazılarının incelendiği bu çalışmada, niteliksel içerik analiz yöntemi kullanılarak, Türkiye’de medyanın mülki yapısının basın kuruluşlarının editoryal yapısına ve köşe yazarlarına etkileri ile ilgili sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde medya kavramı, İkinci bölümde ise köşe yazılarına ve incelenen gazetelerin özelliklerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise faaliyet gösteren üç gazete analiz edilmiştir.

Çalışmada Türkiye’de mevcut medya düzenindeki mülki ilişkilerin basın üzerinde net bir baskı oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak yine de bu mülki ilişkilerin de köşe yazarları üzerinde ve editoryal bağımsızlığın oluşmasında etkisiz olduğunu söylemek de doğru olmayacaktır.

Anahtar Sözcükler:

Medya

Basın

Basın Mülkiyeti

Köşe Yazarlığı

Editoryal Bağımsızlık

ABSTRACT

GÜNAL, Cem

Turkish media in terms of the Property Relations and Corner Articles: 11. Presidential Election Case

Master Thesis

Lefke, 2009

In this study 11. Presidential Elections be addressed within the framework of ownership relations in Turkish media and its effects on editorial independency.

In the first part of the study the media concept was worked and in the second part of the study, features of three newspapers and their columnists were examined.

In the study it has been concluded that the existing property relations in Turkish media doesn't create a significant pressure on the press. However, it will not be correct to say that the existing media establishment and ownership relations in Turkish media doesn't play any role in the formation of editorial independency and ideas of the columnists.

Key Words:

Media

Press

Ownership Of The Press

Columnist

Editorial Independency

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
İÇİNDEKİLER	III
ÖNSÖZ.....	V
GİRİŞ.....	1
AMAÇ.....	5
YÖNTEM.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM: MEDYA VE MEDYANIN MÜLKİ YAPISI

1.1. MEDYA KAVRAMI.....	7
1.1.1. Medyanın Genel Tanımı.....	7
1.1.2. Medyanın İşlevleri.....	9
1.1.2.1. Bilgilendirme ve Haber Verme İşlevi.....	9
1.1.2.2. Medyanın Kamu Gözcülüğü İşlevi.....	12
1.1.2.3. Toplumsallaştırma, Eğitim ve Bütünleştirme İşlevi.....	13
1.1.2.4. Eğlendirme İşlevi.....	15
1.1.3. Basın Özgürlüğü.....	15
1.2. MEDYANIN MÜLKİYET YAPISI.....	18
1.2.1. Medyanın Dönüşümü ve Yeni Medya Düzeni.....	19
1.2.2. Türkiye’de Medya Mülkiyet İlişkileri ve Medyaya Genel Bakış.....	22
1.2.3. Türkiye’deki Medya Grupları.....	26
1.2.4. Medyada Tekelleşme ve Yoğunlaşma.....	30
1.3. ELEŞTİREL AKIMDA MEDYA.....	38

İKİNCİ BÖLÜM: KÖŞE YAZARLIĞI VE EDITORYAL BAĞIMSIZLIK

2.1. Köşe Yazarlığı.....	43
2.2. Editoryal Bağımsızlık.....	45
2.3. Köşe Yazarlığında Nesnellik – Öznellik ve Tarafsızlık.....	50
2.4. İncelenen Gazeteler.....	51
2.4.1. Cumhuriyet Gazetesi.....	52
2.4.2. Milliyet Gazetesi.....	54
2.4.3. Zaman Gazetesi.....	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YAZILI BASINDA 11. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

3.1. Cumhuriyet Gazetesi.....	59
3.1.1. Başörtüsü.....	60
3.1.2. Devletin Temel İlkeleri.....	62
3.1.3. Sivil Darbe ve İntikam.....	66
3.1.4. Gül – Sezer Kıyaslaması.....	68
3.2. Milliyet Gazetesi.....	70
3.2.1. Demokrasi.....	71
3.2.2. Atatürk’e ve Cumhuriyet Değerlerine Bağlılık.....	76
3.2.3. Gül – Sezer Kıyaslaması.....	79
3.3. Zaman Gazetesi.....	82
3.3.1. Devlet – Millet Barışması.....	83
3.3.2. Başörtüsü.....	86
3.3.3. Rövanş.....	88
3.3.4. Gül – Sezer Kıyaslaması.....	89
 DEĞERLENDİRME.....	 94
 SONUÇ.....	 102
 KAYNAKÇA.....	 104

ÖNSÖZ

Yirminci yüzyılda gücünü giderek artıran ve dördüncü güç olarak da anılan medyanın önemini giderek artırması, medyanın siyasal ve ekonomik ilişkilerinin de önemini arttırmıştır. Medyanın mülki yapısının değişmesi ve medya içindeki mülki yoğunlaşma, medya etiği ve tarafsızlık kavramlarının tartışılmasında da etkili olmuştur.

Bu çalışmada ise Türkiye’de Medya kuruluşlarının siyasal ve ekonomik ilişkileri çerçevesinde 11. Cumhurbaşkanlığı Seçim Dönemi incelenerek medya kuruluşlarının tutumlarına yönelik olarak medyada etik ve tarafsızlık irdelenmiş ve ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir.

Çalışmanın oluşmasında katkıları olan danışmanım Münevver Bektaş’a, Milli Kütüphane çalışanlarına, bana arşivlerine ulaşmamı sağlayan Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Kütüphanesi çalışanlarına ve desteklerini aldığım değerli arkadaşlarım Seyit Yalçın’a ve özel insan Emine Köse’ye katkılarından dolayı teşekkür ederim.

GİRİŞ

21. Yüzyılda, tüm toplumlarda bireyler gündelik yaşamlarında kitle iletişim araçlarını kullanmakta ve bu araçlarının etkisine maruz kalmaktadır. Toplumsal yaşamda ortaya çıkan ihtiyaçlara bağlı olarak gelişen teknoloji ve kitle iletişim araçlarındaki çeşitlilik, medyanın kullanım biçimini, bireysel alışkanlıkları ve bunlara bağlı pek çok şeyi değiştirecek boyuttadır (Özkan, 2004: 62). Kitle iletişimi ortaya çıkışından bu yana büyük bir değişim yaşamış olsa da gündelik yaşamdaki önemli yerini artırarak korumuştur.

Kitle iletişimi ile ilgili araçların üretilmesi, geliştirilmesi ve bu araçların yönetimi bugüne kadar büyük bir değişim yaşamıştır. Bu araçların önemi anlaşılmaya başlandıkça devlet, siyasal güçler ve özel sermaye sahipleri bu araçları elde etmeye ve denetimleri altına almaya çalışmışlardır. Böyle bir süreç sonunda da kitle iletişim araçları ya devletin ideolojik propaganda araçları ya da özel teşebbüs sahibinin çıkar sağladığı ticari ve ideolojik aygıtlar haline gelmiştir.

Sosyal bilimciler ve toplum, bu araçları tartışmış, bu araçlardan etkilenmiş ve beklentiler içine girmiştir. İletişim bilimcileri ve kimi zaman siyasal bilimciler de kitle iletişim araçları ile bireyin, toplumun, siyasal ve ekonomik güçler arasındaki ilişkileri ve etkileşimleri araştırmışlar ve bu ilişkileri kuramlarla açıklamaya çalışmışlardır. Dünyanın, toplumun, siyasetin ve ekonominin yapısı değiştikçe de farklı kuramlar ve görüşler ortaya çıkmıştır. Bunlardan bağımsız olmayan medya da bunlarla birlikte değişim geçirmiştir.

Özellikle 20. Yüzyıldan beri yaşanan teknolojik, siyasal, ekonomik ve sosyal değişimler kitle iletişim araçlarının yapısını ve kullanımını doğrudan etkilemiştir. Bu dönemde hiç olmadığı kadar ilerleyen teknoloji ile birlikte bilgi daha çok insana ve daha hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır. Bu da kitle iletişim araçlarını daha da önemli hale getirmiştir. Kapitalistleşen ve hızla liberalleşen dünya bu yüzyılda küreselleşme adı verilen bir sürece girmiştir. Bu süreçle birlikte özellikle 1980'li yıllarda, kitle iletişim araçlarının mülkiyet

yapılarında ve dolayısıyla örgütlenme ve işleyişlerinde değişimler olmuştur. Dünyadaki değişimin hiç olmadığı kadar hızlı yaşandığı bu dönemde 1990'lı yıllara gelindiğinde, iki kutuplu dünyadan tek kutuplu dünyaya geçilmesiyle birlikte özelleştirme yaygınlaşmaya başlamış, bilgi teknolojilerinde yeni devrimler olmuştur (Adaklı, 2001: 145). Yine bu dönemde artık toplumun bilgi toplumu olduğu fikri üzerinde durulmuştur.

Türkiye de 1980'li yıllarla birlikte bütün bu değişimlerden etkilenmiştir. Radyo ve televizyon yayıncılığının özelleşmesi, yazılı basında sermaye yoğunlaşmasının artışı, kitle iletişim araçlarının yapısını ve bu araçların ürünlerini doğrudan etkilemiştir. Türkiye de dünyada yaşanan bu süreçleri geriden de olsa takip etmiş ve yaşamıştır.

Gelenen bu noktada günümüzde medya kurumlarını sadece bilgilendirme ve haber yayma ya da eğlendirme aracı olarak düşünmek yanlış olacaktır. Medya etkileriyle ve kimilerine göre dördüncü kuvvet olarak tanımlanmış gücüyle sadece bir iletişim araçları topluluğu olarak değerlendirilemez. Toplumsal ve siyasal ilişkilerin karmaşıklaşması ve gelişmesi, insanların yaşadıkları dünyada ve ülkelerinde gelişen olaylara olan ilgilerinin artması insanların bilgiye ve bilmeye olan ihtiyacı son derece arttırmıştır, bu durum sonucunda da doğru bilginin hızlı ve seri biçimde aktarımı gerekliliği doğmuştur. İşte bu noktada kitle iletişim araçlarını kullanma meşruluğunu elinde tutan medya bu sorumluluğu üstlenen ve gerçekleştiren kurumlardan oluşmaktadır. Bilgilenmenin ve bilgiye ulaşmanın bu kadar önemli olduğu günümüzde kitle iletişim araçlarının mülkiyetini elde edip bu araçları kullanarak bilgiye ulaşma ve yayma meşruluğunu elde etmek bir ayrıcalık haline gelmiştir.

Böyle bir ayrıcalığın ortaya konması medyanın yapısıyla, kitle iletişim araçlarının kullanımı ve mülkiyetiyle ve bu araçların ortaya koyduklarıyla yani medya ürünleri ile ilgili birçok tartışmayı ortaya çıkarmıştır. Medya kurumlarının mülkiyetinin özel sermayeye açık hale getirilmesi, medyanın işlevlerinin gelişmesi ve içeriğinin çeşitlenmesi sonucu bu tartışmalar genişlemiştir. Bu ayrıcalığı elinde tutanların sorumluluklarından, uyması

gereken etik ilkelerden, göz ardı etmemesi gereken bir kamuoyundan söz edilmektedir çünkü daha önce de belirtildiği gibi medya sadece haber yayın kurumlar topluluğu olarak düşünülmemektedir. Dördüncü güç olarak da anılan medyanın kamuoyunu etkileme ve hatta kamuoyu oluşturma işlevinden söz edilmiştir, çünkü kitle iletişimi dinamik bir süreçtir ve bu dinamik süreçte mesajların iletildiği kitle kimi zaman milyarlarca insanla ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında medya ürünleriyle bireyleri doğrudan etkileyen ve yönlendiren araçlardır.

Gelişen ve değişen medya kendine yeni görevler edinip kitleleri bilgilendirme dışında eğlendirme ve eğitime gibi işlevleri de üstlenmiş olsa da medya kurumlarının temel işlevinin bilgilendirme ve haber yayma olma gerçeği değişmemektedir. Ürünler çeşitlenmiş olsa da medyanın en önemli ürünü bilgi ve asli görevi de bilgiyi yayma yani haberi elde etme ve iletmedir. Haberin medyanın en önemli ürünü olması, haberle ilgili olan tartışmaları da doğurmuştur. İletişim bilimi alanında çalışma yapan akademisyenler haberin içeriği ve biçimi üzerinde durmuşlardır. Haberin oluşturulması, gerçeği yansıtması ve sunuluşu nesnellik ve medya etiği açısından son derece önemlidir (Özek, 1999: 35).

Ayrıca bu noktada gözden kaçırılmaması gereken önemli ve kesin olan bir diğer durum ise haber almanın toplum ve bireyler açısından bir hak olmasıdır. Enrico Moretti ise bu konunun bir başka boyutuna değinerek, enformasyonun kamusal bir mal olmasına rağmen neden bilgilendirme gücünün özel ellerde toplandığı sorusunu sormaktadır (Moretti, 2003: 34).

Demokraside düşünce ve ifade özgürlüğü kavramının temel önceliği vatandaşların haber alma hak ve özgürlüğüdür. Yani haber alma sadece bir hak değil aynı zamanda bir özgürlüktür. Bu hak yalnızca insanın temel ve bireysel gereksinimlerine ait değildir, aynı zamanda sağlıklı toplumların oluşması ve demokratik toplum düzenlemesi için de gereklidir. Bu hakkın en önemli aracı olan medya ise bu durumda çoğulcu, tarafsız, nesnel, gerçekçi ve etik ilkelere bağlı olmalıdır. Böyle bir medyanın en önemli varlık kaynağı ise basın özgürlüğü olacaktır.

Özet olarak katılımcı ve çoğulcu demokrasilerde medya, dördüncü bir güç olarak kamuoyunu oluşturma ve yansıtma açısından toplumun bir dinamiğidir, medya toplumun gören ve işiten yanıdır. Medyanın en önemli unsurlarından basın da diğer medya araçlarına benzer şekilde bazı hak ve görevlere sahip olduğu gibi bazı sınır ve sorumluluklara da sahip olmalıdır. Bu sorumluluğun ve sınırların işlenmesi, görev ve hakların işlevselliğinin sağlanması da basının özgürlüğüne, basının etik ilkelere bağlı kalmasına, nesnel ve tarafsız olmasına bağlıdır, basının özgür, nesnel ve tarafsız olması ise basının mülki yapısıyla doğrudan ilgilidir.

AMAÇ

Bu tez çalışmasında, 2007 yılı Ağustos ayı içerisinde gerçekleşen süreçte farklı üç gazetenin Türkiye'deki 11. Cumhurbaşkanlığı Seçimine yaklaşımı incelenerek, medyanın mülki yapısının köşe yazarlarına etkisine ilişkin sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda üç farklı medya grubu içerisinde yer alan, farklı geleneklere ve siyasal çizgilere sahip gazetelerin 11. Cumhurbaşkanlığı Seçimindeki tutumlarındaki farklılıklar ortaya konularak Türkiye'deki medyanın mülki yapısına yönelik bir bakış açısı meydana getirmek amaçlanmıştır. Bu çerçevede aşağıdaki iki soruya cevap aranmıştır:

- 1) Medyanın mülkiyet yapısı köşe yazarlarının düşünce ve tutumlarında etkili midir?
- 2) Birinci sorun bağlamında gazetelerin editoryal çizgisi bu mülki ilişkiler çerçevesinde mi belirlenir?

Medya, ilişkileri açısından siyasetle, ekonomiyle, toplumla, hukukla ayrı olarak düşünülemez. Bu çalışmada da kimi zaman bu kavramların medya ile ilişkisine ve medyaya olan etkilerine değinilecektir, ancak çalışmada temel alınan nokta “medyanın mülkiyet yapısı” kavramı olacaktır. Yazılı basın esas alınmak kaydıyla, bu kavramlardan yola çıkarak medyanın mülki ve sermaye yapısının editoryal çizgi üzerindeki etkisi ile ilgili sonuçlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

YÖNTEM

Bu tez çalışmasında incelenen dönem içerisinde faaliyet gösteren ve ideolojik olarak birbirinden farklı olan üç gazetenin köşe yazarlarının konuyla ilgili olan köşe yazıları ve makaleleri incelenmiştir. Makalelerin incelenmesi niteliksel içerik analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde medya ve medyanın mülki yapısına ilişkin kavramların yanı sıra basın özgürlüğü ele alınmıştır. Ayrıca yine bu bölümde konuyla ilgili olarak Türkiye'deki medyanın mevcut durumuna ilişkin değerlendirmelere ve Türkiye'de faaliyet gösteren medya kuruluşlarına ait bilgiler de yer almaktadır. İkinci bölümde ise köşe yazarlığı ve editoryal yapı kavramalarına değinilmiştir. Aynı zamanda incelenen gazeteler ile ilgili bilgiler de ikinci bölümde yer almaktadır. Üçüncü bölüm ise sonuç ve değerlendirme kısımlarından oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA VE MEDYANIN MÜLKİ YAPISI

1.1. MEDYA KAVRAMI

1.1.1. Medyanın Genel Tanımı

Medya Latince kökenli bir sözcüktür. Halka, kamuoyuna ait anlamına gelen “medium” kelimesinden gelmektedir. Medya ile ilgili olarak birçok tanım yapılabilir, bu çokluk medyaya bakış açısı ve medyanın işlevlerinin nasıl değerlendirildiği ile ilgilidir. Genel olarak tanımların üzerinde durduğu nokta ise iletişim yani bilgiyi iletme, kitle iletişim araçları ve kamu ya da halk kavramıdır. Gerçekten de en genel tanımıyla medya: Yazı, ses veya görüntü aracılığıyla iletişim kurmayı sağlayan ve bilgiyi ileten ve kamuoyunu bilgilendiren kitle iletişim araçlarının tümüdür (Bülbül, 2001: 6). Bülbül, bu tanıma kitle iletişim araçlarının örgütlenmesini eklememiş olsa da, eleştirel bir yaklaşımca bu tanıma kitle iletişim araçlarının örgütlenmiş yer ve zamanda faaliyet gösteren, örgütlenmiş araçlar olduğunu ekleyebilir.

Özellikle 20. ve 21. yy.’da siyasi, ekonomik ve sosyal alandaki gelişmeler toplumları, devletleri ve vatandaşları olduğu kadar medyayı da doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiştir, denetleme görevi açısından dördüncü güç olarak da anılmaya başlanan medya, sadece bilgilendirme veya eğlendirme işlevini yerine getiren bir kurumlar topluluğu ya da kitle iletişim araçlarının bütünlüğü olarak kalamazdı.

Bilginin ve bilgilendirmenin öneminin artması, insanların bilgiye ve bilmeye olan ihtiyacının azami düzeye çıkması, sivil inisiyatife ve kamuoyu gücüne bazı atıflarda bulunulması gelişen bilgi iletişim teknolojileri, yeni üretim tarzları, küreselleşme, liberalleşme, serbest piyasa ekonomisi, uluslar arası ve uluslar üstü dev global şirketlerin ortaya çıkması, dünya üzerindeki

sermayenin geniş coğrafyalara yayılması ve kapitalizmin ve paranın önlenemeyen yükselişinin gerçekliği, sürekli tüketime olan ihtiyacın belirmesi, bireyler üzerinde yeni ihtiyaçların oluşturulması gerekliliği, yeni pazar arayışları ve popüler kültürün yayılma gereksinimi, özelleştirme, tekelleşme, deregülasyon, çoğulculuk, hukuk devleti, hukukun üstünlüğü, insan hakları gibi benzer birçok kavramın öneminin artması ve ortaya atılması bir şekilde medyanın ve medyanın işlevlerinin önemine yeni boyutlar eklemiştir. Medya bütün bu gelişmelerden dolayı ya da doğrudan etkilenmiştir ve etkilenmeye devam etmektedir, mevcut sosyal, siyasal ve ekonomik düzen kendini yenileyerek devam ettiği sürece de değişmeye ve yeni edinimler elde etmeye devam edecektir.

Medyanın değişen yapısı kendisine de yeni işlevler kazandırmıştır daha doğrusu asli işlevleri değişmemiş ancak medya açısından asli işlev olan bilgilendirme ve haberi iletmenin yeni boyutları ortaya çıkmıştır. Bilgi, artık günümüzde eskiyle kıyaslanamayacak kadar güçlü, etkili ve önemlidir, çünkü öncelikle bireylerin bilgiye olan ihtiyacı ve hassasiyeti değişen dünyayla birlikte artmıştır ayrıca artık günümüzde bilgi anında ve çok hızlı bir şekilde, geniş alanlara ve geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Günümüzde kamuoyunu bilgilendirme, kamuoyunun görüşlerini etkileme ve kamuoyu oluşturma gibi bir güce sahip olan medya bu gücünü ancak bilgiden geçerek kullanabilir, bu gücü kullanmak da bir ayrıcalık olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ayrıcalıklara getirilen sınırlamalara ve bu ayrıcalıkları kullananlara yönelik oluşturulan etik kavramların ilgili kısımlarına çalışmanın birinci bölümünde yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise bu ayrıcalıkların kullanım alanı olan medyanın bazı temel işlevlerine, medyanın değişen yapısıyla ortaya çıkan yapısal sorunlarının en önemlilerine ve çalışmada medyanın en önemli ürünü olarak kabul edilen “haber” kavramına, medyanın en önemli ve eski kuşağı olan yazılı basın temel alınarak ve ayrıca Türkiye Medyası da ihmal edilmeden, değinilecektir.

1.1.2. Medyanın İşlevleri

Medyanın gelişen ve değişen yapısıyla birlikte medyanın işlevlerinde değişiklikler olduğu gibi medya gün geçtikçe kendisine de yeni işlevler edinmeye başlamıştır. Medya her ne kadar günümüzde siyasal işlevlerle donatılmış bir araç haline gelmişse de medyanın en asli işlevleri bilgilendirme, haber verme ve yayma, kamu gözcüsü olmasıdır.

1.1.2.1. Bilgilendirme ve Haber Verme İşlevi

Milyonlarca insanın aynı anda hiçbir söylemi medyadaki gibi paylaşması veya okuması mümkün değildir. Bu özelliğinden dolayıdır ki medyada sunulan haberin güç potansiyeli çok büyüktür (Hall, 1999: 236) Ancak medyada yer alan olaylar kendi başlarına bir anlam içermemektedir. Medya, bu olayları anlaşılabilir kılmak için enformasyon verme işlevini kullanır. Böylece haber ve bilgi paralel bir süreç içinde topluma sunulur. Bu süreç medyanın diğer işlevleri tarafından da desteklenir. Medya, kişilere bireysel, toplumsal, ulusal ve uluslararası konuları akılcı bir biçimde kavramak ve gerekli kararları alabilmek için haber ve bilgi aktarır. Bilginin adil toplumların yaratılmasında ve sürdürülmesinde çok önemli olduğu tarih boyunca düşünülmüş bir yargıdır, bu nedenle özellikle demokrasi kavramının ortaya çıkışından beri korunmaya çalışmış bir haktır, bunun temelinde de bilgilenmiş bir toplumun veya vatandaşların oluşmasının sağladığı yarar yatmaktadır (Çaplı, 2002: 21). Medya da, en önemli işlevlerinden biri olarak haber ve bilgi sağlama işlevini yerine getirmekte ve kişilerin çevresinde olup bitenleri, siyasal liderleri, siyasi ve ekonomik konuları öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Çoğu zaman insanlar, medyada yer almayan konulardan habersizdirler. Özellikle işitsel ve görsel araçlardan yararlanmanın okuma yazma zorunluluğu taşınamaması, haber ve bilgiye toplumun daha geniş bir kesiminin ulaşma olanağını arttırmaktadır. Dünyada yaşanan olayların çoğu hakkında bilgi edinimi ve kanaat oluşumu büyük ölçüde, milyonlarca kişinin paylaştığı basın ve televizyondaki haber söylemine dayanır (Van Dijk, 1999: 371).

Serbest pazarın da medyanın işlevleri açısından önemli olduğu görüşü savunulmaktadır. Özgür düşünceye dayalı bir demokrasi kültürü yaratacağı düşünülür. Sav, kimsenin bir başkasının iradesine boyun eğmeyeceği, kim isterse ve ne düşünürse özgürce açıklayabileceği biçiminde devam etmektedir. Kişinin kendini geliştirmesinde mutlaka gerekli olan bu özgürlüğün, serbest pazardaki yayın yapma hakkı ile korunduğu ileri sürülmektedir. Liberal görüşe göre Serbest Pazar kamu yararının gerçekleştirilmesindeki en önemli şarttır. Serbest pazar medyası yurttaşları değişik görüş açılarından bilgilendirir; yönetenlerle yönetilenler ve toplumdaki farklı gruplar arasındaki iletişim kanallarını açık tutmakta; kamuoyunun oluşumunda tarafsız bir bölge görevi görmektedir.

Özgür insan, özgürce düşünebilen ve kanaatlerini özgürce ifade edebilen insandır. Bunun ön koşulu da doğru, çarpıtılmamış habere, bilgiye erişim hakkıdır. Haber Alma Hak ve Özgürlüğünün yetersiz olduğu ülkelerde kamuoyunun sağlıklı oluşmadığı, demokrasi dışı rejimlerin kitle iletişim araçlarını kullanarak gerçeğe aykırı durumları kendi halklarına benimsettikleri görülmektedir. İşte bu nedenle, bir demokraside düşünce ve ifade özgürlüğü kavramının temel önceliği, vatandaşların haber alma hak ve özgürlüğüdür.

Haber alma hak ve özgürlüğü kamunun, resmi kuruluşların kararlarından eylemlerinden ve bu eylemlerdeki yöntemlerinden bireyin haberli olması hakkıdır. Bu hak yalnızca insanın temel, bireysel gereksinimlerine ait bir kavram değildir. Tam tersine, toplumda yararlı bir birlikte yaşam ve demokratik toplum düzenlemesi için gereklidir.

Bu hakkın en önemli aracı, çoğulcu, bağımsız bir medyadır. Bu doğrultuda iktidarlar medyanın gelişmesini yetkinleştirecek uygun yöntemleri almak zorundadır. Medyanın faaliyeti, ifade özgürlüğü hakkına yerleşik bulunduğu ve kamuyu ilgilendiren meseleler hakkında halkın bilgilenebilmesi hakkının bir temel ön gereğini oluşturduğundan bu güvencelerin sağlanması iktidarlar açısından bir zorunluluktur.

Demokratik sistemler siyasal katılma, çoğulculuk esasına bağlı olduğundan kişilerin bilgi edinerek oluşturdukları kanaat, fikir ve bilgilerini daha sağlıklı biçimde kullanabilmeleri için “özgür haber dolaşımı” önemli bir öncelik kazanır. “Bilgi edinme” veya “özgür haber dolaşımı” insanlar için hak olarak, kitle iletişim araçları da özgür haber dolaşımının gerçekleştirilmesini sağlamakla görevli birer araç olarak kabul edilmiştir. “Bilgi edinme hakkı” uluslararası bir haktır ve kavram olarak kitle iletişim araçlarının sağladığı haber akışının bir ürünü, sonucudur. “Haberleşme ve İletişim Özgürlüğü” ise bilgi edinme hakkı ile elde edilen bilginin iletilmesini sağlayan süreçtir. Bilgilendirilmiş vatandaşlar, iktidarı elinde bulunduran hükümetler üzerinde baskı uygulayarak siyasal yapıların sürdürülmesi, korunması ve geliştirilmesi için temel koşul oluşturmaktadırlar. (<http://inettr.org.tr/inetconf9/bildiri/34.doc>)

Bilgi Edinme Hakkı ile oluşan kanaat ve fikirler, düşünce özgürlüğünü bireysel olmaktan çıkarır ve kamusal bir hakka dönüştürür. Bu dönüşümün tekrarı demokratik sistemleri oluştururken, dönüşümü oluşturan iletişim organlarını da kamusal ve bireysel hakların oluşumu yönünden, düşünce özgürlüğünün en önemli aracı haline getirir. Bu önem, yanlış ve tek yönlü bilgilenme ile yanlış ve tek yönlü fikir, kanaat sahibi olmayı doğuracağından ve bununda siyasal yapının niteliğine etki edeceğinden dolayı iletişim organlarının bağımsız, yansız, sınırsız ve özgürlükçe bir çizgi içinde olması gereğini doğurmuştur.

Basının olayları öğrenmesi, bunları değerlendirmesi ve bunları topluma yansıtması bir hak olduğuna göre ve bu hakkın işlerliğinin temelinde düşünce özgürlüğü bulunduğuna göre, toplumdaki bireylerin tüm eylemlerden bilgilenme hakkı vardır. Bu da düşünce özgürlüğünün bir uzantısıdır. Kısaca, düşünce özgürlüğü temelde sınırsız olmalıdır ki, basının işlevi de yansız, sınırsız ve özgürlükçü bir çizgi içinde gelişebilsin, buna koşut olarak da bireyin bilgilenme hakkı sınırsız bir şekilde gerçekleşebilsin (Özek, 1999: 35).

1.1.2.2. Medyanın Kamu Gözcülüğü İşlevi

Gelenekçi liberal düşünce medyanın temel demokratik rolünün, devleti gözleyen bir kamu gözcüsü olarak hareket etmek olduğunu ileri sürer. Medyanın hükümetten tam bağımsızlığının yalnızca serbest pazar kuralları içerisinde sağlanabileceği ileri sürülmektedir. Ruhsata bağlanmış, ayrıcalık tanınmış ya da kurallara bağlanmış bir basın, iktidardakilerin çıkarlarını etkileyen sorunlara el attığında siyasal baskılara maruz kalacaktır. Bu savlar, Amerikan yayıncılığının kurallardan arındırılmasına giden yolu açmıştır. Medyanın geleneksel kamu gözcüsü tanımı, genişleyen yayıncılık bağlamında görünüşte zorlayıcı bir mantığa sahiptir. Bu mantık basının sınırlamalardan yoksun mevcut kapitalist örgütlenmesini haklılaştırırken yayıncılık alanında serbest Pazar reformu yönündeki çabalara da kaynak oluşturmaktadır. Hükümetin denetim altında tutulması gerçekten de medyanın demokratik işlevlerinin önemli bir boyutudur.

Ancak, medyanın gözcü rolü önemliyse de, rolünün bu olduğunu öne sürmek gerçekçi olmayacaktır. Bu geleneksel görüş medyanın oldukça politize ve muhalif olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır. Ancak medyanın gözcü rolüyle ilgili daha geniş bir tanımlamaya gereksinim duyulmaktadır. Medya, iktidarın başkaları üzerinde kötüye kullanılmasına karşı bir denge kaynağı olarak görülmektedir. Ancak bu geniş tanımlama benimsendiği andan itibaren serbest pazar içerisinde genişleyen savları da zayıflatmaktadır.

Medya örgütlerinin büyük bir kısmı, son otuz yıldaki ele geçirmelerin sonucunda finansal ve endüstriyel sermaye alanındaki büyük şirketlere bağlanmışlardır. Özelleştirme yönündeki akım da, televizyonların giderek büyük şirket yapıları içerisine dâhil olmalarıyla sonuçlanmaktadır. Farklı sektörlerde el atan karteller Avrupa'daki televizyon şirketlerini giderek artan bir oranda egemenlikleri altına almaktadırlar.

Mülkiyet yapısındaki bu değişimlerin bir sonucu da medya örgütlerinin bazen ait oldukları dev kartellerin etkinliklerini araştırmaktan ya da eleştirmekten kaçınmaları biçiminde ortaya çıkmaktadır. Nitekim Japonya'nın önde gelen nükleer santral yapımcılarından olan Toshiba, Toshiba EMI müzik

şirketince piyasaya sürülen ve Japonya'nın nükleer programını eleştiren bir müzik videosunu 1988 yılında piyasadan çekmiştir. (<http://tr.wikipedia.org/wiki/EMI>)

Daha da önemlisi medyanın mülkiyet yapısındaki değişmeler medyanın hükümetle ilişkilerini de etkilemiştir. Bazı araştırmacılar, medya kartellerinin aslında şirket kazancını artırmak için siyasal baskılar yapan bağımsız güç merkezleri olduğunu ileri sürmektedir. Burada ima edilen medya kartellerinin kamusal çıkarlara hizmet eden bağımsız gözcüler değil güçlerini özel çıkarlarını ilerletmek amacıyla kullanan, kendi çıkarlarından başka bir şey gözetmeyen şirketler olduğudur.

1.1.2.3. Toplumsallaştırma, Eğitime ve Bütünleştirme İşlevi

Medya, insanların toplum içinde varlıklarını sürdürebilmeleri için, gerekli olan toplumsallaşmanın sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Toplumun maddi ve manevi temelleri kitle iletişim araçları aracılığıyla da toplumun üyelerine aktarılır, onlar tarafından öğrenilmesi sağlanır. Yeni bir tutumun ya da davranış biçiminin toplumsal olarak, kabullenebilir bir hareket tarzı kılınması, bu hareket tarzının, tutumun ya da davranışın benimsenmesindeki başarısızlığın toplumda onaylanmayan bir davranış olarak temsil edilmesi, zaten var olan mevcut eğilimlere yeni yönelimler kazandırılması medyanın toplumsallaştırma işlevine dahil edilebilir (Hall, 1999: 234) Benzer şekilde, kitle iletişim kavramını, yalnızca haber ve mesaj değişimi olarak değil, aynı zamanda düşünce, olgu, veri iletimi ve değişimi olarak da değerlendiren UNESCO ise, hazırladığı 'İletişim ve Toplum' raporunda medyanın işlevleri arasında toplumsallaştırma, diyalog, eğitim, kültürel gelişme işlevlerini de yerleştirmiştir (Özkan, 2004: 60, 61). Bu durumda, toplumda varlığı oluşturulan ve sürdürülen anlamların, güvenilirlik, meşruluk ve kabul edilebilirlik kazanmasında en etkili araç medyadır. Yani bir bakıma medyanın egemen kültürün yayıcısı olduğu düşünülürse, medya, bireylerin, toplumsal düzene ayak uydurmalarını sağlarken egemen kültürden faydalanmaktadır. Egemen kültür öğeleri topluma benimsetilirken amaç,

bireyin var olan düzeni kabullenmesini sağlamak ve bu düzene göre hareket etmesi gerektiğini ona öğretmektir. Medyanın bu işlevi, Suskunluk Sarmalı kuramıyla da açıklanabilir. Medyanın toplumu eğitme işlevi, aynı zamanda toplumsallaştırma işleviyle de yakından ilişkilidir. Bireyin öğrenmesi gerekenleri belirlemek yine medyanın işlevleri dahilindedir. Türkiye’de çocuk ve gençlerin enformasyonlarını kitaplardan ve kendi gözledikleri olaylardan değil, bilhassa kitle iletişim araçlarından elde etmeleri, eğitim işlevinin etkisini açıklamakta faydalı olmaktadır (Gökçe, 2001: 184).

Alman sosyolog Neumann tarafından geliştirilen Suskunluk Sarmalı teorisi, insanların fikir edinimi sırasında çoğunlukla çevreyi gözlemlediğini ve kamuoyunu dikkate aldığını savunur. Bireyin sosyal izolasyondan kaçınmak için toplumda egemen olan görüşü benimsediğini ve azınlıktaki düşüncelerden kaçındığı öngörüsüne dayanır. Neumann’a göre medya da bu suskunluk sürecini hızlandırır ve büyütür. Neumann, genel olarak medyanın bireylere ne düşüneceklerini ilettiğini ve diğer düşünceler arasında kısıtlama yaparak belli görüşlere yer verdiğini de savunmuştur. (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 202, 203, 204)

Medyanın eğitim işlevi, toplumun genel yapıyı kabullenmesinde ve kuralları öğrenmesinde de oldukça etkili olmaktadır. Temel değerlerin topluma aktarılması, mevcut ideolojisinin toplum tarafından anlaşılır hale getirilmesi yine medyanın toplumu eğitme işleviyle ilgilidir. Bireylerin günlük yaşamının önemli bir kısmını kaplayan ve bireyler üzerinde oldukça etkili olan medya, bireye bilgi ve haber aktarırken, bireyi toplumsallaştırırken ve eğlendirirken toplumun kültürel değerlerini yeniden üretir ve anlamlandırır.

Medya, toplumdaki bireylerin birbirlerinin koşullarını tanımlamalarına yardımcı olduğu gibi farklı toplumların da birbirlerine yaklaşmalarında önemli bir rol üstlenmektedir. Medya, farklılıklar içinde birlikte yaşamaya ve çoğulculuk ilkesine de katkıda bulunmaktadır. Bütünleştirme işlevi, bireyin yaşadığı topluma ait kuralları öğrenmesinde de oldukça etkilidir. Toplumsal yaşamda uyum ve düzenin gereklerinden olan rızanın oluşumunda kitle iletişim araçlarının payı büyüktür. Bu durumda kitle iletişim araçları, bir

yandan bireylere kuralları öğretip hatırlatırken bir yandan da bu kurallara karşı rıza oluşturmaktadır. Birey böylece içinde yaşadığı toplumla bütünleşmiş, uyumlu bütünü bir parçası haline gelmiştir. Kitle iletişim araçları, bütünleştirme işlevini yerine getirirken toplumun egemen kültür ve ideoloji kodlarını benimsemelerine özellikle katkıda bulunmaktadır. Böylece, aynı kültür ve ideoloji kalıplarına bağlılık gösteren toplum, birliktelik içinde ve huzur ortamında yaşayacaktır. Medyanın fonksiyonları, yalnızca kitleleri bilgilendirmek ve haber iletmek değildir. Bireylerin tutum ve davranışlarının şekillenmesinde, verecekleri kararların oluşmasında medya, önemli roller üstlenmektedir (Özkan, 2004: 62).

1.1.2.4. Eğlendirme İşlevi

Medya, bireylere eğitim ve kültürün yanı sıra. Eğlendirme işlevine yönelik programlar bireyleri eğlendirirken diğer işlevlere yönelik etkide de bulunurlar. Programlarla izler kitleye verilen mesajlar, kitlenin alt bilincine de etki etmektedir. Bireyler, aldıkları mesajları, günlük yaşantılarında kullanmaktadır. Bunlar, günlük yaşam pratiklerine yönelik mesajlar olabildiği gibi genel kültür yapısının ve egemen ideolojinin devamlılığını sağlamaya yönelik mesajlar da olabilmektedir.

1.1.3. Basın Özgürlüğü

Etik ilkeler ve kendi kendine denetim ile basının özgürlüğü kavramları iç içedir, etik ilkeler ve özdenim ancak özgür basın ortamında ve demokratik şartlar altında ortaya çıkar ve işlev kazanır. Yazılı basının gerçek anlamda etkili bir güç haline gelmesi 17. yüzyıl itibarıyla gerçekleşmeye başlamıştır, buna bağlı olarak da özgürlüğe ilişkin sorunlar da bu dönemde ortaya çıkmaya başlamıştır (Bülbül, 2001: 17).

Basının özgürlüğü genel anlamıyla basının siyasi, ekonomik ve daha da farklı engellemelere veya işlevlerini kısıtlayıcı muamelelere maruz kalmamasıdır. Özerk basın özgürlüğünü şu şekilde tanımlamıştır: “Basın

özgürlüğü haber, fikir ve düşünceleri serbest olarak toplayabilmek, yorumlayıp, eleştirebilmek ve basabilmek yani çoğaltıcı araçlarla çoğaltabilmek ve bunları serbestçe yayma hakkıdır.” (Dönmezer, 1976: 41). Ancak basın da bu özgürlüğün karşılığı olarak işlevlerini tam olarak ve etkin bir şekilde yerine getirmekle yükümlüdür.

Basın özgürlüğünün en önemli unsurlarını Dönmezer beş başlık altında toplamıştır:

1. Haber, düşünce, fikir ve kanaatleri bilme, bunlara ulaşmak ve bunları toplama hakkı.
2. Haber, düşünce, fikir ve kanaatleri yorumlama, analiz edebilme ve eleştirebilme hakkı.
3. Haber, düşünce, fikir ve kanaatleri yayınlatabilme ve basılmış eserleri dağıtabilme hakkı.
4. Basının gereksiniminin sağlanması ve bunun yerine getirilmesinin bir kamu hizmeti sayılması.
5. Yönetimin basına eşit davranması (Dönmezer, 1976: 92).

Kuşkusuz ki bu unsurlar değişik başlıklar altında toplanabilir ya da bu unsurlar çoğaltılabilir ve azaltılabilir, ancak basın özgürlüğü ile ilgili en önemli nokta demokratik ortamda çoğulculuk ilkesinin benimsenmişliği ve bu fikirle birlikte gelişen anayasal güvenceleridir. Bu noktada gözden kaçmaması gereken önemli bir diğer nokta ise, basının kendisinin özgürlüğü algılayışı ve kullanımıdır. En demokratik ülkelerde, en özgür ortamlarda sağlanmış anayasal güvencelerin eşliğinde dahi medyanın kendisi içerisinde yapısal ve mülki bozukluklar, tekelleşmeler ve basını ve basının etiğini olumsuz etkileyecek etkenler mevcutsa basının özgürlüğünden söz etmek mümkün olmayacaktır. İşlevini yerine getiremeyen ve ilkelerinden sapmış bir basının, her türlü anayasal güvenceye sahip olsa da, özgürlüğünden de sözedilemez. Basının özgür ve görece özerk olması gerekliliğinin temelinde siyasal iletişimin daha dengeli ve nesnel olacağı temennisi vardır, bu beklenti basının özerk ve bağımsız yapısının korunmasındaki en temel gerekçedir. Ancak basın uygulamada kamu yararını gözetmek yerine siyasal ilişkilerin bir parçası haline gelirse doğal olarak özgürlüğünü de kaybedecektir.

Basın hemen hemen her dönemde belli baskılara ve sınırlandırmalara değişik uygulamalar yoluyla maruz kalmıştır. Bu baskının temel sebebi basının önemli işlevleri ve basının etkin gücünden kaynaklanmaktadır. Basını halkın değil kendi sesi gibi kullanan Napolyon, “ *Basın özgürlüğü mü? Asla... Bunu onlara verdikten sonra benim için yapılacak iş bir arabaya binip çiftliğime gitmek ve artık orada yaşamaktır. Eğer, basının dizginlerini elimden kaçırsam, iktidarda üç aydan gazla kalamam...*” (Bülbül, 2001: 19). diyerek bir yandan basının önemli işlevine atıfta bulunmakta ve aynı zamanda siyasal iktidarın basını elinde tutma isteğinin nedenlerini çok eski dönemlerde bile olsa ortaya koymaktadır.

Napolyon’dan günümüze çok uzun zamanlar geçmiş olsa da mevcut olan fikrin çok değiştiği söylenemez. Halen basına yönelik sınırlamalar devam etmekte olduğu gibi artık sadece siyasal iktidar değil aynı zamanda özel sermaye sahipleri de bu gücü elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Kuşkusuz ki bütün bunlar da basının etik ilkelere olan duyarlılığını, basının işlevlerini ve bağımsızlığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Basın özgürlüğünü sınırlandıran fiili unsurların dışında hukuki unsurlar da ortaya çıkmaktadır. Hukuki sınırlar genel olarak devletin hassas olduğu noktalarda ve birey kişiliğini korunması açısından ortaya çıkmaktadır. Toplumu korumak, kişilerin şeref ve haysiyetini korumak, adaleti ve adaletin işlevini korumak, devletin varlığını korumak gibi etkenler basının hukuki sınırlamalara maruz kalmasına neden olmuştur. Hukuki sınırlamaların olduğu yerde hukuki güvenceler de doğal olarak anayasal düzen içerisinde kendisine yer bulmuştur. Basın özgürlüğünü sağlayan güvenceler üç ana başlık altında toplanır.

1. Basın özgürlüğü bir anayasa kurumudur ve güvencesi anayasalarda ayrıntılı olarak yer almalıdır.
2. Basın özgürlüğünün aynı zamanda sosyal bir özgürlük olduğu ilkesi benimsenmeli.

3. Basın özgürlüğü kurumsal ve genel olmalıdır. Temel güvenceler sarsılmaz olmalı ve siyasi dönemlere göre ya da günün şartlarına göre sekteye uğratılabilir olmamalıdır.

Sonuç olarak, basın özgürlüğü ve medya etiği kavramlarının iç içe olduğu unutulmamalıdır. Çünkü etik temeli ve ilkeleri benimsememiş bir özgürlük yeni sorunlar üretebilir. Bu durumda basın özgürlüğünün gereği gibi görülen bazı işler basın etiğine ters düşebilir. Özellikle medyanın sermaye yapısı ve mülkiyet ilişkileri basının özgürlüğü ile yakından ilişkilidir. Basın kuruluşlarının ekonomik faaliyetlerin bir enstrümanı olarak sermayenin ilgi alanına girmesi basına yüklenen işlevleri, basının özgürlüğünü ve etiğini sekteye uğratabilir ve sermayenin gücü ve etkinliği basın özgürlüğünün çerçevesini çizen faktörlerden biri haline gelebilir. Liberal görüş medyanın özel sermayeye açılmasını kimi zaman basının özgürlüğü ve nesnelliği açısından savunsa da bu görüşlere zıt eleştirel yaklaşımlar geliştirilmiştir.

1.2. MEDYANIN MÜLKİYET YAPISI

Asli görevi; toplumdaki bireyleri çevrelerinde gelişen olaylardan tarafsız bir şekilde haberdar etmek olan medya; bunu istediği gibi kullanabilir. Bir medya kuruluşu herhangi bir haberi kamuoyuna istediği nitelikte ve nicelikte yansıtabilir. Bu özelliği ile medya, toplumu etkilemede ve kamuoyunu istediği yöne çevirmede çok büyük bir güce sahiptir. Kitlelere kısa sürede ve etkin bir şekilde ulaşabilen medya denetim ve gözetim rolüyle dördüncü güç olarak da adlandırılır. Medya, elinde bulunduranlar için büyük bir güç kaynağıdır. Medya sahip olduğu bu güç ile aynı zamanda bir baskı unsurudur.

Medya sektörü kamuoyunu etkileyebilme gücü ile büyük sermayedarları bu alana çekmektedir. Çeşitli alanlarda yatırımları olan sermayedarlar, bir medya kuruluşuna sahip olarak hem siyasi bir baskı

aracını kontrol etmekte hem de sahibi oldukları diğer şirketleri korumakta ve geliştirmektedirler. Sermayedarlar sahibi oldukları medya kuruluşlarını birer savunma ve saldırı aracı olarak siyasilere ve rakiplerine karşı kullanabilmektedirler. Bugün Türkiye’de de sektöre hakim birkaç büyük medya kuruluşunun toplumda sahip oldukları büyük güç vardır. Medya kuruluşları gündemi istediği şekilde belirleme ve istediği yöne çevirme yeteneğiyle sahiplerine geniş bir yetki alanı sağlamıştır.

Liberal görüş, medya kuruluşlarının başka sektörlerde de sermaye sahibi olmasının özgür bir basın için gerekli olduğunu ve ekonomik güvencesi olan bir medya kuruluşunun siyasi bir baskıya maruz kalmadan özgür bir şekilde topluma hizmet edeceğini iddia eder. Ayrıca ekonomik olarak devlete bağımlı bir basının siyasi iktidarın olumsuzluklarından bahsedemeyeceği düşüncesi de liberal görüşün savunduğu bir görüştür. Liberal kuramcılara göre Devletin ekonomik desteğine muhtaç bir medya, ülkenin demokratik yönetimini ve insanların haber alma özgürlüğünü olumsuz bir şekilde etkileyecektir.

1.2.1. Medyanın Dönüşümü ve Yeni Medya Düzeni

Özellikle son yirmi yılda medya bir sektör haline gelerek büyük bir başkalaşım yaşamıştır. 1980’li yılların ortalarından itibaren Batı Avrupa’daki medya sistemlerinde, kamu hizmeti yayıncılığı terk edilmeye başlanmış ve kamu çıkarı ve kamu hizmeti kavramının yerini serbest piyasa ilkeleri almaya başlamıştır. Özelleştirme politikaları ile kamu hizmeti yayın tekelleri kırılmış, telekomünikasyon şirketleri özel sermayeye açık hale getirilmiştir. Günümüzde özelleştirilmeyen kamu yayın kuruluşları da rekabet ortamı içerisinde serbest piyasa şartlarına uymaya zorlanmaktadır (Çaplı, 2002: 46).

Büyük sermayedarların sektöre adım atmasıyla medya kuruluşları holdingleşmiştir. Böylelikle medya sektörü oligopolist bir yapıya kavuşmuştur. Sektöre hakim isimlerin eğilimleri neticesinde medyada tekelleşmeye doğru gidilmektedir. Bu da bireylerin olaylar hakkında tarafsız ve doğru bir şekilde haber almalarını güçleştirmektedir

1980'li yıllardan bu yana egemen olan yeni sağ düşünce ile neoliberal politikalara dayalı tek kutuplu Yeni Dünya Düzeni'nin önemli öğeleri küreselleşen para piyasalarıyla globalleşen medyadır. Günümüzde iletişim araçlarının mülkiyeti, birbirinden çok farklı ekonomik faaliyetleri bir araya toplayan holdinglerin eline geçmektedir (Moressi, 2003: 82). Basın dışı alanlardan aktarılan ve daha çok bankacılık ve müteahhitlik sektörlerinden kaynaklanan sermaye ile bütünleşen medya kuruluşları, yayıncılık dışında da, her türlü enformasyon üretimi ve dağıtımını kapsayan bir çeşitlilik içinde ve tümüyle piyasa koşullarına göre faaliyet göstermeye başlamışlardır. Daha başlangıcından itibaren bir ticari ve sanayi etkinlik olarak işleyen kitle iletişimi günümüzde ekonominin en geniş, en dinamik ve sermayenin en gözde sektörlerinden birisi haline gelmiştir. Medya günümüzde, sosyal ve siyasal düzeyde yüksek etkileme yeteneği olan ve geçmişteki durumun tam aksine, kârlılık oranı çok yüksek bir yatırım alanıdır. Oysa medya kuruluşlarının işleyişinin piyasa koşullarına bırakılıp, bırakılamayacağı öteden beri, liberal görüş çerçevesinde dahi, önemli bir tartışma bir konusudur. (<http://www.dorduncukuvvetmedya.com/arsiv/akaya.html>).

Yukarıda da belirtildiği gibi 1980'li yıllar, sermayenin ve özel teşebbüs sahiplerinin medya kurumlarına yoğun ve fiili olarak girdiği yıllardır, bu dönemde özellikle gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelerde medyaya yapılan özel yatırımlar artmış ve medyanın, bir sektör olma yolundaki fiili değişimi başlamıştır. Geleneksel ve yerel medya kurumları bu dönemden sonra küresel veya ulusal sermaye sahibi işadamlarının ticari şirketlerinin birer parçası haline gelmeye başladı. Türkiye bu süreci on yıl geriden takip etmiştir. Basında ise gerek dünyada gerekse Türkiye'de özel teşebbüs yıllardır varlığını zaten korumaktaydı ancak basında da yoğun holdingleşme dönemi yine bu döneme rastlamaktadır. Bu dönemden sonra, çoğunlukla geleneksel aile kuruluşları gibi faaliyet gösteren basın organları zaman içerisinde sahipliklerini medya patronlarına bırakacaklardı.

Yaşanan bu süreçler, özellikle Türkiye gibi az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler diye tabir edilen üçüncü dünya ülkelerinde, medyanın ekonomik

ve politik yapısını doğrudan değiştirmiştir. Thompson, bu değişimi dört ekonomi politik düzeyde sıralamıştır (Adaklı, 2003: 22).

1. Medya Endüstrilerinin giderek artan yoğunlaşmaları.
2. Medya Endüstrilerinin giderek genişleyen çeşitlenmeleri.
3. Medya Endüstrilerinin giderek artan küreselleşmeleri.
4. Kuralsızlaşma eğilimi yani deregülasyon.

Kapitalizmin yeni birikim modeli içinde önemli bir yer bulan medyanın Yeni Dünya Düzeni içindeki temel politika yöntemleri özelleştirmeler, deregülasyon ve artan tekelleşme olmuştur. 1980'lerden sonra özelleştirme ve deregülasyon gibi politikalarla, gelişen tekelleşme ile kamusal yayıncılık ilkelerinden vazgeçilmiş: medya neredeyse tamamen piyasa mantığına göre bir işleyişe teslim edilmiştir.

Medyanın haber ve bilgi aktarım işlevini nasıl yerine getirmekte olduğu çok tartışılmış olan bir konudur. Eleştirel medya çalışmaları, liberal yaklaşımların öngördüğünün aksine, medyanın kamuoyunu doğru, çok boyutlu, yansız, dengeli, hızlı ve yeterli bir biçimde bilgilendirmek yerine iktisadi, siyasi ve ideolojik olarak güçlülerin iktidarlarını pekiştirici bir biçimde haber aktarımı gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadırlar. Şimdilerde ise tüm medya çalışmaları medyanın pazarın isteklerine göre biçimlenip, etkinlikte bulunduğu geleneksel haber ve bilgi aktarım işlevinin geri plana itildiğini kabul etmektedirler.

Medyada etik kavramını, Thompson'un yukarıda belirtilen unsurlarıyla doğrudan ilişkilendirmek ve etikle ilgili olarak medyanın ekonomi politliğini inceleyerek somut sonuçlara varmaya çalışmak, çalışmanın sınırlarını oldukça genişletecek ve çalışmanın temel amaçlarından sapmasına neden olacaktır, çünkü medyada etik kavramı medyanın ekonomi politiği ile karşılaştırıldığında çok spesifik kalan bir kavramdır. Ancak medya etiğini incelerken, Thompson'un değindiği ve Adaklı'nın da dile getirdiği bu kavramları göz ardı etmek de mümkün değildir, çünkü medya etiği kavramını medya sektöründe yaşanan mülki değişim ve tekelleşme kavramlarından

bağımsız düşünmek medya etiği kavramı açısından büyük bir eksiklik olacaktır. Bu nedenlerden dolayı da çalışmanın bu bölümünde medyadaki mülkiyet ilişkileri ve tekelleşme kavramları, ağırlıklı olarak Türkiye Medyası incelenerek, ele alınacak.

Dördüncü güç olduğu ve bu açıdan kamunun gören gözü ve duyan kulağı olarak adlandırılan medyanın el değiştirmesi etik açısından önemli sorunları da birlikte getirmektedir. Medya kimin gücü, kimin gözü ve kulağı? Medya kurumları kamuya mal olan birer güç mü, yoksa kar amacı güden, siyasal ve ticari kuruluşlar mı? Ve en önemlisi parayla satın alınan, mülkiyeti devredilen, sahibi ve patronu olan bir güç yani medya bağımsız, özgür, tarafsız ve etik ilkelere bağlı olabilir mi?

Medya kurumlarının satın alınması ya da kısmen de olsa parayla medya gücünün el değiştirmesi veya parayla bu gücün inşa edilmesi bir sektör olarak medyanın bir gerçeğidir. Özel sermayeyle inşa edilen bu gücün eksiksiz ve tam olarak tarafsız, bağımsız ve para sahibinin ideoloji ve çıkarlarından yoksun olarak faaliyette bulunması kuşkusuz ki mümkün görünmemektedir.

1.2.2. Türkiye’de Medya Mülkiyet İlişkileri ve Medya Genel Bakış

Türkiye’de 1980’li yıllara kadar bu güne oranla daha çoğulcu bir yapı arz eden yazılı medya bu yıllarda yaşanan birtakım gelişmelerden sonra özellikle mülkiyet, maliyet ve finansman açılarından çok ciddi değişimlere uğramıştır. Bu dönemden sonra özellikle basın sektöründe bir elenme sürecine girilmiştir. Finansal açıdan güçlü olan, reklam ve ilan geliri elde edebilenlerin piyasada kaldığı, diğerlerinin ise piyasadaki çekildiği veya el değiştirdiği bir süreç başlamıştır.

Basın sektörünün mülkiyet yapısında meydana gelen bu değişiklik, 1990'lara gelindiğinde medyada tekelleşme olgusunu da gündeme getirmiştir. İlk olarak Asil Nadir tarafından gerçekleştirilen satın almalarla gündeme gelen tekelleşme tartışmaları, daha sonra uzun yıllardır yayın hayatını sürdüren

birçok gazetenin sonra 1980 yılında Milliyet gazetesini satın alan Aydın Doğan'ın 1994 yılında da Hürriyet Gazetesini satın almasıyla devam eden bu yeni sürecin devamında Türk yazılı medyası bugün iki büyük grubun etkin olduğu oligopolistik bir yapıyla karşı karşıya kalmıştır (Söylemez, 1998: 96).

1980'lere ekonomik, siyasal ve sosyal bunalımlarla giren Türkiye'de 24 Ocak Ekonomik İstikrar Önlemleri paketini ve 12 Eylül 1980 darbesini izleyen yıllarda bilindiği gibi yapısal bir dönüşüm süreci başlatılmıştı. Bu açıdan Türkiye 1980'li yılları geçiş süreci olarak yaşamıştır, askeri bir darbeden çıkan Türkiye serbest piyasa ekonomisine girişin ve batı ekonomisine tam entegre olmanın uğraşı içerisindeydi. Bu entegrasyona Yeni Dünya Düzenine geçiş de denilebilir. Sermaye, hür teşebbüs, özelleştirme, sermaye sahibi gibi kavramlar bu dönemde öne çıkmış ve kamuoyunda kendine yer edinmiştir. Medya sektörünün stratejik bir konuma sahip olmaya başladığını gören dönemin sermayedarlarının bazıları 1990'lı yıllara gelindiğinde birer medya patronu olarak ortaya çıkacaklar ve medya kurumlarının ideolojik tavırlarının yerleşmesinde ve kurumların özelleşmesinde etkili olacaklardır. Türkiye'de yaşanan bu değişimin, toplumun tüm birimlerinde gerçekleşmesiyle birlikte medya da değişmiştir ve günümüz medya ortamının yapısı bu dönemde biçimlenmeye başlamıştır.

1980'li yıllarda medya açısından özellikle Türkiye gibi ülkelerde büyük bir değişim yaşanmıştır. 20. yüzyılın getirdiği değişimler medyayı özellikle 1980'li yıllarda değişime zorlamıştır. Bu dönemdeki uluslararası gelişmelere ve küreselleşmeye bağlı olarak değişen teknolojik alt yapı, buna paralel olarak değişen sermaye yapısı ve hukuki düzenlemeler, 1990'larda belirginleşen neoliberal ekonomi politikaları ve bu dönemin belirgin yeni sağ politikaları medyanın mülki yapısının değişmesindeki önemli etkenlerdir.

Türkiye'de, medyanın gücünü ve etkilerini göz ardı edemeyen sermaye sahipleri 1990'lı yıllarla birlikte yatay, dikey ve çapraz mülkiyet ağlarının içerisine medya kurumlarını da katmaya başladılar. Medyanın özel müteşebbise ait olmasının yani özelleşmesinin yasal hale gelmesiyle başlayan bu süreç içinde basın ise görsel ve işitsel medya kurumlarından farklı olarak, özel sermayeye önceden açık olması nedeniyle mülki ilişki

açısından bir değişim yaşamasa da sermayedarların ağırları içerisine girmekten ve holdingleşip birer ticari kuruluş olmaktan kurtulamadı. Bu dönemle birlikte geleneksel gazete sahipliği yerini yavaş yavaş medya patronlarının gazetesine olmaya bırakmıştır.

Türkiye’de tek parti döneminin zayıflamaya başladığı 1940’lı yıllarla birlikte basında da bir hareketlenme gözlenmiştir. Bu döneme kadar Yunus Nadi Abalıoğlu, Necmettin Sadak, Ahmet Emin Yalman, Ali Naci Karacan, Sedat Simavi gibi isimler geleneksel gazete sahipliğinin temsilcileriydi. Bu dönemden sonra özellikle 1950’li yıllarda basın dışı kişilerin basında mülk edinme hareketleri görülse de yine de bir holdingleşmeden söz etmek mümkün değildir. Ancak bu dönemde gerçekleşen yazar transferleri, reklam ve lotarya gibi araçların kullanılmaya başlanması 1990’larda gelinen süreçlerin ilk aşamalarıdır (Adaklı, 2003: 110). 1950’li yıllarda yani Adnan Menderes dönemi ise Türk basınına kapitalizmin yavaş yavaş yerleştiği yıllardır. Yeni bir basın yasası, gazetecilerin de örgütlenmelerine olanak tanıyan yasal düzenlemeler özgürleşmek için yeterli olmasa da ileri adımlardır. Ancak, basın sektörünün iktidar ile ticari ilişkiler kurması ve bunun da yararlarını görmesi yine bu dönemde ortaya çıkmıştır. Besleme basın ve naylon gazete gibi yakıştırmalar bu döneme aittir. (<http://www.dorduncukuvvetmedya.com/arsiv/akaya.htm>).

Türk basın sektöründe yoğunlaşmanın motor güçleri ise 1970’li yıllardan itibaren diğer sektörlerde de faaliyet gösteren büyük sermaye sahibi yatırımcılarıdır. Bu dönem basının basit üretim teknikleriyle, ucuz girdilerle, kaynak transferleriyle, ilan ve benzeri maddi gelir kaynaklarıyla ayakta kalmakta zorlandığı bir dönem olmuştur (Sertel, 1977: 75. Alıntı, Adaklı, 2003: 110).

1980’li yıllardan itibaren basın endüstrisinin radyo, tv, internet gibi diğer medya kollarıyla bütünleştiği yapısal bir süreçtir. Bu dönemde dikkat çekici en önemli gelişme ise artık bir sektör haline gelen basında küçük ölçekli işletmelerin yaşam şanslarının azalması ve genellikle büyük sermaye gruplarına dâhil olmalarıdır. Bu durum basın sektöründe çoğulculuğun

azalmasına neden olmuştur. Bu dönemden itibaren basın görece özerkliğini kaybetmiştir ve basın giderek geleneksel işlevlerini kaybetmeye başlamıştır (Adaklı, 2003: 112)

Raşit Kaya, bu dönemle ilgili olarak medyanın dönüşümünü yaşanan ekonomik değişime bağlamaktadır, bilgiye ve bilginin serbest dolaşımına ihtiyaç duyan yeni ekonomik sistemin medyayı kendine uydurduğunu ve buna bağlı olarak da medyada mülkiyet yoğunlaşmasının yaşandığını belirtmiştir (Adaklı, 2003: 112).

Sermayenin medya alanına yatırım yapmasının ilk nedeni kuşkusuz medya kuruluşu, özellikle televizyon ve gazete sahibi olmanın sağladığı prestij ve güç ile sermaye grubunun diğer alanlardaki maddi çıkarlarını geliştirme isteğidir. İkinci etken ise eski durumun tam aksine, artık medya alanına yapılacak yatırımların çok yüksek bir kârlılık oranını doğrudan sağlama gücüdür. Medya sektörüne yatırım yapan sanayi ve ticaret kuruluşları, gazete, dergi, televizyon yayıncılığı gibi işlerin yanında başka birçok sektöre de faaliyet göstererek genişletmekte ve kârlılık oranlarını yükseltmektedirler. Artık medya grubu denince anlaşılması gereken birden çok yayın organı sahibi olan bir kuruluş değil, medya ve medya ile bağlantılı olan matbaacılık, reklamcılık, dağıtım, organizasyon, halkla ilişkiler, tanıtım hatta eğitim, turizm gibi birçok alanda mal ve hizmet üretimini faaliyet konusu olarak alan kuruluşlardır. Bu kuruluşların hisseleri borsada işlem görmekte, her yıl ilan edilen en büyük firmalar ya da en çok vergi veren şirketler listelerinde ilk sıralarda yer bulabilmektedirler. Nitekim Temmuz 1999'da ilan edilen İSO'nın 500 Büyük Sanayi kuruluşu sıralamasında Doğan Yayın Holding, Hürriyet, Milliyet, Hürgüç ve Simge Yayıncılık (Radikal gazetesi) adlı dört ayrı şirketle yer almaktadır. 5 yılda 19 basamak birden çıkarak 48.sıradan 29.sıraya tırmanan Hürriyet sektörün en büyüğü unvanını sürdürürken, Sabah Yayıncılık ve İhlas Matbaacılık listeye giren diğer grup kuruluşları olmuşlardır. (Hürriyet, 29.7.1999). Daha da önemlisi bu kuruluşlar kârlılık oranlarına göre yapılan listelerde de önde yer alabilmektedirler. Örneğin 1998 yılı içindeki 14,8 trilyon liralık net kârı ile Doğan Yayıncılık

Holding Türkiye'nin en kârlı dördüncü holdingi olarak açıklanmıştır. (Milliyet, 5.6.1999).

Kısaca son yirmi yılı toparlayacak olursak, 1980'li yıllarda şirket evlilikleri ve çapraz mülkiyete dayanan medya sahipliği 1990'larda ortaya çıkacak olan yeni medya yapısının ilk adımlarıdır. 1980'ler medyanın holdingleşmeye başladığı, 1990'lar ise holdinglerin medyaya girdiği dönem olmuştur. Bu dönemde medyanın toplumsal işlevleri ikinci plana itilerek, sektörünü ticari ve siyasi ilişkileri öncelikli hale gelmiştir. Türkiye de bu durumu batıya göre gecikmeli de olsa yaşamıştır. Ancak 1990'lı yıllarda bu dönüşümü çok hızlı bir şekilde yaşayarak aradaki açığı kapatmıştır. 1980'li yıllar geleneksel medya sisteminin ilk kırılma noktası olurken, 1990'lar ve 2000'ler yeni medya düzenin artık dönüşümünü tamamladığı dönemdir. Artık medya siyasi, ekonomik, sosyal bağları hiç olmadığı kadar güçlü olan bir güç ve iktidar alanı olarak sermayenin yatırım için cazip alanı haline gelmiştir. Medyanın bu yapısal dönüşümü gazeteci kimliğini de değiştirmiştir. Günümüzde araştıran, sorgulayan gazeteci tipi yerine medya patronlarının çıkarlarını kollayabilen kişilerin istihdam edildiği düşüncesi kamuoyuna ciddi bir şekilde yerleşmiştir. Medya etiği açısından bakıldığında ise, mevcut durum içerisinde etik ilkelerin çok arka planda kaldığını söylemek mümkündür. Ekonomik ve siyasi çıkar, iktidar ilişkileri ve dengeleri içerisinde şekillenen yapı içerisinde faaliyet gösteren ve kimi zaman 'kalemşor' olarak bile adlandırılan köşe yazarları ve gazetecilerin olduğu bir ortamda kurumsallaşmış ve otoritesi olan etik ilkelerin geçerliliği de çok zayıf olacaktır. Mevcut bu durum içerisindeyse etiği yakalamak yine gazetecinin kendisine ve özdenetimine, yani bir bakıma vicdanına kalmaktadır. Oysa ki toplumu bu kadar çok ilgilendiren ve onu bu kadar etkileyen bir eylemin kullanılmasının etiği sadece bu işi icra edenlerin vicdanına bırakılmayacak kadar önemsiz ve öznel bir kavram olmamalıdır.

1.2.3. Türkiye'deki Medya Grupları

Türkiye'de 1980'den sonra medyadaki holdingleşme günümüzde çeşitli medya kuruluşunu da beraberinde getirmiştir. Çeşitli sektörlerde iş

gören birçok şirket medyada da emtia sahibi olmaya başlamıştır. Bu durum bu sermayenin medyaya verdiği önemin de bir göstergesidir.

Türkiye’de değişik büyüklüklerdeki medya gruplarının başlıcaları şunlardır:

Albayrak Grubu imtiyaz sahibi, Diyalog Gazetecilik San. ve Tic. LTD. Şti. Adına Ahmet Albayrak’tır. Yayın kuruluşları ise Yeni Şafak Gazetesi ve TV Net’tir.

Aksoy Grubu’nun imtiyaz sahibi ise Cine Filmcilik ve Yapımcılık AŞ adına Erol Aksoy’dur. Yayın kuruluşları ise Cine5, SuperSport, Gala Tv, Viva Tv, Show Radyo, Radyo 5, Nostalji Türk, Radyo Viva’dır. Aksoy Grubuna bağlı medya kuruluşları TMSF’ye devredilmiştir.

İmtiyaz Sahibi Ciner Medya Yatırımları San. ve Tic. A.Ş. adına Turgay Ciner olan Ciner Grubunun yayın kuruluşları: Kanal 1, Habertürk, FHM, Arena, Rolling Stone, OK, Marie Claire, Empire, Süper Dergi, PC Magazin, Seventeen, Marie Claire Maison, Electronic Gaming Monthly, Joy, Habertürk Radyo’dur.

İmtiyaz sahibi Turkuvaz Gazete Dergi Basım AŞ adına Ahmet Çalık olan Çalık Grubunun yayın kuruluşları: Sabah, Takvim, Yeni Asır, Pas Fotomaç, ATV, Yeni Aktüel, Bebeğim ve Biz, Sinema, Sofra, Home Art, Şamdan Plus, Para, Global Enerji, Transport, Hukuki Perspektifler, Cosmopolitan, Harper’s Baazar, Auto Classic, Auto Motors & Sport, Cosmo Girl, Cosmopolitan Bride, Esquarie, Forbes Türkiye, House Beautiful, Hülya, Radyo City’dır.

İmtiyaz sahibi, T Medya Yatırım San ve Tic AŞ Adına Mehmet Bülent Ergin olan Çukurova Grubu’nun yayın kuruluşları: Akşam, Tercüman, Güneş, Show TV, SKY Türk, Digitürk Paket, Alem FM, Lig Radyo, Alem, Total Film, Stuff, Platin, FourFourTwo, AutoCar, Eve, Maxim’dır.

İmtiyaz sahibi Adına Ferit Şahenk olan Doğuş Grubunun yayın kuruluşları: NTV, CNBC–e, e2, NBA TV, NTVSpor, NTV Radyo, Radyo Eksen, Radio N101, Billboard Radio, Motor Boat, National Geographic, National Geographic Kids, CNBC–e, Business, Billboard, Slam, F1 Racing, Evo. ntvmsnbc.com, ntvspor.net'dir.

Fetullah Gülen Grubu'nun imtiyaz sahibi Feza Gazetecilik A.Ş Adına Ali Akbulut'tur. Yayın Kuruluşları: Zaman, Today's Zaman, Samanyolu TV, Samanyolu Haber TV, Mehtap TV, Ebru TV, Yumurcak TV, Aksiyon, Cihan Haber Ajansı, Burç FM

Fox Grubu'nun imtiyaz sahibi: News Corporation Adına Rupert Murdoch ve Ahmet Ertegün'dür. Yayın Kuruluşları: Fox Tv, Baby TV, FX TV, Fox Life, National Geo Turkey.

İhlas Grubu'nun imtiyaz sahibi ise İhlas Gazetecilik Adına Enver Ören'dir. Yayın Kuruluşları: Türkiye Gazetesi, TGRT Haber TV, TGRT Pazarlama TV, İhlas Haber Ajansı, TGRT FM.

Kanal 7 Grubu'nun imtiyaz sahibi: Yeni Dünya İletişim AŞ Adına Zekeriya Karaman. Yayın Kuruluşları ise Kanal 7, Ülke TV, Kanal 7 Int, TVT, Radyo7, İstanbul'un Sesi Radyosu, Haber7.com, Cafesiyaset.com, Rotahaber.com, Tumspor.com, NewsTime7.com'dur.

Koza İpek Grubu'nun imtiyaz sahibi Koza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş. Adına H. Akın İpek'dir. Yayın kuruluşları ise Bugün, Kanaltürk, Kanaltürk Radyo.

Power Group'un imtiyaz sahibi Power Group Adına Cem Hakko. Yayın Kuruluşları ise Power FM, Power Türk, Power XL, RadyoFenomen, PowerClub, PowerRecords.

Saran Grubu'nun imtiyaz sahibi: Saran Holding Adına Saadettin Saran. Yayın Kuruluşları ise History Channel Türkiye, Hallmark TV Türkiye,

RadyoTatlıses, RadyoTime, RadyoPink, RadyoSpor, S Reklam, Saran Digital Studios, Saran Marketing.

Sancak Grubu'nun imtiyaz sahibi Star Medya Yayıncılık AŞ Adına Ethem Sancak.Yayın Kuruluşları ise Star Gazetesi, Kanal 24.

Doğan Grubu: Türkiye'nin en büyük medya şirketi olan Doğan Grubu'nun imtiyaz sahibi Doğan Yayıncılık Adına Aydın Doğan'dır. Aydın Doğan 1990'ların sonundan itibaren Türkiye'de medyaya damgasını vuran kişi ve medyadaki en büyük tekelin sahibidir. Yayın Kuruluşları ise, Gazeteler: Hürriyet, Milliyet, Posta, Vatan, Radikal, Fanatik, Referans, Turkish Daily News. TV Kanalları: Kanal D, Star TV, CNN Türk, D Smart Digital Platform, Euro D, Euro Star, Kanal D Romania TV. Dergiler: Atlas, Auto Show, Blue Jean, Burda, Capital, Chip, Dr. Kuşhan'la Diyet, Ekonomist, Elele, Elle, Elle Decor, Ev Bahçe, Evim, Formsanté, Güncel Hukuk, Hafta Sonu, Hello, Hey Girl, İstanbul Life, Level, Lezzet, Maison Française, Pc Net, Seda Magazin, Seninle, Tempo, Yacht Türkiye, Goal. Haber Ajansı olarak da Doğan Haber Ajansı. Radyolar: RadyoD, Radyo Moda, CNN Türk Radyo, Slow Türk. Web Sayfaları: Hurriyet.com.tr, Milliyet.com.tr (Milliyet Emlak ve Arabam gibi 5 alt marka), Yenibiris.com, Insankaynaklari.com, Hurriyetemlak.com, E-Kolay E-Kolay.net, Azbuz.com, Hepsiburada.com, Gayet.net, HerEveLazim.com.tr, HemAlHemSat.com, GeziSitesi.com, OnPunto.com, TatilSepeti.com. Dağıtım ve Basım/Yayın Şirketleri: Yaysat, DPP Dergi Pazarlama Planlama, Doğan Printing Center, Dogan Ofset, Productions, Kanal D Home Video, MedyaNet, Doğan Kitap, Altın Sayfalar, DMC. İnternet Servis ve Sağlayıcı Operatör Şirketleri: Doğan Telekom, Smile ADSL, D&R. Time Warner & Doğan Ortaklığı: TNT TV, CartoonNetworkTV'dir.

Diğer Medya Grupları:

ABC Grubu: Fotospor, Şok, PC Tech, Game World, ABC Foto.net, ABC Yapım, ABCMedya Pazarlama.

Alkım Grubu: Taraf Gazetesi.

Cem Grubu: Cem TV, Cem Radyo, habercem.com.

Cumhuriyet Grubu: Cumhuriyet Gazetesi, cumhuriyet.com.tr, Cumhuriyet Kitap.

Haydar Baş Grubu: Yeni Mesaj Gazetesi, Mesaj TV, Meltem TV, Meltem Radyo.

İşçi Partisi Grubu: Ulusal Kanal, Aydınlık, Teori, Bilim ve Ütopya dergileri.

LM Dergiler Grubu: Leman, L Manyak, Atom, Red, Kaçak Yayın, Git.

MNGHolding: TV8

SaadetPartisi: Milli Gazete, TV5

Yeni Asya Grubu: Yeni Asya gazetesi, Sentezhaber.com, Bizim Radyo, (Dergiler) Bizim Aile, Can Kardeş, Genç Yaklaşım, Köprü.

Yeni Çağ Grubu: YeniÇağ gazetesi, YeniÇağ TV.

TMSF'ye Devredilenler: Kanal 6, Olay TV, Kral TV, Cine5, Viva, Gala, Super Sport, Olay, Olay, Kral FM, Kral Magazin, Show Radyo, Radyo Viva, Radyo 5.

(www.webturkeyportal.com)

1.2.4. Medyada Tekelleşme veya Yoğunlaşma

İktisat literatüründe tekelleşme ile birlikte yoğunlaşma kavramı da kullanılmaktadır. Bir piyasanın tekelci olması ya da piyasada tekelleşme, sözkonusu piyasada bir ya da birkaç firmanın, zaman zaman aralarında anlaşmalar yaparak egemenlik kurması anlamını taşımaktadır (Avşar, 2004: 89). Tekelleşme; aynı işletme, firma ya da firmalar gurubu içerisinde daha büyük bir birikim sağlanması anlamına gelen sermayenin yoğunlaşması ile çeşitli daha küçük sermayelerin daha büyük bir sermaye bütünlüğü içerisinde erimesi anlamına gelen sermayenin toplulaşması süreçlerinin belli bir döneminde ortaya çıkar (Ekzen, 1999: 87).

Medya endüstrileri de genellikle tekelci eğilimlerin egemen olduğu bir piyasa yapısı içinde çalışır. Genel piyasa eğilimlerinin yanı sıra, medya endüstrisindeki tekelleşmeyi artıran nedenlerin en başında görece olarak karlı

olan bu sektöre yapılan yatırımlar için önemli ölçüde büyük sermayeye gereksinim duyulmasıdır. Piyasaya girişte karşılaşılan büyük sermaye gereksiniminin yanı sıra, üretim ve dağıtımın yüksek maliyetleri, medyalar arası rekabet, buna karşın reklam gelirlerinin sınırlı olması, yatay ve dikey birleşmeler ve bazı hatalı hükümet politikaları gibi unsurlar tekelleşmeyi artırmaktadır (Geçgil, 2005: 13).

Medyanın sosyal ve kamusal işlevlerinin önemliliğinin gereği olarak medyada yoğunlaşma veya tekelleşmeyi önlemek ve medyada çoğulculuğu oluşturmak amacıyla çeşitli düzenlemeler ve İzleyici Payı Modeli, Lisans Sahipliği Modeli, Gelir Payı/Frekans Sınırlama Modeli, Sermaye Payı/Yayın Lisansı Modeli gibi önleyici ve düzenleyici modeller geliştirilmekteyse de medyada yoğunlaşmanın önüne geçilememiştir.

1980’li yıllarla birlikte medyada yaşanan dönüşümün getirdiği yapıyla birlikte medyada hakim olan patronlar genellikle medyaya yaptıkları yatırımlarının kaynaklarını medya dışındaki sektörlerden edinmişlerdir. Varolan bu yapı medya sahipliğine de farklı bir boyut getirmiştir. Ticari, politik ve stratejik yatırımlar olan medya yatırımları yeni sahiplik yapısıyla birlikte medya kurumlarının yoğunlaşması ve tekelleşmesi tehlikesini doğurdu.

1980’den sonra bu yatırımlar süreci sonucunda kısa zamanda çok sayıda yeni medya kurumu ortaya çıkmıştır ancak medya sektöründe çeşitli alanlarda faaliyet gösteren bu kurumlar özellikle 1990’lı yıllarla birlikte az sayıdaki patronun kontrolü altına girmiştir. İşletmeler arasındaki birleşmeler, satın almalar veya yeni medya kurumlarının kurulması bu sürecin dinamikleridir. Yaşanan bu süreç dünyada ise, global büyük medya kurumlarının ki bu kurumlar genellikle batı kökenlidir, küçük ölçekli yerel medya gruplarını satın alma yoluyla ele geçirmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Türkiye’de de TGRT TV’nin News Corporation tarafından satın alınması en güncel örneklerden biridir. İrfan Erdoğan, yüksek satın alma gücüne sahip olan ve multi medya grupları olarak da anılan bu şirketlerin oluşması süreci için şöyle bir tespitte bulunmuştur. “1980’lerin gruplaşmaları, birleşmeleri, satın almaları sonucunda bugün dünya iletişim pazarında yarışan firmalar tek uluslu uluslar arası firmalar olmaktan çok, çok

uluslu uluslar arası firmalardır ve tek bir alanda iş yapan değil çok alanda iş yapan firmalardır. Kapitalist medya sahipliği karmaşık bir şema olarak kendini sunar. Dev iletişim örgütleri büyük çoğunlukla kapitalist dünyanın zengin kişileri ve aileleri tarafından kontrol edilirler. Bu örgütler birbiriyle sürekli rekabet ve aynı zamanda uzlaşıcı bir iletişim içindedirler. Pazarları paylaşırlar ve kurdukları bu Pazar düzenin korunması üzerinde anlaşılırlar. Gerektiğinde birbirlerini satın alır ve birleşirler. Şebekeleşmeler, gruplaşmalar, birleşmeler ve satın almalar daha çok büyümeyi ve konglomerate dev firma yapısını ortaya çıkarmıştır.” (Erdoğan, 1995: 155). Time, Warner, AOL ve EMI şirketlerinin birleşmesi dev multi medya şirketlerinin en iyi örneklerden biridir.

Günümüz medya yapısındaki yoğunlaşma ve tekelleşme süreci üç şekilde gerçekleşmektedir.

1. Yatay Medya yoğunlaşması: Aynı sermaye sahipliğinin birbirinden bağımsız birden fazla yayın organına sahip olması (Uluç, 2003: 283), diğer bir anlatımla bir yapılanmanın aynı medya alanına farklı şirketlerle girmesidir (Bek, 2003: 43). Yatay medya yoğunlaşmasında sahiplik ve sermaye entegrasyonu sözkonusudur. Yatay entegrasyonlar, sektörde kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlayabileceği gibi aynı zamanda piyasadaki oyuncuların sayısında bir azalmaya yani kontrolün az sayıdaki firmanın elinde toplanmasına da neden olabilmektedirler. Medya gibi ölçek ve kapsam ekonomilerinden faydalanma imkanının yüksek olduğu sektörlerde yatay entegrasyon medya firmalarının sıkça uyguladıkları stratejilerdendir (Geçgil, 2005: 15).

2. Dikey Medya yoğunlaşması: Bir şirketin medya alanında üretimden tüketime kadar her safhada kontrol ve sahipliğinin olmasıdır, (Uluç, 2003: 283) veya farklı medya alanlarında yayılma (Bek, 2003: 43) olarak tanımlayabileceğimiz dikey yoğunlaşmada yayıncılar ile ilişkili oldukları program üretici firmalar ve dağıtım pazarları arasındaki sahiplik ve sermaye entegrasyonu sözkonusu olmaktadır. Dikey bütünleşmenin herhangi bir aşamasında faaliyet gösteren bir firmanın o aşamada kontrolü ele geçirmesi iş akışının diğer aşamalarında faaliyet gösteren farklı firmalar için potansiyel

bir tehdit niteliğindedir. Bu nedenle medya firmaları iş çevreleri üzerinde daha fazla kontrol elde etmek, belirsizliği azaltmak ve muhtemel dışlanmaları engellemek amacıyla ya kendi yatırımlarını kullanarak ya da mevcut şirketleri devralmak suretiyle dikey entegrasyona gitmektedirler (Geçgil, 2005: 15). Dikey tekelleşmenin getirdiği bir diğer olumsuzluk ise aynı çatı altında faaliyet gösteren medya kuruluşlarının haberi elde etmede havuz sistemini kullanmasıdır. Havuz sisteminde, ortak bir alanda toplanan haberler dikey entegrasyon içindeki yayın kuruluşlarına aktarılmaktadır, bütün yayın organlarını aynı kaynaktan beslemektedir. Dolayısıyla, yayın organlarında haberlerden, yayın politikalarına kadar pek çok benzerlikler doğmakta ve sonuç olarak da haber çeşitliliğinde ve çoğulculuğunda azalma meydana gelmektedir.

3. Çapraz Medya yoğunlaşması: Aynı sermaye sahipliğinin farklı medya alanlarında ve bunun dışında da diğer alanlarda mülkiyet sahipliği ise, çapraz medya yoğunlaşması olarak tanımlanmaktadır (Uluç, 2003: 283). Yani, televizyon yayıncıları ve yazılı basın veya internet sağlayıcıları gibi diğer medya unsurları arasındaki sahiplik ve sermaye entegrasyonu yanısıra, örneğin otomotiv, finans vb. alanlarda da mülkiyet ve yatırımlar söz konusudur.

Medyadaki tekelleşmeye sadece bir ekonomik olgu olarak bakmak doğru olmaz. Çünkü medyanın tekelleşmesi medyanın bulunduğu konum itibari ve işlevleri açısından birçok tehlikeyi de doğurur. Medya kuruluşlarının tek veya birkaç elde toplanması kamunun bilgi edinmesi ve medya patronlarının siyasal ve ekonomik ilişkileri açısından olumsuzluğa neden olmaktadır. Medya kuruluşlarının tek bir kişinin ya da grubun elinde toplanması medya tekellerinin kamuoyunu kendi çıkarları lehine yönlendirme tehlikesiyle baş başa bırakmaktadır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti medyadaki tekelleşmeyle ilgili bir açıklamasında: “Bilginin kaynağı, yeniden üretimi, sunuluş biçimleri, dağıtım kanalları, başta eğlence ve finans sektörleriyle de kenetlenmiş biçimde, büyük grupların denetimi altına giderek daha fazla giriyor. Gazetecilik, ilan-reklâm, piyasanın ve kar-borsa oyunlarının basit bir

uzantısı haline sokuluyor. Her özelleştirme ihalesinde medyayı görmemiz rastlantı değil” demektedir. (TGC Açıklaması, 2000).

Modern demokrasinin temel özelliği, toplumdaki tüm sosyal, siyasal ve ekonomik katmanlara görüşlerini ifade edebilme, seslerini duyurabilme imkânını sağlamasıdır. Toplum katmanlarıyla, siyasal sistem arasındaki iletişim süreci çoğulcu demokrasilerin sağlıklı gelişimine katkıda bulunur. Medya, toplumsal iletişim aracı olarak da önemli bir fonksiyona sahiptir. Ancak medya kendine düşen bu önemli görevi çok sesliliği, çoğulculuğu sağlayarak yerine getirebilir. Bu da medyada yoğunlaşma olgusunun, tek sesliliğe dönüşmesine imkân tanımamakla sağlanabilir. Medyada çoğulculuğun korunması, işte bu nedenle büyük önem arz etmektedir. Serbest piyasa ekonomisi koşulları içinde ekonomik gücün sınırsız egemenliğine izin verilmesi ve sadece parası olanın yaşam hakkına sahip olması bugün kapitalizmin en yoğun yaşandığı batı demokrasilerinde bile savunulmamaktadır. Çünkü bu yaklaşımın sağlıklı bir toplumun gereksinimlerini karşılamaktan uzak olduğu anlaşılmıştır. Üstelik yayıncılık sektörü, diğer sektörlerden farklı olarak, sadece ticari ve ekonomik bir çerçeve taşımayan, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutu da olan bir sektördür. Bu yüzden yayıncılık sektörünün iç dinamiklerinin olası toplumsal yansımaları göz ardı edilemez (Avşar, 2004: 88).

Patronunun mevcut konumunu sağlamlaştırmak adına eleştirel davranmayan gazeteciler toplum içinde muhalif, eleştirel tavra sahip kişilere yer vermem eğiliminde bulunabilir. Dolayısıyla medya patronunun çıkarlarını koruyan gazeteci kadrosu ortaya çıkabilmektedir. Bu durum basın özgürlüğü, etik, kamuoyunun gerçeklerle yüzleştirilmesi gibi gereklilikleri de olumsuz etkileyecektir. Bu açıdan tekelci yapı hem düşünce ve ifade özgürlüğünü ve çoğulculuğu kısıtlamakta hem de gazetecilik mesleğinin ilkelerini zedelemektedir. Gazetecilik mesleğine duyulan saygının ve mesleğin sahip olduğu itibarın da bu durumdan zarar görmesi kaçınılmaz bir durumdur.

Kamuoyunun haber almasında, olayların bütün yönüyle öğrenilmesi engellendiğinde demokrasinin işlemesi sekteye uğrayabilir. Halkın

bilgilendirilmesi demokrasilerin işleyebilmesinin koşullarından biridir ve aynı zamanda medyanın en önemli işlevidir. Tekelleşme eğilimi gösteren bir medya içeriğinde benzeşme ve tek tipleşme görülebilir ve bu açıdan eleştirel düşüncelerin ortaya çıkması da engellenebilir. Medyanın birkaç sermaye grubu tarafından değil de çok sayıda farklı medya kuruluşları tarafından oluşturulması medyanın farklı görüşleri, sesleri yansıtmaya olanağını ortaya çıkarır. Tekelleşmiş bir medyada ise çalışanlar tek bir politikaya uymak zorunda kalabilirler. Dolayısıyla çoğulcu yapı mümkün olamaz, basın ve ifade özgürlüğü sınırlanır.

Piyasa koşullarını oluşturduğu tekelleşme medya dünyasındaki patron tipinde de değişiklikler yaratmıştır. Bugün medya sahipleri aynı zamanda bankacılık, sigortacılık, ihale işleri, ticaret, sanayi gibi birçok alanda kazançları olan holding sahibi kişilerdir. Bugün medya patronlarının medya dışında birçok sektörde çok önemli çıkarları vardır. Medyanın bu kişilerin yani medya patronlarının çıkarlarını korumanın bir aracı olarak kullanılması muhtemeldir.

Medyada yoğunlaşma veya tekelleşme medya etiği açısından en önemli engelleyicilerden biridir, patronun bir işçisi gibi çalışan ve patron tarafından finanse edilen bir gazetecinin objektif bir özdenetim yapması veya olayları haberi tüketenlere tarafsız ve nesnel bir şekilde vermesi mümkün görünmemektedir. Gazetecinin bağlı olduğu kurumun ve patronun ilişkilerini ve çıkarlarını gözetmesi kuvvetle muhtemel bir durumdur. Patronun yani finans sağlayıcının siyasi ve ekonomik çıkar ilişkilerine ters bir bilginin gazeteci tarafından kamuoyuna sunulmasını beklemek daha önce de belirtildiği gibi iyi niyetten öte bir durum değildir. Wolton, “İletişim sadece gazetecilere ve onu meslek edinenlere ait değildir. Herkese aittir. O yüzden, demokrasi ve insanlığın bir faktörü olarak kalması gerekir.” (Moressi, 2003: 21) derken, Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök bir söyleşisinde, “Gazetem bir sanayi kuruluşu, ben de bir sanayiciyim. Malımı en iyi biçimde satmakla yükümlüyüm.” (<http://incelemeler.blogspot.com>) Sözüyle bahsedilen bu mümkünsüzlüğe destek olmaktadır. İletişim faaliyetini gerçekleştiren iki farklı kişinin iki farklı görüşündeki temel ayrım, birinin

iletişimi kamusal bir değer gibi görmesi ve kamuya atfetmesiyle bir diğerinin bilgiyi bir emtia olarak ele alması ve ticarileştirmesidir. Yükümlülüklerinin önceliği olarak ticari kaygıları ortaya koyan bir gazetecinin etik ilkeleri benimsemesi ve kamu yararı gözetmesini beklemek iyi niyetten ve beklentiden öte gitmeyecektir. Bu cümle, özel bir durumu yansıtsa da ve Özkök sektör içerisinde marjinal bir işleve sahip olsa da, bir cümleyi ele alarak genel bir yargıya ulaşmak da mümkün olmasa da mevcut durumun belirlenmesi açısından bu cümle önemli ipuçlarını da barındırmaktadır.

Aşağıdaki 26.01.2009 - 01.02.2009 tarihleri arasında gazete satış tirajları verilmiştir.

1. ZAMAN 796.684 adet
2. POSTA 622.567 adet
3. HÜRRİYET 490.222 adet
4. SABAH 428.683 adet
5. MİLLİYET 256.026 adet
6. VATAN 241.348 adet
7. PAS FOTOMAÇ 224.723 adet
8. FANATİK 198.784 adet
9. TAKVİM 179.644 adet
10. AKŞAM 175.595 adet
11. TÜRKİYE 143.779 adet
12. SÖZCÜ 139.493 adet
13. GÜNEŞ 136.808 adet
14. STAR 114.391 adet
15. YENİ ŞAFAK 104.552 adet
16. CUMHURİYET 64.981 adet
17. VAKİT 58.314 adet
18. BUGÜN 53.139 adet
19. ŞOK 52.847 adet
20. MİLLİ GAZETE 52.099 adet
21. YENİÇAĞ 51.551 adet

22. YENİ ASIR 48.893 adet
23. TARAF 47.403 adet
24. RADİKAL 47.288 adet
25. EFSANE FOTOSPOR 42.015 adet
26. FOTOGOL 37.429 adet
27. TERCÜMAN 18.512 adet
28. REFERANS 12.557 adet
29. ORTADOĞU 8.137 adet
30. YENİ ASYA 7.185 adet
31. BİRGÜN 5.928 adet
32. EVRENSEL 5.732 adet
33. ÖNCE VATAN 5.654 adet
34. YENİ MESAJ 5.495 adet
35. DÜNYA 4.942 adet
36. TODAYS ZAMAN 4.868 adet
37. T.DAILY NEWS 2.517 adet
38. HÜRSES 2.188 adet

TOPLAM 4.892.973 adet

Söz konusu tarihler arasındaki gazete tirajları incelendiğinde Türk Medyasındaki tekelleşme bariz olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin en büyük medya grubu olan Doğan Yayıncılık'a ait olan Hürriyet, Milliyet, Posta, Vatan, Radikal, Fanatik, Referans, Turkish Daily News gazetelerinin toplam satışı 1858752 adettir. Bu rakamın toplam tiraj içindeki oranı ise %38'dir. Çalık Grubu ise Sabah, Takvim, Yeni Asır, Pas Fotomaç gazeteleriyle toplam 881943 adet ile toplam tiraj içerisinde %18'lik bir pay elde etmiştir. Feza Yayıncılığı'a ait olan ve Fetullah Gülen Cemaati Gazetesi olarak da adlandırılan grubun gazetesi olan Zaman ise gazete sektöründe herhangi bir yatay bütünleşme örneği göstermese de 796.684 adet ile toplam tiraj içerisinde %16'lık bir dilime sahiptir. Çukurova Grubu da Akşam, Tercüman, Güneş gazeteleriyle toplam 330915 adet satış yaparak %7'lik bir oran elde etmiştir. (http://www.ntvhaber.org/haber_detay.asp?haberID=308).

Görüldüğü üzere Türkiye’de faaliyet gösteren en büyük dört medya grubu belirtilen tarihler içerisinde basın sektöründe toplam %79 gibi bir oran elde etmiştir.

Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi ise Türk basınındaki tekelleşmeyle ilgili olarak görüşünü şu şekilde belirtmiştir: “Türk basınında maalesef tekelleşme tehlikesi vardır. Tekelleşmenin sadece basına değil, topluma, hepimize zararı olur. Bu gerçek, sadece Türkiye’de değil, dünyanın her yerinde görülmektedir. Çoğulculuk ortadan kalktığı zaman gerçeğin çıkma şansı iyice azalır. Bunun sonucunda toplumumuz göstermelik bir açık rejim, ama aslında kapalı rejim ortamına girecek demektir, bu büyük bir tehlikedir. Örneğin Meksika’da demokrasi var sanılıyor, ama Meksika’da kamuoyunu bir tek aile yönlendiriyor. Yazılı ve görüntülü medyanın yüzde doksanını bulunduran bir ailenin istediği kişiler iktidara geliyor, istemedikleri iktidardan iniyor.” (Özgür Basın, TY: 6)

1.3. ELEŞTİREL AKIM’DA MEDYA

Eleştirel yaklaşımlar medyayı ideolojik bir güç olarak ve kapitalist üretim dinamiklerinin mücadele alanı gibi ele alır ve medyayı kültürel, ideolojik ve ekonomik yönleriyle sorunsallaştırırlar. Bu sorunsallaştırma başka bir ayrımla da ele alınmıştır, bu ayrımda da alt ve üst yapı kavramları geliştirilmiştir. Üstyapı kültür, ideoloji ve söyleme ağırlık verirken; altyapı ise medya ilişkilerinde maddi ilişkilere ağırlık vermektedir.

Eleştirel yaklaşım iletişimi ve iletişim araçlarını genellikle Marksist siyasal ekonomi yöntemi içerisinde değerlendirmeye tabi tutar. Kitle iletişimi de örgütlü insan faaliyetinin iletişimde maddi üretim ve üretim ilişkileri dâhilinde incelenir, çünkü bilgilenme, haberleşme ve iletişimle ilgili meseleler aynı zamanda birer üretim, dağıtım, tüketim, mülkiyet ve denetim meselesidir (Belsey, Chadwick, 1998: 16).

Eleştirel yaklaşıma göre Kitle iletişimi kitle denen halkı kullanıcı olarak amaçlayan örgütlü yönetsel iletişim biçimidir. Kitle iletişimi örgütlerinin büyük çoğunluğu kâr amaçlı kurulmuş kapitalist şirketlerdir. Kâr amacı gütmeyenler ise devlet kontrolünde yürütülen kurumsal yapıdır. Kitle iletişiminin örgüt ve içerik konusu, kapitalist ekonomik süreçler ve ideolojik kontrol mekanizmaları kapsamı içinde yer alır. Bu bağlamda kitle iletişimi kapitalist ekonomik, siyasal ve kültürel pazar yapısının bütünleşik bir parçasıdır. Kitle iletişim araçlarının ürünleri, kapitalist ideolojinin üretiminden geçerek kapitalist pazar yapısını destekleyen bilinci üretir.

Eleştirel yaklaşım, kitle iletişimi her şeyden önce tarihsel bir üretim tarzının bütünleşik bir parçası olarak ele alır. Bu nedenle, önce kitle iletişiminin tarihsel olarak toplumsal üretim tarzı ve bu tarzla olan üretim ilişkileri incelenir. Örgütlü etkinlik olarak kitle iletişiminin kendi örgütlenme biçimleri, ürettiği ürünleri üretim biçimleri ve üretim ilişkileri ele alınır. Bu bağlamda, örgütlerin gelişmesi ve tarihsel yapısı, iletişim profesyonelliği ve pratikleri, iletişim endüstrisinin örgütlenişi ve iş yapış biçimi, üretim ilişkileri, ücret ve fiyat politikaları, tekelleşme, pazar yapısı ve kontrol politikaları, profesyonelleşme, teknoloji ve ürün transferi ve politikaları ve kâğıdın jeopolitiği gibi konular açıklanmaya çalışılır. Aynı zamanda, kitle iletişiminin ürettiği emtia ile üretilen veya üretilmek istenen ‘izleyici-tüketici’ ilişkileri, kendine bağlı olan ve kendinin bağlı olduğu endüstrilerle olan ilişkilerinin incelenmesi önde gelen sorunsallardır. Bunlar kitle iletişiminin incelenmesinde odak ve hareket noktasını belirler. Böylece, iletişimin siyasal ekonomisi kitle iletişimiyle ilgili üretim tarzı ve ilişkilerini, ekonomik ve siyasal biçimlenmeleri, bu biçimlenmelerin ulus içi ve uluslar arası ekonomik ve siyasal yapılarla olan bağlarını, tarihsel gelişimini, belli bir zaman ve yerdeki durumunu, kitle iletişimi teknolojileriyle oluşturulan iletişimin üretimini ve üretim ilişkilerini, ilişkilerdeki karşılıklı bağları inceleyerek kitle iletişimini açıklamaya çalışır (Erdoğan, 2007: 159).

Anayol yaklaşımında kitle iletişim araçlarının demokratik kurumlar içindeki yeri, özgürlüğün ifadecisi, demokratik geleneklerin ileticisi ve gelişmesine yardım edicisi olarak nitelenerek, işlevsel bir çerçeve içine

yerleştirilir. Kitle iletişiminin gücü, demokratik düzende demokratik bilinçteki halka demokratik bilgi ve enformasyonu anında veren ve böylece demokratik kurumların ve ilişkilerin gelişmesinin ve yaygınlaşmasının sağlamasında etkin olarak gösterilir. Ancak Eleştirel yaklaşımlar günümüz yapısı içerisindeki medyaya kitle iletişim araçlarının bir parçası olarak örgütlü yer ve zamandaki popüler ve egemen kültürün, egemen ideolojinin yayıcısı rolünü yerine getiren bir aygıt olarak görmektedir. Bu açıdan medya da var olan genel düzenin işleyişinde önemli bir role sahip olan ve kapitalist düşüncenin egemenliğinde bulunan sahte bilinçleri üreten ve yayan ticari aygıtlardır. Medyanın amacı kendinin ve egemen yapının her alandaki satışını yapmaktır. Bu düşüncenin alt yapısında ise genel ekonomik sistemin üretim ilişkileri ve kapitalist sermayeye dayalı medya anlayışı vardır. Eleştirel yaklaşımın önemli isimlerinden Erdoğan bu görüşe ve liberallerin görüşlerine de karşı şunları öne sürmektedir. “Kitle iletişiminin dördüncü güç veya demokratik bilincin ajanı olması, hem medyanın örgütlenmesi ve amacıyla, hem de kapitalist düzenlerin yapısal gerçekleriyle uyuşmayan ideolojik sahte çerçevelemedir. Egemen medya, kapitalist demokrasinin ve kurumlarının entegral bir parçasıdır. Medya çoğulcu demokrasi ve fırsat eşitliği anlayışının dostu olmaktan daha çok, düşmanıdır.” (Erdoğan, 1999: 43). Erdoğan konuyla ilgili olarak şöyle devam etmektedir, “Medyanın egemen ekonomik yapısı özel ticari firma biçimindedir. Özel ticari firmayı da, işinin enformasyon ve bilgi olduğunu iddia ederek idealleştirme, yaşanan siyasal ve ekonomik pazar gerçeklerine aykırıdır. Medyanın egemen örgütlenme amacı günümüzde kar yapmaktır. Medya, enformasyonun ötesinde, kendi içinde ve kendisinin bağımlı olduğu sayısız teknolojik birimlerden ve bunların üretimlerinden, çeşitli şekilde örgütlenmelerinden, medyayla doğrudan bağıntısı olan reklamcılık ve egemen siyasal propaganda yapıları ve faaliyetlerinden oluşur. Egemen karakter: Kapitalist mülkiyet ilişkilerinde sermaye birikimini garantilemek ve bunu garantileyen örgütlü yapıları sürdürmektir. Dolayısıyla, bu egemen karakterin belirlediği amaçlar, ücretli ve maaşlı çoğunluğun çıkarlarıyla taban tabana zıttır. Bu zıtlık, dördüncü gücün idealleştirilmiş görevlerinin ideolojik propaganda veya bilinçleri yönetmek amaçlı olduğunu gösterir. Bu amaç da dördüncü gücün kasıtlı olarak bu iş için örgütlendiğini anlatmaz. Hatta dördüncü güç bu amaçla veya “kamu

hizmeti amacıyla” örgütlense bile, “kamu hizmeti amacı” tanımlamasının kendisi bilinç oluşturma ve yönetiminin meşrulaştırılmasından öteye gidemez. Dördüncü gücün ideal amaçları belirlenmiştir; Bu belirlenme sistemin ideolojik yapısının günlük faaliyetlerin gerçeğinin çok küçük bir bölümünü yansıtan sahte bir bilinçtir. Gerçek amaçlar ve bu amaçlarla gelen kasıt, günlük gerçek medya faaliyetleri ağında oluşturulur ve yeniden-oluşturularak sürdürülür. İlkelerle konulan ideal amaçlarla, günlük pratiklerde kendini gösteren amaçlar arasındaki küçük çakışmalar medyanın bilinçlendirme faaliyetlerinde sanki medyanın ve kapitalist toplum yapısının egemen karakteriymiş gibi sunulur. Bu görünümle, kitle iletişim medyası dördüncü güç veya halkın gözü ve kulağı kılıfına bürünür.” (Erdoğan, 1999: 33,43).

Basının rolü ise benzer amaçlar çerçevesinde çizilmiştir, Eleştirel Yaklaşım göre, basın yönetsel iletişimin bir parçasıdır. Gazete yoluyla yapılan yönetsel iletişimin egemen karakteri ise cehaletin üretimidir, haber, bilgi, enformasyon, spor ve eğlence gibi isimler altında cehalet oluşturulur ve sürdürülür. Dolayısıyla, gazetelerin egemen işlevi, kitleleri yönetmek için zorunlu olan cehaletin her gün yeniden üretimidir. Her tür bilgi insan tarafından üretilir. Bu üretim de örgütlü yapılarda, güç ve çıkar ilişkileri içinde, gücün belirlediği amaçlara uygun olarak yapılır. Dolayısıyla, her tür bilgi mülkiyet yapısının ve ilişkilerinin bütünleşik bir parçasıdır. Pazar değeri olan bilgi emtiadır ve bu emtia alınıp satılır; dolayısıyla, bilgi hiçbir iletişim medyasında bedava dolaşıma sunulmaz.

Tekelleşme konusunda da Eleştirel Yaklaşım Liberal Kuramdan ayrılır, Liberal Yaklaşım medya tekelinin sadece serbest pazar için tehlikeli olduğu iddiasıyla gelmez, aynı zamanda, bu çalışmada da belirtildiği üzere, çoğulcu demokrasinin çoğulcu fikirler ortamına sahip olduğu ve tekelin bu ortam için tehlikeli olduğunu ileri sürer. Eğer sayıca çok firma olursa, sayıca çok düşünce üretilir fikrine dayanan bu görüş Eleştirel Yaklaşım göre oldukça geçersizdir; çünkü aynı üretim tarzındaki niceliksel çokluk asla niteliksel farklılığı ifade edemez. Dolayısıyla, medya tekelinin olması veya olmaması ideolojik bağlamda, düşünsel bağlamda bir demokratik çoğulculuk

oluşturmayacaktır. Ayrıca günümüzdeki tekellere bakıldığında, tekeller küçük olandan çok daha fazla kaynakları kullanma kapasitesine sahip olduğu ve farklı kitlelere ulaşmak ve onları şekillendirmek gerektiği için, çok daha planlı bir şekilde çoğulculuk ideolojisini ve görünümünü verecek üretim yapmaktadır. Eleştirel Yaklaşımın değindiği bir başka nokta ise, tekelleşmedeki asıl sorunlardan birinin medya profesyonellerinin medya sahipleri tarafından kontrolü olmadığıdır. Bu sahte bir gündem oluşturma ve medya profesyonellerinin bilinç yönetimi stratejilerinden biridir.

Haber ise medyanın güçlü ve egemen ideoloji tanımlarına yönelik bir yeniden üretimin gerçekleştirildiği, gerçekliğin ideolojik temsiliyeti ve inşasında oldukça stratejik metinsel bir söylemdir (Dursun, 2001: 123). Haber genellikle egemen gücün ve iktidarı elinde bulunduranların lehine oluşturmaya çalışan bir öge olarak değerlendirilen eleştirel medya anlayışı içinde haberlerin konumlanması da ideolojik üretimin bir parçasıdır. Haberi yapanın kullandığı dil ve oluşturmaya çalıştığı gerçekliği anlamak ve/veya anlamlandırmaya çalışmak sadece metin ve içerik analizleriyle yapılamaz, bu noktada eleştirel yaklaşıma göre, haberin söylemi ancak içinde olduğu ideolojik, kültürel ve ekonomik bağlamla ilişkilendirildiğinde anlaşılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KÖŞE YAZARLIĞI VE EDITORYAL BAĞIMSIZLIK

2.1. Köşe Yazarlığı

Gazete zengin bir iletişim kaynağı durumundadır. Bir gazete pek çok yazı türünü de içinde barındırır. Bunlara örnek olarak başlıklar, manşetler, haber yazıları, spor haberleri, başyazılar, köşe yazıları, editör yazıları, reklamlar gibi türleri sayılabilir. Gazetede kendine yer bulan bu yazı türleri birçok konuyu da beraberinde sunar. Gazetede genelde herkesi ilgilendiren her türlü konu hakkında yazılmış yazı bulunabilir (Özyıldırım, 2003: 93).

Gazete haberleri gerek dilbilimsel açıdan kendine has özellikleri olan gelenekselleşmiş bir türdür. Bunlar gazete içerisinde çeşitli özel iletişimsel amaçlara hizmet ederler. Hem yazarların hem de okuyucuların bu türün işlevleri hakkında ortak bir fikirleri vardır. Bir muhabir ya da köşe yazarı genellikle gazete haberinden neler beklendiğini bilir; okuyucular da bu türün sosyal işlevinin dünyadaki günlük olaylar hakkında bilgi vermek olduğunu bilirler. Ancak, tipik bir gazete haberi ile gazete içerisindeki farklı türlerden birisi olan köşe yazıları karşılaştırıldığında farklı bilişsel yapılarla sahip oldukları görülmektedir.

Çünkü gazete haberinde esas olan objektif bir haber sunmak, köşe yazısının da ise ilginç ve içinde zıtlıklar barındıran bir konunun dengeli bir çözümlemesini yapmaktır. Köşe yazıları genellikle güçlü bir fikir ileri sürerek bir tepki geliştirebilir. Yazar etrafında olan olaylara karşı belli bir politik, ekonomik, sosyal - kültürel ve benzeri bir tavır alır ve görüşlerini o çerçevede sunar. Bu nedenle, iletişimsel amaçtaki farklılıklar bu iki tür için farklı stratejiler uygulamayı gerektirir ve bu da türlerin bilişsel yapılarına yansır.

Bir köşe yazısının iletişimsel amacı politik, ekonomik, sosyal, kültürel, vb bir görüş ortaya koymak ve bu görüşü etkili bir biçimde savunmaktır. Diğer bir ifadeyle, yazar etrafında olan olaylara karşı belirli bir tavır alır. Bunu yaparken de ortaya koyduğu iddianın doğrulanması veya çürütülmesi gerekebilir. Köşe yazılarının tartışma şeklinde geçmesindeki temel mantık yapısı bu temel üzerine kurulmuştur. Köşe yazarı bu bölümde ortaya attığı görüşü destekleyecek bir tartışma geliştirir, bazı belgeler sunabilir, örnekler verebilir, etkili kişilerin görüşlerinden alıntılar yapabilir veya tartışmasını bilimsel gerçeklere dayandırarak iddiasını destekleyebilir. Yazar tartıştığı konu ile ilgili olarak bir öneride bulunabilir veya bunu ima eder veya okurun takınmasını istediği tavır konusunda bir mesaj iletebilir (Özyıldırım, 2003: 104).

Bir gazetede ki tüm köşe yazarları bu şekilde verdikleri mesajlarla büyük bir okuyucu kitlesinin düşünceleri üzerinde etkili olabilirler. “Son yıllarda gelişen ‘eleştirel söylem çözümlemesi’ çalışmalarının ışığı altında yapılan ‘medya’ ile ilgili incelemelerde insanların güvenilir ve otorite olarak gördüğü kişilerin fikirlerinden çok etkilendikleri tespit edilmiştir. Bunun da ötesinde, örneğin ‘medya’ gibi etkili kurum ve kuruluşların insanların düşüncelerini kontrol edebildikleri ve bu şekilde insanlar üzerinde bir güç ve egemenlik oluşturdıkları etkili bir biçimde tartışılmaktadır.” (Van Dijk 2001: 357) Bu anlamda, köşe yazarları da yazdıkları yazılarla bu işleve katkıda bulunurlar.

Köşe yazısı edebi bir makale türüdür ancak medyanın ve basın yayım tekniklerinin 20. Yüzyıldan beri gelişmesi sonucu gazetenin yaygınlaşması köşe yazısını makaleden ayrı bir tür olarak kendine has özellikleriyle ortaya çıkarmaktadır. Köşe yazıları gazetelerin en önemli argümanlarından biri haline gelmiştir. Türkiye’de de birçok köşe yazarı gazetesi ile özdeşleşmiş durumdadır, Mustafa Balbay, İlhan Selçuk, Ali Bulaç bunların en güzel örneklerindendir.

Köşe yazısı gazetenin en önemli argümanlarından biri olmasına rağmen yukarıda da belirtildiği gibi köşe yazısı ile haber arasında çok önemli

farklar mevcuttur, bu farkların en önemlisi ve bu çalışma için ortaya konulması gerekeni ise öznellik ve nesnellik farkıdır. Haberin nesnel ve doğruyu yansıtır olmasının gazetecilik mesleği açısından ideal bir durum hatta gereklilik özelliği taşıırken; birer fikir yazısı olan köşe yazısı için aynı şeyler söylenemez, çünkü köşe yazısı başlı başına öznel düşüncelerden oluşmaktadır. Bu nedenle köşe yazılarının nesnel olması beklenemez. Bu açıdan nesnel olmayan ya da taraflı olan bir köşe yazısını objektif olmamakla ya da basında tarafsızlık kavramına uymamakla eleştirmek doğru değildir.

Ülkemizde de köşe yazarlığı Osmanlı Döneminde faaliyet gösteren günlük gazetelerden itibaren devam etmektedir. Ziya Paşa, Namık Kemal gibi edebiyatçılar o dönemin ilk köşe yazarları arasında yer almaktaydılar. Ancak günümüzdeki köşe yazarlığı kavramının oluşması ancak Cumhuriyet dönemi itibariyle oluşmaya başlamıştır ve gelişiminin çok önemli bir kısmını ise 1950'ler itibariyle yaşamıştır.

2.2. Editoryal Bağımsızlık

Editoryal bağımsızlık en genel tanımıyla haberin ve fikrin özgünlüğünün korunması durumudur, bir bakıma bir basın kurumundaki yazı işlerinin özerkliğini ve bağımsızlığını ifade eder.

Medya alanına basın mesleği dışında başka ticarî faaliyetlerle uğraşan medya patronlarının girmeye başlaması ve bunların yayınlara müdahaleleri “editoryal bağımsızlık” kavramını tartışma konusu olarak gündeme getirmiştir. Aslında hiçbir zaman ideal anlamda bir editoryal bağımsızlığın gerçekleşmesi mümkün görülmemektedir. Çünkü medya patronlarından, yayın organının tabi olduğu bir siyasal çizgiye ve okuyucu eleştirilerine kadar pek çok etken, yayın politikasını etkiler (http://www.byegm.gov.tr/SEMINERLER/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm).

Gazete sahipleri her zaman, ayrıntılarda farklılıklar olsa bile genel politikalarını ve kurum çıkarlarını paylaşan, en azından kabul eden bir editörle anlaşarak kendi konumlarını sağlama almaya çalışırlar. İdeal olarak editörün görevi de bu genel politikaların takip edilmesini temin etmektir. Bu

arada gazetecilerin kendi ilkeleriyle ve gerçekler hakkında bildikleriyle çelişkiye düşecek şeyler yazmalarının istenmemesi gerekir. Bu nedenle uygulamada “editorial bağımsızlık” genellikle patron tarafından belirlenen siyasi düzen veya temel meseleler hakkında stratejik kararlar alma konusuyla değil, günlük üslup, içerik ve editorial bütçe konularıyla sınırlıdır (http://www.byegm.gov.tr/SEMINERLER/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm).

Gazeteciliğin meslek olarak kurumsallaşmaya başladığı 18. yüzyılın sonundan itibaren, gazetecilerin devletin ve egemen toplumsal güçlerin baskıcı yönlendirmeleriyle, meslek ilkelerinin ihlâli anlamına gelebilecek biçimde kamu hizmetinden ayrılarak özel ve kişisel çıkarları gerçekleştirmeye yönelmeleri eleştirilmiştir. Editorial bağımsızlık da gazeteci kimliğinin korunması açısından çok önemlidir (http://www.byegm.gov.tr/SEMINERLER/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm).

Köşe yazarları da kuşkusuz ki bu tartışmanın içindedir ve bu durumdan etkilenmektedir, her ne kadar köşe yazarı nesnel olmak zorunda olmasa da köşe yazarı editorial uyum içine gitme eğilimi gösterebilir. Bu durum değişik şekillerde ortaya çıkabilir örneğin editör ya da basın sahibi köşe yazarından belli konularda yorum yapmasını/yapmamasını bekleyebilir veya yorumlarını belli referans noktalarına kaydırmasını isteyebilir. Editorial uyum köşe yazarının kendi siyasi geleneklerine uygun bir basın kuruluşunda çalışması ile de ortaya çıkabilir, örneğin Ali Bulaç'ın Zaman Gazetesinde yazması olağan bir durum gibi görülebilir, ancak siyasi duruşu ve geleneği belli olan örneğin Türker Alkan'ın Zaman Gazetesinde veya Vakit Gazetesinde yazması ihtimali düşük bir durumdur.

Bazı gazeteler kendi editorial çizgilerini geniş bir perspektifte oluşturmuşlardır, Hürriyet, Milliyet, Sabah, Posta, Akşam vb gazetelerin köşe yazarlarını transfer ettikleri görülmektedir. Örneğin, Engin Ardıç, Rauf Tamer, Mehmet Barlas gibi birçok köşe yazarı geçmiş dönemlerde belli basın kuruluşları arasında geçiş yapmışlardır. Bu durum gazetelerin editorial

izgilerinin benzerlik göstermesinden kaynaklanabileceği gibi yazarın siyasi çizgisinin bu gazetelerle uyum göstermesi de olabilir.

Basın kuruluşları da diğer medya ürünleri gibi hem iletişim ve haberleşme hem de birer propaganda ve kamuoyunu etkileme aracıdır, basının mülkiyeti ister özel sermaye kaynaklı olsun ister devlet kaynaklı olsun, basın kuruluşunun özel mülkiyetin bir aracı veya devletin bir ideolojik aygıtı haline gelme olasılığı vardır. Bu nedenle basın kuruluşunun editoryal çizgisinin bağımsızlığı sadece gazete editörünün inisiyatifinde veya o kuruluşun çalışanlarının zgn düşünceleri sonucu ortaya ıkımayabilir.

Ertuğrul zkk 13.06.2003 tarihli yazısında editoryal bağımsızlığa değinerek düşüncülerini, *"Mayınlı bir sahaya giriyorum"* başlıklı yazısında, gazete patronlarının yayın politikalarına hiç mi karışma hakkı yoktur ve gazete sahiplerinin niye böyle bir hakkı olmasın demekte ve editoryal bağımsızlık efsanesinin hudutlarının sorgulanması gerektiğini belirtmiştir.

Serdar Turgut ise zkk'un ortaya attığı fikirleri eleştirerek şu tartışmayı ortaya koymuştur: "İki nüans çok önemli "Birincisinde, genel yayın yönetmeni eğer kendisini sadece iyi bir gazete yapmak, iyi haber vermek ile sınırlarsa bu gazetenin talebinin de ortaya çıkacağı ve para kazanmanın da bununla birlikte geleceği varsayımı var. İkincisinde ise para kazanmayı ön plana çıkaran zihniyetin, bu hedef için gazete yapmaya başlaması gibi ciddi bir tehlike söz konusu. Türk medyasında bu ikinci tehlike özellikle son 10 yılda ciddi bir şekilde yaşandı. Türkiye'de editoryal bağımsızlık denebilen şeyin büyük darbe almasında patronların değil genel yayın yönetmenlerinin oldukça büyük sorumlulukları vardır. Çünkü genel yayın yönetmeni işadama ve patron olma zenini ön plana ıkarp, genel yayın yönetmenliğini bu zenine alet etmeye başlarsa, patrona da gazetenin editoryal bağımsızlığına da, yayın politikasına da, haberine de karışma hakkı doğar. Genel yayın yönetmeni patronun çalışma sahasına girdiğinde patronun da genel yayın yönetmeninin çalışma sahasına karışma hakkını kendinde bulmasından daha

normal bir şey herhalde yoktur. Genel yayın yönetmeni ve editoryal bağımsızlık tarafının patron karşısında bağımsız durma çabası ve bu konudaki fikirler saygın dünya gazetelerinde değişmiş değil.” (http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2304).

Dönemin Milliyet Yayın Yönetmeni Mehmet Yılmaz ise konuya müdahil olarak şu görüşleri ortaya atmıştır: “Gazete sahibi, adı üzerinde gazetenin sahibidir. Bir dünya görüşü vardır, bizlerle aynı toplumun içinde yaşar, siyasi tercihleri vardır. Böyle olduğu için de gazetesinin nasıl bir yayın politikası izleyeceği konusunda kendine ait fikirleri elbette vardır. Gazetenin sahibi, gazetesine genel yayın müdürü seçerken böyle bir tercihi ortaya en başından koyar. Her gazetenin sahibi zaten kendi görüşüne yatkın, bütün görüşlerini paylaşmasa bile bu görüşleri yüzünden kavga etmeyeceği isimleri seçer. Ancak bu durum gazete sahibinin editöre günlük yayın talimatları vermesi sonucunu da yaratmaz. Bunlar genel çizgilerdir. Örneğin Doğan Grubu'nun, patron tarafından çizilmiş temel bir yayın politikası vardır: Gazetecilik mesleğinin evrensel kuralları içinde hareket etmek koşuluyla, laik-demokratik cumhuriyet ilkesine bağlı olmak, insan haklarını, ülkenin bağımsızlığını ve bütünlüğünü savunmak gibi. Bu genel çizgiler içinde kalmak koşuluyla editörler günlük işlerinde bağımsızdırlar. Böyle olduğu içindir ki aynı patronun sahipliğinde Hürriyet, Milliyet, Radikal ve Posta gibi birbirinden editoryal olarak tamamen farklı ve bağımsız yayınlar yayımlanabiliyor. Ertuğrul Özkök'ün yazısını bu çerçevede içinde görüyorum. Soruyu biraz provokatif bir şekilde ortaya atmış olması gerçeği değiştirmiyor. Gazete sahiplerinin gazetelerin yayın politikalarına karışma hakları vardır ve ama aynı şekilde gazete editörlerinin de kendilerine çizilen sınırlar içinde bağımsız hareket etme hakları da vardır. Görünmeyen çizgilerin, taraflardan biri tarafından ihlali ya görevden alınmayla ya da istifayla sonuçlanır ki, editoryal bağımsızlığın temel güvencesi de budur: Gazetecinin yapmayı istemediği bir gazeteyi yapmama hakkı!”

(http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2304).

Sermayeyi ve fikri ortak bir paydada buluşturarak editoryal çizginin oluşması fikrini savunan Yeni Şafak yayın koordinatörü Mehmet Ocaktan ise şu görüşleri ortaya koymuştur: “Biz işin editoryal kısmıyla ilgilenen gazeteciler her zaman patron ya da sermaye koyan insanlar hiç karışmasın daha özgür bir gazetecilik yapalım isteriz. Ancak şunu da takdir etmek lazım ki, bir insan sermaye koymuşsa, 'Sen parayı ver, bir daha da bu işe karışma' demek çok mantıklı bir şey değil. Bu işe emek verenlerle, sermaye koyanlar ortak bir paydada buluşabilirler. Gazetede haber bağlamında gazetecinin özgürlüğünü sınırlamadan ama sermayeyi de dışlamadan bir yol bulmak lazım. Bu nasıl olur? Patronun doğrudan her şeye müdahale etmesi biçiminde değil ama sermaye koyan insanın hassasiyetlerini gazeteci de dikkate almak zorunda diye düşünüyorum. Yoksa başka türlü insanlar niye para yatırırlar? Sermaye koyan insanların ticari ilişkileri olabilir ve siz gazeteci olarak o ilişkilerini zedeleyecek bir yayın politikası, özgürlük talep ederseniz sermaye koyan insan ayakta kalamayabilir. Yani bizim temelde istediğimiz özgürlük değil, gazete ortadan kalkar. Sermaye sahibinin her şeye karışması durumu da tehlikelidir. O zaman da gazetecilik güme gider. Nasıl formüle edileceği çok zor bir soru. Her zaman gazetede yönetici olmanın bir siyasi parti yönetmek gibi bir şey olduğunu düşündüm. Gazeteyi yönetenler ya da editörlerin belli bir özdisiplin kurmaları gerekiyor. Bu kuralların çok belli olduğu bir şey değil ama belli bir süreç içinde bu tür bir hassasiyetin sağlanabileceğini sanıyorum.”

(http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2304).

Akademisyen Ayşe İnal'ın görüşleri ise şu yöndedir: “Editoryal bağımsızlık kavramını hangi vurgu ile kullandığımıza bağlı olarak sorunun yanıtı da değişecektir. Tek tek muhabirlerin editoryal politikalar karşısında sınırsız bir bağımsızlığından söz etmemiz nasıl mümkün değilse, mülkiyeti elinde bulunduranların dünya görüşleri ve siyasal eğilimleri karşısında mutlak bir "editoryal bağımsızlıktan" da söz edemeyiz. Yayın kuruluşları belli bir siyasal ve ekonomik bağlam içinde ele alınıp açıklanmaya çalışıldığında, diğer bir deyişle piyasa koşulları ve kendilerine dördüncü kuvvet rolü biçilen çoğulcu demokrasi anlayışı içinde anlaşıldığında, editoryal bağımsızlığın ancak bir "görece özerklik" olduğundan söz edebiliriz. Günlük pratiklerde

görece özerkliğin sınırlarını zorlayan sadece "patronun" karışımları değildir. Gazetecilerin haber kaynaklarını kaybetme kaygıları belli konuları zaman zaman gündem dışına çıkartırken, gazeteciliğin profesyonel ideolojisi beraberinde getirdiği "nesnellik", "tarafsızlık" vb. tanımları ile haber toplama ve yazma işinin örgütlenme biçimini belirler. Pek çok durumda, "profesyonel gazeteci" doğrudan patronuna değilse bile haber kaynaklarına bağımlı bir konumdan haberini üretmektedir. Habercilik işinin yapılaşmasından kaynaklanan bu "bağımlılık", eşitsiz iktidar ilişkileri içinde iktidar konumunda olanların görüşlerinin temsilini beraberinde getirirken, sokaktaki insanın düşüncesi değersizleştirilerek dışlanır. "Patronun" gazetecilerin günlük pratiklerine doğrudan müdahale etmesi elbette -bütün taraflar açısından- istenmeyen ve olmaması gereken bir durumdur. "İşini bilen" bir "patron", bu müdahalelere gerek bırakmayacak bir biçimde editoryal kadrosunu belirleyecektir. Gazetecilerin "görece özerkliğini" hiçe sayan her doğrudan müdahale, bu ister siyasal iktidardan, ister mülkiyeti elinde bulunduranlardan gelsin, havanda su dövmeye benzeyen çağ dışı etik tartışmaların hortlamasına neden olacaktır.“
(http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2304).

2.3. Köşe Yazarlığında Nesnellik – Öznellik ve Tarafsızlık

Nesnellik ve tarafsızlık kavramıyla ilgili olarak gözden kaçırılmaması gereken en önemli nokta gazeteciyi fikirlerden ve değer yargılarından tamamıyla soyutlanmış ve edilgen olarak tanımlamanın gerçekçi bir yaklaşım olmayacağıdır. Gazetecilik açısından tarafsızlığın ve nesnelliğin arasındaki ince fark burada yatmaktadır. Tarafsızlık, fikirden yoksun olma ya da fikirleri bir köşeye bırakmak değildir.

Pertti Hemanus ise “ Nesnellik gazetecinin, dürüst olarak nesnel olmayı istemesiyle, konuya veya topluma yansız bir tavır içerisinde yaklaşmasıyla birlikte kendiliğinden gerçekleşir.” (Çaplı, 2002: 88) diyerek nesnelliğin gazetecinin bir meziyeti olduğunu vurgulamış ve yine Hemanus

“Nesnellik, gazetecinin profesyonel becerileri kazanmasıyla birlikte kendiliğinden oluşur.” (Çaplı, 2002: 89) görüşüyle de gazetecinin bilgi, beceri ve fikir zenginliğinin nesnellik açısından önemini vurgulamıştır. Ancak diğer taraftan Cameron, gerçekliğin nesnellikten daha önemli olduğunu ve hiçbir görüşün donatmadığı bir teknikle iş gören muhabirin çok ciddi bir boyuttan yoksun kaldığını belirterek salt nesnelliğin de habercilik açısından bir olumsuzluk olduğunu belirterek nesnelliğin gerçekliğin zıttı olduğunu savunmuştur (Belsey, Chadwick, 1998: 38).

Nesnellik ve tarafsızlık konusu üzerinde asıl durulması gereken gerçekçi ve en uygun nokta ise tarafsızlığın tam olarak mümkün olmadığı fikri üzerinden yola çıkmak ve sonuçta haberlerde var olması kaçınılmaz olacak olan tarafsızlık ve yanlılığın asgari ölçüde tutulması gerçeğidir. Haberin salt bilgi içermesi haber ve haberi tüketen kitle tarafından ideal bir durum olarak algılanmamaktadır. Haberde bilginin yanında olayların toplumsal açıdan önemi ve etkilerine dair fikrîsel katkılar ve yorumlar kaçınılmaz olarak gerçekleşen bir durumdur.

Ancak köşe yazarlığından nesnellik beklemek ne derece doğrudur? Tamamıyla öznel fikirler üzerine kurulan ve köşe yazarının siyasal, ekonomik ve sosyal birikimlerinin öznel bir ifadesi olan makalelerden nesnellik beklemek çok da gerçekçi bir beklenti değildir. Haberi yapan muhabir ile güncel olayları yorumlayan köşe yazarı arasındaki en önemli farklardan biri nesnellik ve tarafsızlık kavramlarında ortaya çıkar. Köşe yazısının gelişimi ve ortaya konulması itibarı ile öznel olması doğal bir durumdur. Tıpkı haberi yazan muhabir gibi köşe yazarı da edilgen değildir ancak köşe yazarından tarafsızlık beklenemez çünkü muhabirin ürünü haber; köşe yazarının ürünü ise fikir yazısıdır, fikirlerin öznel olması ne kadar doğalsa taraflı olması da o kadar doğaldır.

2.4. İncelenen Gazeteler

Türkiye’de bazı gazetelerin siyasî çizgileri diğer gazetelere göre daha nettir. Gazetelerin bu siyasî duruşunun temelinde yatan önemli nedenlerden biri de

belli geleneklerden gelmeleridir. Bu gazetelerin en iyi örnekleri arasında Cumhuriyet, Milliyet ve Zaman Gazeteleri de yer almaktadır.

2.4.1. Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet gazetesinin isim babası Atatürk'tür. Yeni Gün'ü yayımlamakta olan Yunus Nadi Abalıoğlu, 7 Mayıs 1924'te Cumhuriyet'i Nebizade Hamdi ve Zekeriya Sertel ile birlikte kurdu. Yunus Nadi 1924'ten 1945'e kadar başyazarlık görevini yürüttü, bazen Zekeriya Sertel, Yakup Kadri, Abidin Daver, M.Nermi, Şükrü Kaya da başyazarlık yaptı. Yunus Nadi'den sonra 1988'e kadar gazetenin başyazarı oğlu Nadir Nadi Abalıoğlu oldu.

Çok partili döneme geçişte Demokrat Parti'yi destekleyen Cumhuriyet Gazetesinin başyazarı Nadir Nadi de 1950'de DP listesinden bağımsız milletvekili seçildi. Ama 1954'ten sonra DP iktidarına karşı sert bir muhalefet yürütüldü. 27 Mayıs 1960'tan 12 Mart 1971 dönemine değin genelde asker, sivil aydın kesimin ilerici görüşlerini dile getiren etkili bir yayın organıydı. 12 Mart döneminde bir ara yönetimin el değiştirmesi sonucu tutucu bir gazete görünümü aldı. 1973'te yeniden eski çizgisine döndü.

20 Ağustos 1991'de Nadir Nadi'nin ölmesinden sonra bir yandan ortaya ekonomik sıkıntılar çıktı, bir yandan da yayın kurulu içinde anlaşmazlık baş gösterdi. Yayın yönetmeni Hasan Cemal'in politikasını beğenmeyen ve sermaye çevrelerine yaklaşıldığını ileri süren İlhan Selçuk ve Uğur Mumcu gibi yayın kurulu üyesi köşe yazarlarıyla onları destekleyen Cüneyt Arcayürek, Ali Sirmen, Ergun Balcı, Oktay Akbal, Melih Cevdet Anday'ın da aralarında bulunduğu 80 kişi 5 Kasım 1991'de gazeteden ayrıldı. Olayı protesto eden bir bölüm okurun gazete almamaya başlaması üzerine günlük satış ortalaması Aralık 1991'de 50 bin'lere kadar düştü. Bu durum üzerine Hasan Cemal ile yazı işleri müdürü Okay Gönensin Cumhuriyet'ten ayrıldı. Bir süre sonra ayrılanların bir bölümü geri döndü ve 8 Nisan 1992'de yeni yayın kurulu oluşturuldu.

1 Temmuz 2008 sabahı, Ergenekon örgütü soruşturması kapsamında İstanbul Cumhuriyet Savcısı Zekeriya Öz'ün talimatıyla Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün Terörle Mücadele Şubesi tarafından gazetenin yeni açılmış Ankara bürosu aranmış ve Ankara temsilcisi Mustafa Balbay da evinden gözaltına alınmıştır. Gazete 2007'deki Cumhurbaşkanlığı seçimi için birçok tepki göstermiştir. "Tehlikenin farkında mısınız?" görseliyle büyük yankı uyandırmış olan gazete "Saatler 100 yıl geri alınıyor" sloganını kullanmıştır. Sosyal demokrat ve Atatürkçü çizgisinden ödün vermeyen gazete halen mevcut hükümete en çok tepki gösteren gazete konumundadır.

1979 yılından bu yana, Cumhuriyet yazarlarına yönelen suikast saldırıları sonucu 7 yazar öldürüldü, 1 yazar da felç oldu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyoloji Enstitüsü Başkanı ve yazar Prof. Cavit Orhan Tütengil 7 Aralık 1979 tarihinde Levent'te bulunan bir İETT durağında, silahlı dört kişi tarafından öldürüldü. Tütengil'in cenazesinde çıkan olaylarda yaralanan TRT yapımcısı ve yazar Ümit Kaftancıoğlu, 11 Nisan 1980 günü Mecidiyeköy'de iki kişinin silahlı saldırısına uğrayarak hayatını kaybetti. Cinayetin sorumlusu olarak yakalanan Ülkücü militan Ahmet Mustafa Kıvılcım ömür boyu hapse mahkûm oldu. İstanbul Üniversitesi Anayasa Kürsüsü Doçenti ve yazar Server Tanilli, 7 Nisan 1974 günü evine giderken uğradığı silahlı saldırı sonucu felç oldu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi eski öğretim üyesi ve SHP Parti Meclisi Üyesi Prof. Bahriye Üçok, 6 Ekim 1990 tarihinde evine gönderilen bir kargo paketinin patlamasıyla öldü. Atatürkçü Düşünce Derneği Başkanı ve yazar Muammer Aksoy, 31 Ocak 1990 günü Ankara'daki evine giderken öldürüldü. Gazeteci ve yazar Uğur Mumcu, 24 Ocak 1993 tarihinde Ankara'daki evinin önünde park ettiği otomobiline binerken patlayan bomba sonucu öldürüldü. Sinemacı ve yazar Onat Kutlar, 30 Aralık 1994'te The Marmara Otel'i'nin pastanesinde meydana gelen patlama sonucu ağır yaralandı ve olaydan 12 gün sonra yaşamını yitirdi. Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Başkan Yardımcısı, eski kültür bakanı ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, 21 Ekim 1999 günü Ankara'daki evinin önünde uğradığı bombalı saldırı sonucu hayatını kaybetti. Gazete, olayın bir gün ardından yayımlanan "Fotoğrafın üzerindeki çarpı" manşetli haberinde, "Türkiye'yi

ortaçağ karanlığına sürüklemek isteyen gericiler, Cumhuriyetin aydınlanmacı, ilerici yazarlarını" her zaman hedef gösterdiklerini vurguladı (http://tr.wikipedia.org/wiki/Cumhuriyet_Gazetesi).

2.4.2. Milliyet Gazetesi

Kurucusu Ali Naci Karacan olan Milliyet gazetesinin ilk sayısı 3 Mayıs 1950 tarihinde yayımlandı. Gazetenin ilk yazarları arasında Refik Halid, Bedii Faik, İsmail Hami, Ulunay bulunuyordu. Abdi İpekçi 1954'te yazı işleri müdürü olunca Milliyet gazetesi Türkiye'nin en etkili siyasi gazetelerinden biri haline geldi. Peyami Safa, Reşat Ekrem, Çetin Altan gibi yazarlar da Milliyet'de yazmaya başladı.

Milliyet kurulduğunda önce zamanın Demokrat Parti'sini destekliyordu, giderek sola kaydı. Tirajı 20 binlerden, 100 binlere çıktı. Batı tarzı gazetecilik, Abdi İpekçi'nin dengeli başyazıları, haftalık röportajları, Ali Gevgilili'nin entelektüel yazıları ve açikoturumları Milliyet'i Babıali'de saygın bir gazete durumuna getirdi. 1960'larda yazı kadrosunda Burhan Felek, Talat Halman, Refik Erduran, Bülent Ecevit, Kemal Bisalman, İsmail Cem, Metin Toker, Hasan Pulur, Sami Kohen, Ümit Deniz, Bedri Koraman, Mümtaz Soysal, Örsan Öymen, Yılmaz Çetiner yer alıyordu.

1970'lerde gazete sosyal demokrat bir çizgiye oturdu ve tirajı 200 binlere çıktı. CHP'ye yakın görünmesine rağmen başta AP olmak üzere sağa da yer vermiştir. 1970'lerin terör ortamında gazetenin başyazarı ve yönetmeni Abdi İpekçi siyasi amaçlı bir suikasta hedef oldu. 1 Şubat 1979'da, İstanbul Nişantaşı'nda bugün adını taşıyan caddede otomobilinin içinde silahlı bir saldırıya uğrayarak öldürüldü. Suikasttan sorumlu olduğu belirlenen Mehmet Ali Ağca 25 Haziran 1979'da yakalandı. Ancak 23 Kasım 1979'da tutuklu bulunduğu askeri cezaevinden kaçan Ağca 13 Mayıs 1981'da Papa II. Jean Paul'e karşı yaptığı suikast girişimiyle kendisini ve Milliyet gazetesini dünya gündemine soktu. Abdi İpekçi suikastı Türkiye'yi 12 Eylül Darbesine götüren önemli şiddet eylemlerinden biri olarak anılmaktadır.

1980'li yıllarda Ercüment Karacan gazeteyi Aydın Doğan'a sattı. Milliyet, 12 Eylül askeri darbesinden sonra zor günler yaşadı. Başyazarlığı bir süre Ali Gevgilili yaptı, bir süre de Mehmet Barlas aynı görevi üstlendi. Çok sık genel yayın yönetmeni değiştiren Milliyet okuyucu kaybetti, çizgisi belirsizleşti. Ancak, promosyon savaşları döneminde, ansiklopedi ve karton oyuncaklarla tekrar tiraj ve gelir artışı sağladı. Eş zamanlı olarak yapılan halka arz ile Milliyet büyük bir gelir elde etti ve güçlenme olanağı buldu.

Milliyet, Sedat Ergin'in 2005 yılında genel yayın yönetmenliği görevini üstlenmesinden sonra ortanın solunda yer alan siyasi çizgisini tekrar sabitleştirdi. İktidara 'muhalif' diye nitelenebilecek haberler yayımlamaya başladı. Sedat Ergin genç yazarları öne çıkardı ve Milliyet'i hem okur, hem de fikir olarak gençleştirme çabasına girdi.

Günümüzdeki Milliyet'in kadrosu Hasan Pulur, Hasan Cemal, Sami Kohen, Güneri Cıvaoğlu ve Çetin Altan gibi köşe yazarlarını içermektedir. Ayrıca Türkiye'deki siyasi gelişmeleri, gerekirse, içinde çıktığı milliyetçi ve muhafazakâr kökeni de eleştirerek, bir sosyolog perspektifi ile değerlendiren Taha Akyol, Milliyet'in 'sağda' nitelenebilecek tek yazarıdır. Akyol yazıları ile Milliyet'in düşünsel zenginliğine sağdan katkı sağlamaktadır.

Gençlere seslenen Can Dündar, ekonomiyi sokaktaki adama anlatmayı hedefleyen yazılarıyla Güngör Uras, ekonomiye daha akademik bakan Hurşit Güneş, siyasî hiciv yazarı Melih Aşık, politika yazarı Fikret Bila, toplumsal gözlem ve eleştirileriyle Metin Münir, eğitim dünyasına ilişkin yazılarıyla Abbas Güçlü, ombudsman (Okur temsilcisi) Derya Sazak, Meral Tamer, Ece Temelkuran Milliyet'in yazarları arasındadır.

Milliyet gazetesi DPC tesislerinde, diğer Doğan Yayın Holding gazeteleriyle birlikte basılmaktadır. Her ayın son haftası Kitap Eki verir. Haftasonları iki-üç ek yayınlar (http://tr.wikipedia.org/wiki/Milliyet_Gazetesi).

2.4.3. Zaman Gazetesi

3 Kasım 1986 yılında Fehmi Kuru'nun yönetiminde, A. Turan Alkan, Ali Bulaç, Hüseyin Hatemi, Mehmet Şevket Eygi gibi yazarlardan oluşan bir kadro ile yayın hayatına başlamıştır.

Amerika, Avrupa, Azerbaycan, Bulgaristan, Kazakistan, Kırgızistan ve Romanya baskıları bulunmaktadır. Ekrem Dumanlı genel yönetmenliğinde yayın hayatına devam etmektedir. Zaman, haftalık ortalama satışlarda 1. sıradadır. Ancak Türkiye'deki tiraj denetleme kurulu ABC Zaman'ın tirajını onaylamamıştır, bunun üzerine Zaman uluslararası tiraj kurulları federasyonuna başvurmuş ve kurul Zaman'ı haklı bulmuştur.

Aynı zamanda Türkiye'nin ilk internet sitesine sahip gazetesidir. Görselliği ile çeşitli konularda defalarca SND tasarım ödülü almıştır. Zaman Gazetesi ile bir diğer bilgi ise GENAR Araştırma Şirketi'nin yaptığı Türkiye Toplum ve Siyaset Araştırması'nın 2009 yılı 1. çeyrek raporuna göre % 12,2 ile Türkiye'nin en güvenilir gazetesi olmasıdır.

1986 yılında yayın hayatına başlayan Zaman sadece Türkiye'de değil Avustralya'dan Azerbaycan'a, İspanya'dan Amerika'ya kadar 35 ülkede 10 farklı dilde, 2 farklı alfabede sunulmaktadır. Tüm bunların yanında İnternetin İlk Türk gazetesi olma özelliğine sahip bir gazetedir. Aynı zamanda 2001 yılında 200 binlerde olan gazete satış adedi de 2006 yılı sonuna gelindiğinde ortalama 630 binlere çıkarken Türkiye'nin en çok okunan gazetesi olmuştur. Zaman'ın tirajı internet sitesinden bildirdiğine göre BPA tarafından denetlenmektedir. İddia edilen günlük tiraj yaklaşık 750.000 civarındadır fakat genel olarak abonelik esasına dayalı olan satış sistemindeki abone kayıtlarının tutarsızlığı sonucunda ABC Tiraj Denetleme Kurulu'ndan sertifika alamamıştır

Gazete ilkelerini şöyle sıralamaktadır:

Zaman'da haber ve yorum kalın çizgilerle birbirinden ayrılır. Doğru, güvenilir ve objektif yayıncılık yapılır. Zaman, ırk, din, dil ve cinsiyet ayrımına karşıdır. Hayata insan merkezli bir perspektifte ayna tutar. Hukukun

üstünlüğüne inanır. Demokratik, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin kazanımlarına sahip çıkar. İnsan hak ve özgürlüklerini savunur. Zaman, politik angajmanlara kapalı, manipölasyona ve sansasyona uzak, mahrem alana müdahale etmeyen evrensel bir gazetedir.

Muhafazakar çizgisini her zaman koruyan Zaman Gazetesi Fetullah Gülen'e yakınlığı ile bilinen Feza Yayıncılık AŞ tarafından çıkarılmaktadır. Milli Gazete ve Yeni Şafak'la birlikte mevcut hükümeti destekler niteliktedir. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Zaman_Gazetesi).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAZILI BASINDA 11. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

Medya sosyal hayatın tüm alanlarıyla ilgili haber ve yorumlarla, toplumu uyarma, eğitme, eğlendirme ve toplumsallaştırmada etkin bir işleve sahiptir. Çalışmada “medyanın mülkiyet yapısı” kavramı üzerinde durulmuş, yazılı basın esas alınmak kaydıyla, bu kavramlardan yola çıkarak medya sahipliğinin köşe yazarlığına etkisi ile ilgili sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın amacı Türk yazılı basınının özellikle haber değeri taşıyan olaylara bakış açısını mülkiyet yapısını göz önünde bulundurarak bir örnek olay üzerinden ortaya koymaktır. Bu amaçla 11. Cumhurbaşkanlığı seçim süreci örnek olay olarak ele alınmıştır. Çalışmada mülkiyetleri, ticari ilişkileri ve ideolojileri birbirinden farklı olan Cumhuriyet gazetesi, Milliyet gazetesi ve Zaman gazetesi ele alınmış ve gazete köşe yazarlarının cumhurbaşkanlığı seçimine yönelik yazıları incelenmiştir. Çalışma 01 Ağustos 2007 – 30 Ağustos 2007 tarihleri arasındaki yukarıda adı geçen gazetelerin köşe yazılarının incelenmesinden oluşmaktadır. Bu amaçla Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili olarak Cumhuriyet gazetesinde toplam 74 köşe yazısı, Milliyet gazetesinde toplam 64 köşe yazısı, Zaman gazetesinde ise toplam 49 köşe yazısı incelenmiştir. Araştırma niteliksel içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır. Bu bölümde çözümleme için her gazetenin ön plana çıkardığı konular çerçevesinde kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategorilerin seçilmesinin nedeni basının taraf olduğu bir olayda oluşturulan kategorilerin, basının nerede durduğu, hangi bağlamlar üzerinden olayı değerlendirdiklerini ortaya koymaya müsait olmasındandır. Ayrıca basının taraf olduğu bir olayda, olayın nasıl ele alındığını, söylemsel kuruluşun nasıl kurulduğunu ortaya koyması açısından yararlı olarak görülmüştür. Buna göre Cumhuriyet gazetesi söylemini başörtüsü, devletin temel ilkeleri, sivil darbe ve intikam, ılımlı İslâm ve emperyalizme hizmet ve Abdullah Gül-Ahmet Necdet Sezer kıyaslaması üzerine kurmuştur. Milliyet gazetesi demokrasi, Atatürk’e ve Cumhuriyet değerlerine bağlılık ve Ahmet Necdet Sezer – Abdullah Gül

kıyaslaması; Zaman gazetesi ise söylemini demokrasi, devlet-millet barışması, başörtüsü, rövanş olmadığı ve Ahmet Necdet Sezer-Abdullah Gül kıyaslaması gibi değişik temalar üzerine kurmuştur.

Bu tez çalışmasında aşağıdaki varsayımlar test edilmiştir.

1- Ekonomik olarak bağımlı bulunan köşe yazarları olayları içinde bulundukları medya kuruluşunun sermaye yapısına göre mi değerlendirmekteler?

2- Mülkiyet sahibi ideolojik olarak editoryal çizgi üzerinde etkili midir?

3.1. Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet gazetesinde 11. cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde toplam 74 köşe yazısı yazılmış, araştırmada bu köşe yazıları incelenmiştir. Cumhuriyet gazetesi, 11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde, sahip olduğu ideoloji ve bağlı bulunduğu ekonomik kaynaklar göz önüne alındığında, buna uygun olarak iktidar partisine muhalif bir çizgi izlemiştir. 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden Türkiye genelinde % 46,6 oy alarak iktidarını halktan aldığı oyla pekiştiren Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), cumhurbaşkanı adayı olarak Abdullah Gül'ü tekrar aday göstermiştir. Bu süreçte Cumhuriyet gazetesi, AKP'ye ve Abdullah Gül'e karşı bir politika izlemiş, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesini engellemeye çalışmıştır. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığının henüz kesinleşmediği Ağustos 2007 başlarında AKP iktidarına mesafeli yaklaşmış ve cumhurbaşkanlığı konusunda kuşkularını ifade etmişlerdir. Bu süreçte Recep Tayyip Erdoğan'ın çözmek zorunda olduğu konuların başında Çankaya'nın geldiği, geçen dönemde cumhurbaşkanı seçimini yüzüne gözüne bulaştırdığını ve beceriksizliğinin faturasını genel seçimlerde muhalefete yükleyerek seçimleri kazandığını ileri sürmektedir. Bununla birlikte AKP'nin Çankaya'da tarafsız, anayasal yetkilerini laik cumhuriyeti koruyup kollayacak, aşağıdan gelen yasa ve kararnameleri noter alışkanlığıyla onaylamayacak birini partilerin kamuoyu

süzgecinden geçirerek aday göstermesinin her açıdan mucize olacağı ileri sürülmektedir (Arcayürek, 2007: 8), (Selçuk, 2007: 2).

Cumhuriyet gazetesi bu süreçte AKP'ye ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığına bakışını genellikle başörtüsü, devletin temel ilkeleri, sivil darbe ve intikam, ılımlı İslâm ve emperyalizme hizmet ve Abdullah Gül-Ahmet Necdet Sezer kıyaslaması üzerine kurmuştur.

3.1.1. Başörtüsü

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları konu ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesinin engellenmesi gerektiğine yönelik en çok başvurdukları sebeplerin başında, Abdullah Gül'ün eşinin başörtülü olması gelmektedir. Özellikle gazetenin başyazarı İlhan Selçuk, bunu her fırsatta dile getirmiştir. Abdullah Gül'ün seçilmesini, Hitler'in Almanya'nın başına seçilmesine benzeterek şöyle demektedir: "1,5 milyarı aşkın nüfusu ve 52 devletiyle oluşan İslâm dünyasının tek laik devleti Türkiye Cumhuriyeti'nde sorun ne? Hanımı tesettürlü Abdullah Gül, cumhurbaşkanı olacak mı, olmayacak mı? Kimi zaman en ileri ülkeler bile kim vurduya gidebilirler. Hitler, Almanya'nın başına seçimle oturdu; türban, Çankaya'ya seçimle tesettürü oturtacak."¹ Yine İlhan Selçuk, Türkiye'de bugün iktidara gelmiş erkeklerin eşlerini, türbana mahkûm ettiklerini, tesettürü cumhurbaşkanlığı makamına oturtmak istediklerini, bunun da tarihsel bir dramın en zavallı komedisi olduğunu ileri sürmektedir. İlhan Selçuk:

"Cumhurbaşkanlığı seçiminin özü ne? Türban! İslâmcılığın siyasal yorumunda kadın günahdır, tesettür modasına tabidir. Tesettür Çankaya'ya çıksın mı, çıkmasın mı? Tesettürün öteki adı ne? Türban... Hayır, ne başörtüsü, ne yemeni, ne yazma, ne çarşaf... Ülkemizdeki çok partili rejimde 'Amerikancı ılımlı İslâm Devleti'nin siyasallaşmış modası başa dolanmış türbandır." demektedir.

¹ Selçuk, 2007: 2.

Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir başbakanın, birçok AKP'li bakanın eşinin tesettürlü olduğu, Abdullah Gül'le birlikte Çankaya'da tesettürlü bir hanımın da yaşayacağı, bunun da toplumun içine sinmeyeceği ileri sürülmektedir. İlhan Selçuk, Çankaya'ya çıkacak birinin; topluma, yeni kuşaklara, kadınlara kötü örnek olmaması gerektiğini, başörtülü olan Hayrünnisa Gül'ün yukarıda ifade edilen kesimlere sahip olduğu nitelikleri itibariyle kötü örnek olacağını üstü örtülü olarak ifade ettikten sonra şöyle yazmaktadır:

“14'ünde nişanlanan, 15'inde 30 yaşında Gül ile evlendirilen, kocası tarafından okuldan alınıp başı bağlanan eş, Çankaya'ya çıkıp bu kez herkese, topluma, ulusa, bütün Türkiye'ye örnek olacak... Çankaya'ya çıkan çiftin sicilinde yalnızca bu olgu yazmıyor... Çift, tesettürün, yani türbanın kamuda meşruluğu yolunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurmuşlardı. Gül ailesi kaybedeceklerini anlayınca davadan vazgeçtiler... Abdullah Gül'ün kadına bakışı kendi özel yaşamıyla perçinli... Çankaya'da kadını erkekle eşit saymayan bir cumhurbaşkanı oturacak... Yazık Türk kadınlarına!” (Selçuk, 2007: 2).

Serdar Tanilli ise, Abdullah Gül'ün eşinin başörtülü değil, türbanlı olmasının Çankaya'ya çıkmasına engel teşkil ettiğini ileri sürmektedir:

“Türban... Batılılaşma ve laikliğe düşmanlığın bir aracı, bir dinsel simge. Türkiye bununla savaşıyor. Gül'ün eşi de Çankaya'ya çıktığında bu türbanı ile ne yapacaktır? Çünkü bulunacağı ortam bir laik kamusal alan. Eşinin türbanı, Abdullah Gül'ün kişiliğinden, kimliğinden soyutlanamaz. Böylece türbansızlık kamusal alan için bir zorunluluktur. Çankaya, bireysel dinsel tercihin sergilenmesine olanak vermez, veremez.” (Tanilli, 2007: 6)

3.1.2. Devletin Temel İlkeleri

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları diğer bir konu ise, Abdullah Gül'ün cumhuriyetin temel ilkeleri ile kavgalı olduğu, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesi durumunda cumhuriyetin temel ilkelerinin zarar göreceği, AKP iktidarının her türlü kararını bir noter gibi onaylayacağını öne sürmektedir. Abdullah Gül'ün çağdaş bir kimlik sergilemesinin aldatıcı olduğu, başbakanlıktan sonra İslâm Cumhuriyeti'nden ılımlı İslâm rejimine doğru bir gelişme gösteren bir AKP'linin laik Türkiye'nin kurucusu Atatürk'ün Çankaya'sına çıkacağı, burada tarihsel emellerini gerçekleştirmeye çalışacağı öne sürülmektedir.

Hikmet Çetinkaya ise, başörtülü Hayrünnisa Gül'ün Çankaya'ya çıkması durumunda Türkiye'nin rejiminin akibetini, Humeynî'nin İran'daki İslâm devrimine benzetmiştir. Çetinkaya:

“‘Sıkmabaş’ başbakanlık koltuğundaydı, ‘sıkmabaş’ şimdi Atatürk'ün oturduğu Çankaya'ya çıkacaktır. ‘Sıkmabaş’ siyasal İslâm'ın simgesidir!.. Demokrasi, özgürlükler adına ‘sıkmabaş’ı, ‘kara çarşaf’ı savunan aymazlar, kendi çıkarları için bunlara katlanıyor bugün!.. Oysa yarın; sanayiciler, işadamları, medya patronları da bir bakacaklar, iş işten geçmiş!.. Tıpkı Humeynî'nin Paris'ten Tahran Havaalanına indiği gün gibi... fotoğraf ortada, iyi bakın!” (Çetinkaya, 2007: 5).

Orhan Birgit, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığının henüz kesinleşmediği, 22 Temmuz 2007 seçimlerinden sonraki süreçte şunları ifade etmektedir:

“Abdullah Gül, iyi bir politikacı olsa da, başarısız bir dışişleri bakanı olarak görevini kurulacak yeni hükümette de sürdürecektir mi? Yoksa Çankaya'ya taşınarak, yeni koşullar içerisinde ılımlı İslâm politikasının kalıcı olması için AKP hükümetinin hazırlayacağı yasa ve kararnameleri onaylayacak, yüksek yargı organlarında ve öteki

anayasal kurumlarda cumhurbaşkanının atayacağı bürokratlar kadrolaşmasının temellerini sağlam olarak atmanın uğraşını mı verecek? Gül, içinde gizlenmiş narsist dürtüleri dışa vuran bu adaylık olayından sonra, AKP mitinglerinde cumhurbaşkanlığının halk tarafından onaylanmış olduğu kanısıyla, fiilen yeni parlamentoda bu göreve seçilmiş olsa, anayasanın istediği devletin tarafsız başı olabilecek midir?” (Birgit, 2007: 7).

Bu süreçte köşe yazarları AKP’nin cumhurbaşkanlığı kurumunu, iktidarın bir onay makamı haline getirmek istediği ve ılımlı İslâm ideolojisi adına sadece icraatları ile değil, yaşam tarzı ile de çok uygun düşen Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesinin öncelikli hedef olduğunu ileri sürmektedirler. Gül’ün seçilmesi durumunda partisi ile ilişkilerini görüntüde anayasa gereği kesse bile, partinin önde gelen isimleriyle diyalogda olacağı, böylece 1960 öncesinin Bayar-Menderes modelinin bir benzerinin 2007 Ankara’sında yaşanacağı öne sürülmektedir (Birgit, 2007: 7).

Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlık adaylığının açıklanmasından sonra Cumhuriyet gazetesi köşe yazarları Gül aleyhinde yazılar yazmaya devam etmişler ve cumhuriyetin temel niteliklerinin bugüne değin hiç olmadığı kadar tehlikeye girdiğini öne sürmüşlerdir. Bu konuda en sert yazıları yazan Cumhuriyet gazetesi köşe yazarı Cüneyt Arcayürek olmuştur. Arcayürek: “Geçmiş olsun laik rejim, üniter devlet, bağımsızlık benim karakterimdir diyen Atatürk Türkiye’si” dedikten sonra, Abdullah Gül’ün; devlete, cumhuriyete karşı günahlarının çok olduğunu, bunların başlıcalarının ise, “Türkiye Cumhuriyeti’nin temel kuruluş felsefesini içine sindirdiği, konusunda güven vermeyen bir siyaset çizgisi ortaya koyması ve bu çizgiyi terk ettiğini, hatta eski Milli Görüş saplantısından kurtulduğunu bir gün olsun söylememesi” ni ileri sürmektedir (Arcayürek, 2007: 8). Bununla birlikte yine Arcayürek, tezgâhın kurulduğunu, dindar bir cumhurbaşkanının, dindarlığı yadsıyıp yadsımayacağı belli olmayan muhafazakâr görünümlü bir meclis başkanının, dindar bir başbakanın olmasının, dinci bir topluma doğru hızla dönüşmeye olanak sağlayacak yeni bir döneme girildiğini öne sürmektedir. (Agm, TY: 8)

Türkiye’de bir cumhurbaşkanının Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesiyle bir sorununun olmasının düşünölemeyeceği, Abdullah Gül’ün ise dinci bir çevrede “bilfiil” çalıştığı, Çankaya’ya çıkması durumunda, devletin nasıl bir tehlike ile karşı karşıya olduğunun iyi anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir. Serdar Tanilli, bu konuda şunları öne sürmektedir:

“...Onun Refah Partisi ve Fazilet Partisi’ndeki uğraşları hep hatırlanır; ama o yıllarda ‘Cumhuriyetin temel felsefesi’ni benimsediğini gösteren bir örnek de yoktur. Gül’ün cumhuriyetle hesaplaşmadan vazgeçmeyen tarikat ve cemaatlerle yakınlığı da bilinir... Hele Çankaya’ya dindar bir cumhurbaşkanının gelip oturması ile emperyalizmin ‘ılımlı İslâm Devleti’nin yerleşmesi için yollar daha da açılmış olmayacak mı? Onunla siyasal İslâm, pek tehlikeli bir hareket, bir hedefe doğru bir adım daha atmıştır.” (Tanilli, 2007: 6).

Köşe yazarları tarafından Abdullah Gül’ün özdeki ilkeleri ile sözde söylemiş olduğu anayasanın temel ilkelerine bağlı kalacağına vurgu yapmasının aykırılıklar ihtiva ettiği öne sürölmektedir. Recep Tayyip Erdoğan’ın bu süreçte Abdullah Gül hakkında söylemiş olduğu “özünde ve sözünde bir adam” lafını eleştiren Cüneyt Arcayürek bu konuda şunları ileri sürmektedir:

“Recep Tayyip Erdoğan’ın dediği gibi Gül Abdullah; özde yetişme biçimine, kendine özgü temel ilkelerle cumhuriyete bağlı, o kadar bağlı ki “Ne mutlu Türk’üm diyene!” sözünü bir türlü içine sindiremiyor. “Ne mutlu Türk’üm diyene!” lafını her yere yaza yaza Türkiye’nin ilkel hâle dönüştüröldüğünü, Recep Tayyip Erdoğan gibi en birleştirici unsurun “din” olduğunu, moral değerler açısından “Türkiye’nin bütönlüğünü tehdit eden en ziyade tahribatı laiklik ilkesinin verdiğini “İkinci Cumhuriyet” ve “yeni Osmanlılar” kavramlarını çok sağlıklı bulduğunu ve bu nedenlerle “geleceğe umutla baktığını” söyleye geliyor (Arcayürek, 2007: 8).

Arcayürek, Abdullah Gül'ün İslâm'ın yalnız ahireti değil, dünyevî düzeni de içerdığını, Türkiye'deki geçerli kanunlar arasında İslâm'a aykırı olanların birer baskı unsuru olduğunu, bunları kaldıracığını, Türkiye'de açık-gizli bir İslâm düşmanlığı olduğuna inandığını, İslâm'ı hayat tarzı olarak görmek istediğini, laik sistemi değiştireceğini ileri sürmekte, bu sözlerin sahibinin cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde laikliğe, anayasaya bağlı kalacağını ifade etmesinin, özde değil sözde olduğunu iddia etmektedir. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde tarafsız olacağını ve laiklik, demokrasi, sosyal devlet gibi köşe yazarları tarafından inandırıcı bulunmamıştır. Gül'ün laiklik ve cumhuriyetin temel değerlerine karşı samimi olabileceğini ileri süren Bedri Baykam; ancak bunun bir farkla mümkün olduğunu ifade etmektedir. Baykam bu konuda;

“onun anladığı laiklikle bizimki arasında hiçbir kesişme yok!.. Aynı şeyler anlıyoruz laiklik deyince. Ona göre laiklik, dinin önünün her alanda açılması!.. ‘sözde dindarlar’a -bize göre dincilere- ‘hiç baskı yapılmaması’ arzusuyla şeriatçılığın önünün açılması, türbanın her yere girmesi. Bize göre ise, din ve siyaset işlerinin tamamen ayrılması, dinin siyasete girememesi. O yüzden bu cümleler Gül'ün ağzından çıktığında, bize olsa olsa gülümsemek düşüyor” demektedir (Baykam, 2007: 17).

Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlık adaylığını destekleyenlerin özellikle Avrupa Birliği ve ABD'nin amacının Türkiye'yi sömürgeleştirmek olduğu, AKP'nin emperyalizmin bir aracı olduğu ileri sürülmektedir. Gül'ün köşke çıkması ve AKP'nin bu kaleyi de ele geçirmesinin, “Washington ve Brüksel'in biçtiği yeni elbisenin giydirilmesi için” çok önemli olduğunu ileri süren Erol Manisalı şöyle devam etmektedir:

“Abdullah Gül'ü destekleyenleri alt alta sıraladığımız zaman “AKP'nin kurulup iktidara getirilişinden” kimlerin neleri beklediğini bir ayna gibi görüyoruz. ABD ve AB'nin yanında Abdullah Gül'ün köşke çıkmasını var güçleriyle destekleyenler şunlar: 1. Yunanistan ve Kıbrıs Rumları 2. Ermenistan ve Ermeni diasporası 3. Vatikan

ve Fener Patrikhanesi 4. TÜSİAD 5. Talabani ve Barzani gruplarıyla birlikte PKK 6. Türkiye'nin İslâmcı (ve şeriatçı) yeniden yapılanmasını "cumhuriyetin yerine getirilmesini isteyen" iç ve dış odaklar. Abdullah Gül'ü destekleyen çevrelere baktığımız zaman, AKP cephesini oluşturan iç ve dış güçlerin ondan neler beklediklerini de anlıyoruz. Aynı şekilde, Türkiye'de AKP cephesine katılanların neleri vermeye hazır olduklarını da görebiliyoruz. Türkiye, cumhuriyet döneminin en büyük bunalımı ile karşı karşıyadır (Manisalı, TY: 11).

3.1.3. Sivil Darbe ve İntikam

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının Abdullah Gül'ün adaylığına karşı olmalarının temel nedeni olarak gördükleri ve en çok üzerinde durdukları konulardan biri de sivil darbe ve intikam konusu olmuştur. Köşe yazarları, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olmasının aslında Atatürk devrimlerine karşı bir sivil darbe ve tarihten bir intikam alma girişimi olduğunu iddia etmişlerdir. Türkiye'de cumhurbaşkanlığı seçimlerinin çok önemli olduğunu belirten Mustafa Balbay,

"özellikle son birkaç seçim, aylar süren tartışmaların ardından belli ölçülerde "uzlaşma" iklimine dayalı olarak gerçekleştirildi. Şimdi ne olacak? AKP, "Ben millettten aldığım oyla her şeyi yaparım" deyip, bu yetkiyi Ankara'da deyim yerindeyse "devlete karşı kullanmayı" mı yeğleyecek? İkinci iktidar döneminin sağlam zeminde başlaması için genel dengeleri mi gözetecek? Gül'ün adaylığı birinci şıkka girer" (Balbay, 2007: 8).

demek suretiyle AKP'nin ve Abdullah Gül'ün devlet ve rejim karşıtı bir çizgide olduklarını ima etmektedir. Genel seçimlerden sonraki süreçte meclis başkanı seçimlerinde AKP'nin meclis eski başkanı Bülent Arınç yerine Köksal Toptan'ı aday göstermesi ve Toptan'ın muhalefetin de önemli desteğiyle meclis başkanı olarak seçilmesi, köşe yazarlarının da cumhurbaşkanlığı

seçimleri için de AKP'nin bir uzlaşmaya gidebileceğine yonelik küçük bir umudun oluşmasına sebep olmuştur. Ancak bu dşnceye sahip olabilmek için daha çok erken olduğu da ifade edilmektedir. Mustafa Balbay bu konuda şunları ifade etmektedir:

“Toptan'ın meclis başkanı olmasıyla birlikte AKP'nin bütün çalışmalarını uzlaşma ilkesine dönük olarak yürüteceği yorumunu yapmak için erken. AKP'nin kuruluş felsefesi buna izin vermez. Artık gündemdeki en önemli madde, 11. cumhurbaşkanının seçimi... AKP, inatlaşmayla oylarımı arttırdım, bu havayla iktidarımı srdremem, Köşk için uzlaşmalıyım mı diyecek; yoksa gemileri yaktık, geri dönüş yok, bu bir intikam yryşdr m diyecek? Bize birinci şık nde görünüyor.” (Balbay, 2007: 8).

Bununla birlikte Abdullah Gül'n cumhurbaşkanlığı adaylığının kesinleşmeye başlamasıyla köşe yazarları da tekrar eski tutumlarına geri dönmüşler ve cumhurbaşkanlığı seçiminin tam bir intikam ortamına dnştrldğn, Abdullah Gül'n aday gösterilmesi durumunda, devletten intikam alınmış olacağı, Gl'n aday olarak gösterilmemesi durumunda da AKP için büyük bir yenilginin gündeme geleceğini, bundan dolayı bu durumun bir kazananının olmayacağını ne sürmektedirler. Mehmet Soysal bu konuda şunları ne sürmektedir:

“Bilinen ve bilinmesi gereken şu ki; iktidar partisine onun bir kez daha aday gösterilmesi bile, bir zemin yoklama değil, başlı başına bir meydan okumadır. “Arkamızda halkın oyu var; istediğimizi yaparız” direnişiyle yeni bir yüksek gerilim dönemine girilmiştir. Umursanmayan kurumlar ve kuruluşlar küçümsenecek gibi değil... Ana muhalefet partisi, büyük çoğunluğu cumhuriyetçi felsefe konusunda sayın Gl'den farklı düşünen yargı organlarının mensupları, Anayasa Mahkemesi başta olmak üzere bütün yüksek mahkemeler ve en önemlisi de ordu. Siyasal sistemdeki çarpıklıkları yüzüstü bırakarak tek yanlış oluşturulan böyle bir

yüksek gerilim, sonuçta herkesten önce kendi inatlarıyla onu oluşturanları çarpacaktır.” (Soysal, 2007: 2).

Ümit Zileli de, Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı seçilip Çankaya’ya çıktığı gün 84 yıllık “hesap defteri”nin kapanacağını, rövanşın, intikamın alınmış olacağını belirterek şöyle devam etmektedir:

“Rövanş alınmıştır!.. Aslına bakarsanız haklarıdır!.. Daha cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim 1923’te “rövanş almaya” yemin etmişlerdi. Yılmadan, bıkmadan, usanmadan çalıştılar... Her türlü fırsatı, son derece akıllıca kullandılar... Devrimin liderinin ölümüyle birlikte önce durağanlaşan, sonra tavsayan, en sonunda da karşı devrime teslim olan süreci iyi okudular... Bir bakıma rövanşı çoktan almışlardı!.. ama istedikleri bu değildi. Onlar “çemberi tamamlamak”, zirveyi ele geçirmeyi istiyorlardı!.. 84 yıl önce ettikleri yemin uyarınca ele geçirilmesi gereken o yer, 841 rakımlı tepeydi. Mustafa Kemal’in Çankaya’sı!” (Zileli, 2007: 17).

3.1.4. Gül-Sezer Kıyaslaması

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde üzerinde durdukları diğer bir konu ise, cumhurbaşkanının sahip olması gereken nitelikler olmuştur. Bu konuda özellikle Türkiye Cumhuriyeti’nin temel ilkelerine bağlılıkları ve kişilikleri açısından Abdullah Gül ve Ahmet Necdet Sezer kıyaslamasına gidilmiştir. Ahmet Necdet Sezer; cumhuriyete, laikliğe bağlılığı nedeniyle övülürken, Abdullah Gül bunun tam tersi bir muamele ile karşılanmaktadır. Bu konuda Cüneyt Arcayürek köşesinde şunları yazmaktadır:

“Türkiye Cumhuriyeti’nin 10. Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer’i özetlemek gerekirse; laik, demokratik, sosyal hukuk devletini bütün gerekleriyle savunan ‘son cumhurbaşkanı’ olarak anmalı ve böyle değerli bir devlet adamına kim bilir ne zaman

kavuşacağımıza hayıflanmalıyız. Arkasında onurlu bir yedi yıl bırakarak ayrılıyor. Laik rejimi, hukuk devletini, yasaların verdiği bütün olanakları -iktidar şamatalarına kulak asmayarak- kullanarak savunan, aksine girişimleri önleyen, devletin gerici kafaların eline geçmemesi için anayasal haklarını sonuna kadar kullanan bir cumhurbaşkanı!.. Öyle bir beş yıl ki, AKP iktidarına karşı tek başına savaşıyor, Çankaya'yı tek başına laik rejimin 'son kalesi' konumuna getiren bir cumhurbaşkanı!.. Atatürkçüler, laik rejime sevdalı olanlar, 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'i asla unutmayacaklar!.. Altını çizerek söylemeliyim; bütün bu yazılanlar Çankaya'da yaşanan son altın çağın destansı öyküsünün ancak çok kısa bir özetidir... Bugün TBMM'de AKP oylarıyla seçilen Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı ise, Çankaya Köşkü'ne iki koltuğunun altında birer dosya ile çıkıyor. Birinci dosya dokunulmazlığa sığınarak yargılanmadığı bir dava ile ilgili. İkinci dosya ise, ikinci cumhuriyetçiliği ve yeni Osmanlılığı sahiplenen, laik rejimi ve cumhuriyeti mutlaka değiştireceklerini ifade eden, hiçbirini yalanlamayarak ve ne çare hâlâ benimsediğini gösteren, geçmiş ile bugünü arasında köprü kuran açıklamaları içeren kalın bir dosya! (Arcayürek, 2007: 8).

Bununla birlikte 11. Cumhurbaşkanı'nın Milli Görüş'ün önde gelen kişilerinden biri olduğu, Necmettin Erbakan'ın sağ kolu olduğu, TBMM'de yıllardır karşı devrimci konuşmalarıyla dinci anlayışın öncülerinden olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte Abdullah Gül'ün kişiliğine göndermede bulunurken, Gül'ün kadın ile erkeği eşit saymayan birisi olduğu, Gül'ün karısını tesettüre mahkûm etmiş olduğu, tesettürü savunmak üzere AİHM'e başvurduğu, yani devletle, laik rejimle kavgalı olduğu öne sürülmektedir. Mustafa Balbay, Abdullah Gül'ü şöyle tanımlamaktadır:

“Gül kimdir? Gül, devletle davalı bir kişi! 58. Hükümetin Başbakanı olarak Kasım 2002'de bu koltuğa oturan Gül, o gün bile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni AİHM'e şikâyet etmiş, dava açmış bir kimliğe sahipti. Gül, davayı ancak kaybedeceğini anladığı an geri

çekmiştir. Gül'ün bugüne kadar uyguladığı politika anlayışını dikkate aldığımızda, siyasî yapısını şöyle özetleyebiliriz: Cumhurbaşkanlığı adaylığı için en tarafli kişilerden biri. Türkiye'nin bütün konularının çevresiyle birlikte değerlendirilmesi gerekiyor. Gül, bu bağlamda en başarısız dış işleri bakanlarından biri. AKP iktidarı döneminde sahte bayramlar bir tarafa konursa, hemen hiçbir uluslar arası konuda başarı sağlanamadı." (Balbay, 2007: 8).

3.2. Milliyet Gazetesi

Milliyet gazetesinde 11. cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde toplam 64 köşe yazısı yazılmış, araştırmada bu köşe yazıları incelenmiştir. Bu süreçte Milliyet gazetesi köşe yazarları gazetenin sahip olduğu ideoloji, sahiplik yapısı ve ticari ilişkileri göz önüne alındığında tam olarak gazetenin yapısına uygun bir politika izlemiştir demek mümkün değildir. 11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde köşe yazarlarının bu sürece bakışları heterojen bir yapı arz etmektedir. Buna göre bazı köşe yazarları 22 Temmuz 2007 genel seçimleri de referans alarak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) istediği adayı cumhurbaşkanı olarak seçme hakkını halktan aldığı destekle ortaya koyduğunu belirtirken; bazı köşe yazarları ise cumhurbaşkanının Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasasının temel ilkelerine sözde değil özde bağlı olması gerektiğini, AKP'nin istediği adayı bu gerekçeden dolayı seçemeyeceğini, partiler arası bir uzlaşmanın sağlanması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bu yazarların özellikle karşı oldukları aday Abdullah Gül olmuştur. Çünkü Gül'ün siyasi geçmişinin Milli Görüş'e dayandığı, Milli Görüş'ün de Türkiye Cumhuriyeti'nin temel kuruluş felsefesi ile çatışmalı olduğu tezini öne sürmüşlerdir. Bununla birlikte bazı yazarlar ise olaya farklı yaklaşıma, cumhurbaşkanlığı sürecini farklı bir taraf olarak ele almaya çalışmışlardır. Bu açıdan Milliyet gazetesi köşe yazarlarının gazetenin hem siyasi iktidarla hem de ordu ve muhalefetle olan ilişkisine uygun olarak heterojen bir yapı arzettiği ve kesin bir taraf tutmadığı ortaya çıkmıştır. Milliyet gazetesi köşe yazarları genel olarak demokrasi, Atatürk'e ve Cumhuriyet değerlerine bağlılık ve Ahmet Necdet Sezer – Abdullah Gül kıyaslaması üzerinde durmuşlardır.

3.2.1. Demokrasi

Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığını destekleyen yazarlar Çankaya'ya Gül gibi saygın ama siyasi temsil vasfı yüksek bir isim yerine, yine saygın ama siyasi temsil vasfı "düşük profilli" bir ismin seçilmesinin parlamenter teoriye daha uygun olduğunu, bunun yanında siyasetin dinamiklerinin de olduğu, meşruiyet için gereken oy oranına ve Meclis'te uygun yeter sayılara sahip olduğu halde, seçimlerde millete sunduğu adayını, Cumhurbaşkanı seçememek görüntüsü çeşitli kesimlerde siyasi bir zaaf olarak algılanabileceği, bunun da siyasetin göz ardı edemeyeceği bir olgu olduğu ifade etmektedirler. Abdullah Gül'ün Çankaya'ya çıkabileceği, Gül'den iyi bir cumhurbaşkanı olabileceği, Gül'ün eşinin türbanlı olmasının da Çankaya yolunda bir engel olmadığı, Gül'ün dürüst, namuslu, yumuşak ve uzlaşmacı olduğu ama Çankaya'ya çıkmaması gerektiğini söyleyenlerin nedenini TSK'ya bağladıklarını ifade eden Hasan Cemal demokrasi vurgusu yaparak şöyle devam etmektedir: (Cemal, 2007: 8).

"Önce Meclis yenilensin deniyordu, yenilendi. Meclis'in meşruiyet tabanı çok yetersiz deniyordu, şimdi fazlasıyla yeterli. Temsilde adalet yok deniyordu, şimdi var. Yüzde 34 oyla milletvekillerinin yüzde 65'ine sahip olan AKP, cumhurbaşkanını seçemez deniyordu. Şimdi bu da değişti. O zaman?.. Gül yine de vazgeçsin! Neden? Asker abiler kızar sonra. 367 engeli de aşıldı. MHP'nin Genel Kurul'a girmesiyle birlikte cumhurbaşkanı seçim süreci başlayacak. Öyleyse?.. Erkeklik Gül'de kalsın. Neden? Asker abiler kızar sonra. Neredeyse her iki seçmenden birinin oyunu alan AKP'nin, biliyorum, kendi adayını cumhurbaşkanı seçmesinden daha meşru, daha haklı bir şey olamaz. Öyleyse... Gül'e şövalyelik yakışır. Nedenmiş? Asker abiler kızar sonra. Ne yaparlar? Darbe mi? Bu devirde hâlâ darbe mi olur? Peki, ne yapar asker abiler? Çankaya cehenneme mi döner Gül için?.... Bak, eğer Türkiye'de rejimin adı demokrasi ise, bu ülkeyi eğer sandıktan çıkanlar yönetecekse... O zaman bir cumhurbaşkanına Çankaya'yı cehennem etmeye kalkışanlara veya ülkede kriz

havası yaratmak isteyenlere karşı da hukukun gereği neyse o yapılır, eski deyişle müeyyide uygulanır. Ben tekrarlamaktan yanayım. Abdullah Gül iyidir, hoştur ama bir şövalyelik yaparak şu Çankaya sevdasından vazgeçse... Ben de son defa soruyorum nedenmiş diye? Asker abiler kızar sonra. Kızarlarsa kızsınlar! Böyle demedikten sonra Türkiye’de demokrasi ve hukuk devletine dikiş tutturmak olanaksızdır. Askerin seçilmiş sivil otoriteye tabi olduğu gerçeğini kabul etmedikçe, bu ilkeyi uygulamadıkça, Türkiye’nin siyaseten normalleşmesi ve demokratik olgunluğa erişmesi mümkün değildir. Bir nokta daha var: Asker abiler kızarlarsa kızsınlar demedikten sonra bu ülkenin temel sorunlarının çözülmesi de imkânsızdır. Kürt sorununa fazla girme! Dağdakileri indirmek için fazla ileri gitme! Neden? Asker abiler kızar sonra. Kıbrıs’ta fren yap! Ermeni meselesinde, Ermenistan’la normalleşmede, 301’de, Vakıflar Yasası’nda dikkat et! Yerel yönetim reformunu ertele! Türban meselesine dokunma! Neden? Asker abiler kızar sonra. Kızarlarsa kızsınlar birader! Ya açık darbeyle gelir, bu ülkeyi kendi bildikleri gibi yönetirler. Ya da seçim sandığından çıkanlar, tüm sorumluluğu üstlenerek ülkeyi, elbette anayasal çerçeve içinde kalarak yönetirler. Bir üçüncü yol yoktur. Üçüncü yol, yani asker abiler kızar sonra zihniyetinin damgasını vurduğu düzen ‘köhne düzen’dir. Demokrasi değildir böyle bir rejimin adı. Böyle bir zihniyetle uzlaşmaya da demokratik uzlaşma denemez.”

Yazarlarca Köksal Toptan’ın muhalefetin desteğiyle meclis başkanlığına seçilmesi cumhurbaşkanlığı seçimleri için de bir uzlaşma umudu olarak görülmektedir. Seçmenden aldığı güçlü yönergeyi icraata çevirme arifesinde olan bir parti için bunun önemli bir siyasi kazanım olduğu, hem yurtiçinde hem de yurtdışında AKP’den şimdi cumhurbaşkanlığı konusunda da toplumu rahatlatacak bir karar beklendiği ifade edilmektedir. Gerekli tüm vasıflara sahip olan Abdullah Gül’ün çok iyi bir cumhurbaşkanı olabileceği, onun yeteneklerine sahip olmayan birinin, sırf eşinin başının açık olması nedeniyle, Çankaya’ya çıkmasının da hatalı olacağı, fakat Gül’ün adaylığı konusunun

siyasi iddialaşmaların savaş alanına dönmüş bulunduğu, tartışmalar sürdükçe de hem Gül'ün hem de AKP'nin yıpranacağı, bu arada, Başbakan Erdoğan ile Gül arasında da bir çekişme varmış havasının yayıldığı, bunun da AKP kurmaylarını memnun eden bir spekülasyon olmadığı, Gül'e ve eşine bu süreçte büyük bir haksızlığın yapıldığı, Gül'ün çoktan Köşk'te oturuyor olması gerektiği ancak bunun gerçekleşmediği, bunun nedeninin ise Türkiye'de demokrasinin henüz oturabilmiş olmadığından kaynaklandığı ifade edilmektedir (İdiz, 2007: 9). Hasan Cemal de Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olmasının o kadar kolay olmadığını bunu askere, krizin çıkmasına, darbe yapılmasına neden olacağına, tedirginlik ve korku oluşturacağına dayandıran çevrelere karşı çıkararak demokrasi vurgusu yapmakta ve şunları ifade etmektedir:

“Bir demokraside, neredeyse iki oydan birini almış bir parti, anayasal meşruiyet içinde kendi adayını cumhurbaşkanı seçemez mi? Seçemiyorsa, o rejimin adı nasıl demokrasi olur? Köhne düzeni sürdürmek yatıyor kavganın arkasında. Birtakım kafalardaki karışıklık da bu savaşların saldıgı korkudan, psikolojik silah yöntemlerinin etkinliğinden kaynaklanıyor. Tedirginlik bu nedenle. Yazık! Türkiye bu ‘korku duvarı’nı aşmalı. Ya da balon patlatılmalı! Abdullah Gül ve Çankaya bu açıdan önemli bir fırsat kapısı... Ben böyle düşünüyorum. Çünkü bu korku duvarı aşılmadan, bu ülkede demokratik hukuk devleti tüm kural ve kurumlarıyla yerleşemeyecek diyorum. Enternasyonal’deki gibi: Yıkılım bu köhne düzeni Biz bir başka âlem isteriz!” (Cemal, 2007: 10).

Taha Akyol ise Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığını Türkiye'nin gelişmesine dayandırmakta ve şunları ifade etmektedir: (Akyol, 2007: 11).

“CHP “yukarıdan aşağıya” modernleşmenin partisiydi; tıpkı DP gibi AKP de “kenardan merkeze” modernleşmenin partisidir: Türkiye elli sene önceki yerinde olsaydı Gül de babasının çırağı olacak kalacaktı. Gül, “kenardan merkeze” modernleşen toplumun taşıdığı bir isim olarak şimdi Çankaya’ya çıkıyor. Onun için hem halk

adamı, hem reformisttir. Açık fikirli, reformist bir cumhurbaşkanı olacaktır.”

Abdullah Gül’ün, Anayasa’nın eksiksiz uygulanması, laikliğin korunması, kurumlar arası uyum konularında güvence verdiğini, bütün vatandaşları kucaklayacağını, en farklı düşünceleri de kucaklayacağını, bundan kimsenin tereddüdünün olmaması gerektiğini, çünkü cumhurbaşkanının siyasetin dışında kalacağını ve Anayasanın kılavuzu olacağını ifade etmesinin altının çizilmesi gereken sözler olduğunu belirten Derya Sazak şunları ifade etmektedir:

“Cumhurbaşkanı seçilmesi halinde Gül’ün gerçekten “tarafsız” bir cumhurbaşkanı olup olmayacağını zaman gösterecek. CHP gibi Özal’dan bu yana “Çankaya’yı boykot” söylemleriyle oyalayıp seçimi bir türlü kazanma becerisini sergileyemeyen partilerin, gerilimi artırma ve askeri kışkırtma senaryolarına Gül ve AKP’nin de fırsat vermeyeceğini umuyoruz. Türkiye, 1970-80’li yıllarda içine sürüklendiği muhtıra-darbe sarmalının faturasını, Yunanistan, İspanya ve Portekiz gibi ülkeler demokrasiye geçip AB liginde arayış açarken gelişme yolunda kaybettiği çeyrek asırla ödedi. AKP’ye iki dönem iktidarı getiren yoksulluğun, sınıfsal çarpıklıkların, inanç ve kimlik alanında sergilenen hoşgörüsüzlüğün nedenlerini de “halktan kopuk” vesayetçi politikalarda aramak gerekmiyor mu? Rejime müdahale veya darbe felaket olur! Demokrasiden vazgeçilemez.” (Sazak, 2007: 8).

Köşe yazarları tarafından oyunun da birçok kuralının olduğu, ancak, halkın oyuyla seçim sandığı olmadan demokrasi oyununun oynanamayacağı, demokrasi’nin son tahlilde seçim sandığında gerçekleştiği, meşruiyetin sandıktan çıktığı, altında millet iradesinin yattığını, AKP’nin iki seçmenden birinin oyunu alarak 22 Temmuz seçimlerini kazandığını, üstelik seçimlere katılımın yüzde 87 gibi rekor düzeyde gerçekleştiği ifade edilmektedir. AKP’nin meşruiyet tabanı bir önceki seçimle mukayese edilemeyecek kadar genişlemiş bir parlamentonun içinden Abdullah Gül’ü cumhurbaşkanlığına

aday gösterdiğini, her şeyin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının sözüne de, özüne de uygun olduğu, dolayısıyla da meşru olduğu öne sürülmektedir. Onun içindir ki, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığını meşruiyet açısından tartışma konusu yapmanın doğru olmadığı ifade edilmektedir. Hasan Cemal dayatma, hesaplama, intikamcılık, rövanşizm gibi güncel sözcüklerle Abdullah Gül'ü Çankaya'nın kapısına getiren anayasal kuralları savunmanın bu sözcüklerle hiçbir ilgisi olmadığını belirttikten sonra bu konuda şöyle devam etmektedir:

“İki seçmenden birinin oyunu alarak seçimleri kazanmış bir çoğunluğun kendi adayını cumhurbaşkanı seçmesi dayatma değildir.

Eğer ille de dayatma arıyorsanız, çok fazla geriye gitmeniz gereksiz, 27 Nisan tarihli gece yarısı muhtırası dayatma girişiminin ta kendisidir. Duyarlığınızı bu konuda göstermeniz demokrasi kültürüne daha uygun düşer. Askerin siyasete müdahalesine karşı çıkmanın da intikamcılıkla, rövanşizmle ilgisi yoktur. Demokrasiyi savunmanın adı ne zamandan beri intikamcılık, rövanşizm ya da asker düşmanlığı oldu ki?..” (Cemal, Milliyet, 2007)

Yasemin Çongar da Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlık adaylığına destek vermekte ve bunu Türkiye'nin bir dönüşüm yaşaması, dünya'ya açılması, gelişmesinin bir işareti olarak algılamakta ve şunları ifade etmektedir. (Çongar, Milliyet, 2007)

“Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı da, toplumun tercihinin devletçi çizgiye galebe çalmasının sonucu. Toplumun içinden, devletçi zihniyetin dışından birisi devletin tepesine çıkıyor; başlı başına bir dönüşüm bu. Bir yandan, Gül'ün toplumun tümünü kucaklayacağını söylemesi olumlu. Bir yandan da, Financial Times'ın 15 Ağustos tarihli başyazısındaki şu uyarı önemli: “Sayın Gül, tabii ki, Türklerin tümünü temsil etme vaadini yerine getirmeli. Ancak dengecilikte aşırıya da kaçmamalı. Onun görevi dünyaya açılan bir Türkiye'yi temsil etmek ve hepsinin üstünde de, AB ile üyelik müzakerelerini

azimle kovalamaktır.” Ben, Gül’ün ‘kucaklayıcı’ olacağına, Çankaya üzerinden gerilim yaratmak isteyenlerin işini zorlaştıracığına inanıyorum. Ama Financial Times’ın dediği gibi, dengeliğin de bir sınırı olmalı. Demokrasi karşıtlarına teslim olup 2005’teki gibi durmak, Türkiye’yi tökezletiyor. AB sürecine asılacak bir hükümet ile bu sürece destek veren bir cumhurbaşkanı, demokrasinin önünün açılması için fırsat. Bu fırsata sahip çıkalım.”

Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesinden sonra Abdullah Gül’ün adaylığını destekleyen yazarlar buna çok sevinmişler ve Gül’ün seçilmesinin yeni bir başlangıç olduğunu iddia etmişlerdir. Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığı adaylığına en çok destek veren Milliyet gazetesi köşe yazarı Hasan Cemal, Abdullah Gül’ün herkesin kendi farklılıklarıyla özgürce yaşadığı bir demokrasinin, hukuk devletinin, dindarlığa ve dinsizliğe saygılı laikliğin, dinsel hoşgörünün, kadın erkek tüm vatandaşların eşitliğinin ipine sarılan bir cumhurbaşkanı olacağını belirttikten sonra şöyle devam etmektedir:

“Yanılabilir miyim? İhtimal vermiyorum, vermek de istemiyorum. Abdullah Gül’ün Onbirinci Cumhurbaşkanı olarak Çankaya’ya çıkışıyla birlikte Türkiye siyasetinde yeni bir sayfa, hatta yeni bir dönem açılıyor. Bir fırsat yakalıyor Türkiye. Bu dönüm noktasında bu fırsatın adı, Türkiye’nin siyasal korkularından sıyrılması, normalleşmesi ve demokratik olgunlaşmayı yakalaması olabilir. Hayırlı olsun!” (Cemal, Milliyet, 2007)

3.2.2. Atatürk’e ve Cumhuriyet Değerlerine Bağlılık

11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanlığı adaylığına karşı olan Milliyet gazetesi köşe yazarları Abdullah Gül’ün geçmişine göndermelerde bulunmakta ve Gül’ün inandığı değerler ile siyasi çizgisinin Cumhuriyet’in kuruluş felsefesine aykırı olduğunu iddia etmekte, Cumhuriyetle kavgalı olan birinin Çankaya’ya çıkamayacağını,

bunun cumhuriyete ve onun değerlerine zarar vereceğini öne sürmüşlerdir. Bu sebeplerden biri ve en başta geleni olarak da başörtüsü görülmektedir. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığına karşı olan Meral Tamer bu konuda kesin konuşmakta ve şunları ifade etmektedir:

“Ailece türban militanlığı yaptıkları için Gül, Çankaya'da 72 milyonun Cumhurbaşkanı olamaz. Güller'in türban konusunda ailece aktivist tutumlarına her fırsatta tanık oluyoruz. Örneğin Abdullah Bey zamanında eşi Hayrünnisa Hanım'ı, üniversiteye götürerek türbanıyla kayıt ettirmeye çalışmış (Almayacaklarını bile bile). Ardından Hayrünnisa Hanım önce Türkiye'de, yargı yolları tükenince de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde hakkını aramak için dava açmış. Ancak burada sorun gerek kendisinin, gerekse önceki ay Bilkent'teki diploma törenine türbanla katılan tek öğrenci ayrıcalığına sahip olabilen kızı Kübra'nın ve Dışişleri Bakanlığı'nın forsuyla ona diplomasını başörtülü olarak vermekte direnen babası Abdullah Gül'ün, türban konusunda birer aktivist olmasında... Buna da kimsenin itirazı olamaz, yeter ki Abdullah Bey 72 milyonun % 47'sini değil, tamamını temsil edecek bir göreve talip olmasın. AKP'nin adayı Köksal Toptan, dün CHP'nin de oylarıyla TBMM Başkanı seçilirken, Meclis'te herkesin yüzü gülüyordu. Umarız Cumhurbaşkanı'nın seçildiği gün de TBMM'den aynı iyimserlik, ekrandan tüm Türkiye'ye yayılır.” (Tamer, Milliyet, 2007)

Hasan Pulur da Meral Tamer'i desteklemekte ve AKP'nin laik cumhuriyetle ve Atatürk devrimleriyle hesaplaşması olan din merkezli bir parti olduğunu iddia ettikten sonra şöyle devam etmektedir:

“AKP, Çankaya'ya türbanı çıkardıktan sonra, sırasıyla mahkemedeki hâkimi, karakoldaki polisi, ordudaki kadın subayı, hastanedeki doktoru “türban”lı yapmanın yolunu arayacaktır. Bundan yana hiç kuşkumuz yok! Hele Abdullah Gül cumhurbaşkanı olduktan sonra... Siz bakmayın “tarafsızlık” laflarına, siz aldırmayın, laiklik teminatlarına, Abdullah Gül, bugün

ne söylüyorsa, yarın tam tersini yapacaktır. Sulandırarak, yumuşatıp yeni kalıplara dökerek... Bu onların eski huylarıdır, önce söylerler, sonra söylediklerini inkâr ederler, belge ortaya çıkınca da “Haaa, demek öyle demişim!” diye tornistan yaparlar. Hayır diyen varsa, böyle yapmazlar diyen varsa, gelsin...Hodri meydan... Abdullah Gül o cephede kaç yıldır talim etmektedir bilir misiniz? “Çöl çadırı”nda Erbakan Hoca’yı giydiren Kaddafi’yi sessizlikle seyretmiş, sözlerini sineye çekmiştir. Karısı üniversitede okurken “türban yasağı” için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurmuş, Abdullah Gül bakan olunca da başvurusu geri alınmıştır. Abdullah Gül’ün verdiği teminatlara zerre kadar güvenimiz yoktur.” (Pulur, Milliyet, 2007)

Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığına karşı olan yazarlar Gül’ün cumhurbaşkanlığını doğru bulmadıklarını çünkü Gül’ün sağduyulu, akılcı ve doğru değerlendirme yapma yeteneğinin çok zayıf görüldüğünü, AKP’nin aldığı yüzde 47 oyun kendisinin cumhurbaşkanlığı için verildiğini söyleyerek partisine büyük haksızlık ve saygısızlık ettiğini, AKP’ye verilen oyların 350’yi aşkın nedeninin gazetelerde yazıldığını, bu nedenleri tek kişiye indirgemek gerekirse de o kişinin Tayyip Erdoğan olduğu, bütün bunları görmezden gelip kendi kendine Çankaya’yı sahiplenene kişinin cumhurbaşkanı olarak güven vermeyeceğini öne sürmektedirler. Bununla birlikte Gül’ün cumhuriyet değerlerine olan bağlılığına inanmadıklarını, Gül’ün takkiye yaptığını, bu konuda temiz bir sicile sahip olmadığını iddia etmektedirler. Nail Güreli “Gül’e Kırmızı Kart” adlı köşe yazısında bu konuda şunları iddia etmektedir: ²

“Gül’ün, 15 Aralık 2005’te The Guardian gazetesine söylediği “Türkiye’de laik sistemin sonu geldi. Kesinlikle laik sistemi değiştirmek istiyoruz” sözünü unutmadık. Gül, bu sözleri yalanlayarak, aynı demeci daha sonra yayımlayan Cumhuriyet gazetesi için Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı’na suç duyurusunda bulundu, ama savcılık takipsizlik kararı verdi. Gül’ün 10 Aralık

1995'te Milliyet'ten Nilgün Cerrahoğlu'na söylediği, "Düzen Türkiye'de İslam'ı caminin içine hapsetti. Biz İslam'ı hayat tarzı olarak görmek istiyoruz" sözleri ise ortada duruyor. Potansiyel kriz odağı olan Gül'e güvenemiyoruz... Cumhurbaşkanı seçimine katılmayan DYP ve ANAP'lıları eleştirirken, "Erkeklik Meclis'e gelmekti" diyerek kafasının içindeki çağdışı bir cinsiyet ayrımını açığa vuran Abdullah Gül'ü Çankaya'ya yakıştıramıyoruz... Tüm bu süreçlerden sonra Gül'ün Çankaya'ya çıkmasının huzur değil, gerilim getireceğini düşünüyoruz." (Gürel, Milliyet, 2007).

3.2.3. Gül – Sezer Kıyaslaması

11. cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Milliyet gazetesi köşe yazarlarının üzerinde durdukları ve sürece yaklaşımlarıyla paralellik arzeden diğer bir konu ise Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül'ün kıyaslanması olmuştur. Buna göre Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığını destekleyen yazarlar genellikle Ahmet Necdet Sezer'in cumhurbaşkanlığı dönemindeki icraatlarına özellikle de cumhurbaşkanı olarak seçilmeden önceki söylemleri ile seçildikten sonraki söylem ve uygulamalarını örnek göstererek, Sezer'in tutarsız bir cumhurbaşkanlığının olduğunu ifade etmektedirler. Bu yazarların başında gelen Hasan Cemal Bir konuşmaya tav olup Sezer'in cumhurbaşkanlığını desteklediğini, kendisi gibi tek bir konuşmaya kanarak Ahmet Necdet Sezer'in özgürlükçü ve demokrat bir kişi olduğunu sanan başka meslektaşlarının da olduğunu, ama yanıldıklarını, Ahmet Necdet Sezer'in iyi bir cumhurbaşkanı olmadığını, çünkü taraf olduğunu, Anayasa'nın emrettiği tarafsızlıktan saptığı için de, anayasal sorumluluğunu göz ardı ederek devlet organları arasında istikrar açısından olması gereken uyum konusunda doğru dürüst bir çaba göstermediğini belirttikten sonra şöyle devam etmektedir:

"Vetoları ile hukuku zorladı, yürütmenin engellenmesini iş edindi. Çünkü, milletin oyuyla 2002'de seçim sandığından çıkan Tayyip Erdoğan, AKP ve hükümeti, Sezer'in gözünde neredeyse siyasi bir

düşmandı. O kadar ki, seçimi AKP kazandıktan sonra Çankaya Köşkü'nü türban takanlara kapadı Sezer. Oysa cumhurbaşkanlığının ilk üç yılında böyle bir yasak yoktu. Milletvekilleri, türbanlı eşleriyle birlikte davet edilip Çankaya Köşkü'ne çıkabiliyorlar, Cumhurbaşkanı Sezer'in elini de sıkabiliyorlardı. Laiklik derken demokrasiyi unuttu Sezer. Aydınlanma derken, klişe ve dogmalara bağlandı. Aydınlanma düşüncesinin eleştirelliği konusunda bir fikri olduğu söylenemezdi. Otoriter 'devlet ideolojisi'ne hizmet etti. Birçok tutum ve davranışında 1930 model tek parti zihniyeti kendini belli etti. Askerin siyasete karışması konusunda herhangi bir itirazı olmadı. Sivil siyaset alanının genişlemesiyle ilgili olarak herhangi bir inisiyatif kullanmadı. Demokratik hukuk devletinin açıkça ihlali olan 27 Nisan Muhtırası'na sesini hiç çıkarmadı. Belki de Çankaya Savaşları'nda taraf olduğu için böyle davrandı. Bu tutumuyla Türkiye'nin siyaseten yumuşamasına değil, gerilmesine ve kutuplaşmasına katkıda bulundu. Pazar ekonomisinden, özelleştirmelerden, küreselleşme olgusundan, yani ekonomide rekabet düzeninden hoşlandığı söylenemezdi. AB'yi, ABD'yi sevmedi. Medya ile kurduğu perde arkası ilişkilerinde de bu duygu ve düşüncelerinin bütün izleri vardı. Ulusalıcılığı, kuvvacılığı benimseyen, gerektiğinde asker müdahalesiyle, muhtıra şakşakçılığıyla iktidara el konulmasını açıkça destekleyen odaklara yakın durdu. Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Orhan Pamuk'u da kutlamadı. Kısacası: Türkiye gibi demokrasi ve hukuka ihtiyacı olan bir ülkede, nasıl cumhurbaşkanı olunmaması gerektiği konusunda bir örnek olaydır Ahmet Necdet Sezer..." (Cemal, Milliyet, 2007).

Taha Akyol ise Sezer hakkındaki tutumların, başlangıçtaki tam tersi olduğunu belirttikten sonra Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül kıyaslaması yaparak şunları öne sürmektedir:

"Demokrasiye özen gösteren yargıç, yukarıya çıkınca değişim geçirerek içine kapanıp kurulu düzeni, statükoyu koruma ve

kollama duygusuna sarıldı. Hakkındaki tutumlar da ona göre değişti. Sayın Sezer, iç politikada ideolojik olarak tarafgir, dış politikada ise hareketsiz bir cumhurbaşkanı oldu. Gül ise iç politikada herkese eşit mesafede, “anayasal tarafsızlık” ilkesine bağlı, dış politikada aktif ve vizyon sahibi bir cumhurbaşkanı profilini veriyor. Gül’ün, hakkındaki önyargıları kısa sürede gidereceğine, iyi bir ‘parlamenter rejim cumhurbaşkanı’ olacağına inanıyorum.” (Akyol, Milliyet, 2007)

Ahmet Necdet Sezer’e destek veren ve Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığına karşı olan köşe yazarları ise 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’in Çankaya’da görev yaptığı 7 yıl 3 aylık süre boyunca Atatürk’e yaraşır duruş sergilediğini, bu yönüyle tarihteki yerini alacağını, Sezer’in sağlam kişiliğe sahip bir devlet adamı olduğunu, siyasi rüzgârlara göre eğilip bükülmediğini, Atatürk’ü ve Anayasa’yı esas alarak çalıştığını ifade etmektedirler. Bu köşe yazarlarınca Anayasa’da bulunan, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesini ve temel niteliklerini özenle koruduğunu, ettiği yemine sadık kaldığını, Sezer’in Atatürk’ü çok iyi anlamış bir devlet adamı olduğunun kanıtı olarak da “laiklik” ve “ulus” anlayışı olduğu öne sürülmektedir. Bu konuda Fikret Bila şunları ifade etmektedir:

“ “Laiklik” ilkesinin ve “ulusal birliğin” korunmasında büyük titizlik gösterdi. Bu iki temel ilkenin zedelenmesine, delinmesine izin vermedi. Popülizm uğruna, bu ilkelerin esnetilmesini tartışmaya dahi açmadı. Bu yönde gelen iç ve dış baskılara ödünsüz biçimde karşı durdu. Cumhurbaşkanı Sezer’e son dönemlerde yöneltilen eleştirilerin başında “tarafsız” davranmadığı eleştirisi geliyordu. Bu eleştirilerin kaynağı, “türban”, “YÖK”, “rektörler” ve atamalardaki tutumuydu. Sezer’in bu konulardaki tutumunun kaynağı ise, “laiklik, Atatürk ilke ve devrimleri”ydi. Cumhurbaşkanının tarafsızlığı’ndan ne anlamak gerekir? Cumhurbaşkanı hangi konularda tarafsız, hangi konularda “taraf”tır? Cumhurbaşkanı, ettiği yemindeki konularda, Anayasa’nın uygulanmasında ve Anayasa’nın dayandığı Atatürk ilke ve devrimlerinde taraftır. Bu

konularda taraf olmak görevidir. Sezer'in de yaptığı bu olmuştur. Yasaları ve atama kararnamelerini Anayasa'ya, laiklik ilkesine göre incelemiş ve kararını öyle vermiştir. Bu konular dışında hükümetin icraatına engel oluşturmamış, güçler ayrılığı ilkesine özen göstermiştir. Hükümetin yetki alanına giren alanlarda politika oluşturmaya karışmamıştır. Anayasa'ya aykırı olmadıkça hükümet işlerine müdahale etmemiştir. Sezer, siyasi rol çalmaya hiç tenezzül etmemiş bir devlet adamlığı sergilemiştir. Sezer'e yöneltilen "Uçağına işadamlarını alıp yurtdışında pazar aramadı" diye özetlenecek eleştiriye gelince. Sezer, bu tür işlevlerin Başbakan'a ve hükümete ait olmasını düşünen bir anlayışa sahipti. Cumhurbaşkanı'nın ekonomik veya siyasi olsun, sadece ulusal girişimlerde rolü ve görevi olduğuna inanıyordu. Nitekim bu anlayışa uygun davrandı." (Bila, Milliyet, 2007).

3.3. Zaman Gazetesi

Zaman gazetesinde inceleme alanına giren tarihler arasında cumhurbaşkanlığı seçimi konusunda toplam 49 köşe yazısı yayımlanmıştır. Gazete köşe yazarlarının 11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde takip ettiği politika gazetenin ideolojisi ve sahiplik ilişkisine uygun olmuştur. Zaman gazetesi siyasi iktidarı elinde bulunduran Adalet ve kalkınma Partisi'ne (AKP) hem ideolojik olarak kendisini yakın görmekte hem de ticari olarak siyasi iktidarla ilişkili olan çevrelerle yakın ilişkilere sahiptir. 11. cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde AKP'nin cumhurbaşkanı adayı olan Abdullah Gül'e zaman gazetesi köşe yazarlarından tam destek gelmiş, bunun dayanağına ise 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinin olduğu ve bunun demokrasinin bir gereği olduğu ileri sürülmüştür. Abdullah Gül'e karşı olan çevrelerin halkın iradesine saygı duymaları gerektiği, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin düşmanı olarak gördükleri Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığını yapabilecek en liyakatli kişilerden biri olduğu, bunun için kimsenin endişelenmemesi gerektiği öne sürülmüştür. Özellikle Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) kriz tellallığı yaptığı, darbe özlemi içinde olduğu, uzlaşmadan kastının ise kendi

dediğinin yapılması olduğu öne sürülmektedir. Bu süreçte Zaman gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları konular ise “demokrasi, devlet-millet barışması, başörtüsü, rövanş olmadığı ve Ahmet Necdet Sezer-Abdullah Gül kıyaslaması olmuştur. Cumhurbaşkanlığı seçimini krize dönüştürecek her girişimin bedelinin çok ağır olacağı, Abdullah Gül’ün adaylığının değişik kanallarla engellenmesinin en başta milli iradeyi rencide edeceği, AK Parti’nin yüzde 47’lik oy oranının hükümetin devamı kadar Gül’ün adaylığına destek için de verildiği ifade edilmektedir. AK Parti’nin ikinci defa Abdullah Gül’ü cumhurbaşkanı adayı olarak göstermesi gerektiğini, aksi bir seçeneğin düşünülmemeyeceği, Gül’ün dışında bir adayın söz konusu olması durumunda hem parti içinde ciddi bir rahatsızlığın ortaya çıkacağını hem de 22 Temmuz’da AK Parti’ye yüzde 46,5 oy desteği sağlamış bulunan seçmenin de büyük bir tepki göstereceği öne sürülmektedir. Bu konuda Ali Bulaç şunları ifade etmektedir: “Bazıları kabul etmek istemese de, AK Parti, oylarını yüzde 30’lardan 46.5’e Abdullah Gül sayesinde yükseltti. Gül de haklı olarak, seçim sonucunun ‘doğru okunması’ gerektiğine vurgu yapıyor. Evet, seçmenin neredeyse yarısı Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığını destekliyor.” (Bulaç, Zaman, 2007). Hüseyin Gülerce de Ali Bulaç’a katılmakta ve köşe yazısında Gül’ün adaylığına demokrasi açısından yaklaşmaktadır. Gülerce (Gülerce, Zaman, 2007) “Abdullah Gül, demokrasinin çıpası haline gelmiştir. Aday gösterilmemesi, demokrasinin yara almasıdır. AK Parti’nin aldığı oyu CHP alsaydı, bugünkü tartışmalar olur muydu?” diyerek Gül’ün cumhurbaşkanlığı adaylığını desteklemektedir.

3.3.1. Devlet-Millet Barışması

Zaman gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları konulardan biri Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığı adaylığının ve 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinin sonucunun devlet-millet barışmasının önemli bir başlangıcı olduğunu ileri sürmeleri olmuştur. Buna göre Çankaya Seçiminin “Abdullah Gül Meselesi” olmadığı, “Milli İrade”nin Gül’le ilgili kanaatinin 22 Temmuz’da sandığa yansımış şekli olduğu, Gül’ün adaylığının, bu topraklarda Milli İrade’nin egemenliğini işaretlemesi bakımından hayati bir

adım olduğu öne sürölmektedir. Tamer Korkmaz bu konuda en çok yazı kaleme alan Zaman gazetesi köşe yazarı olmuştur. Korkmaz göre:

“22 Temmuz’da “Milli İrade”nin tecelli etmiş olmasını hâlâ hazmedemeyip “Bu Millet”e “Bidon Kafa” diyenler, yıllarca “Devleti milletten korumaya çalışan” Gizli İktidar’ın artık bu topraklarda egemen olmadığını görmek zorundalar... Gül’ün adaylığı, asla “şahsi bir mesele” veya “bir koltuk sorunu” değildir: Ya? “Devlet’le Millet’in Barışması” anlamında tarihî bir adımdır...”

Yine Korkmaz diğeri bir yazısında buna göndermede bulunmakta ve şunları ifade etmektedir:

“Çankaya için Gül tercihi kim ne derse desin “aklıselim”in yolundan gitmek anlamına geliyor. Aynı zamanda ‘Milli İrade’nin tercihi: En önemlisi de, Devlet’le Millet’in barışması yolunda atılan “en kıymetli” adım... Gül’ün adaylığı Ankara’nın “Yeni Gidişatı” ile birebir bağlantılıdır. Gül “kuşatıcı” bir Cumhurbaşkanı olacaktır. Devlet kurumları arasında mutabakatı sağlayacaktır. “Gül’le gerilim olur” diyenlerin gerilim olmasını arzu ettikleri sır değil. Türkiye’de “rejim krizi” çıkarmak isteyenlerin varlığı malum. Ortılığı karıştırmak isteyenler çıkabilecektir. Ancak “Kaybedenler”in sonuç alabilmeleri kesinlikle mümkün değildir. Türkiye için artık demokrasi dışı bir kulvara dönüş yolu kapalıdır!”. (Korkmaz, Zaman, 2007).

Hadisenin temelini Türbanı gericiliğın simgesi olarak gören “Gizli İktidar”ın yerli ve milli olmadığı, Türban karıştılığını rejim tehlikesi ekseninde kurgulamış olmalarının altında “Devleti milletten koruma” ilkesinin yattığını, Abdullah Gül’ün Çankaya adaylığının “Yeni Ankara”nın Köşk’teki türban konusunda o bildik resmi ezberi bozduğunun göstergesi olduğu öne sürölmektedir. Genç, dinamik, girişimci, kabına sığmayan nüfusa sahip bir ülke olan Türkiye’nin, sanal tehlikelerle, sanal sorunlarla ve sanal korkularla enerji kaybına uğratıldığını, oyalandırıldığını belirten Mehmet Kamış şunları ifade etmektedir:

“Bir başörtüsüyle bir ülkede rejim tabii ki değişmez. Zaten kimse de değiştirmek istemiyor. Daha önce de yazmaya çalışmıştım; Türkiye’de dindarların bir din devleti talebi değil, özgürlük talebi var. Buradaki asıl kasıt, yoksa devlet ile toplumun barışmasının önüne geçmek olmasın... Devlet kurumlarıyla toplumun aynı hedefe vurması Türkiye’yi nasıl bir potaya sokar bir düşünsenize... Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanlığına seçilmesiyle birlikte Türkiye’de rejim değişecek ve artık ülkeye demokrasi gelecektir. Bu, Türk demokrasisinin bir zaferi olacaktır. Halkın dediğinin gerçekleşmesi olacaktır. Ülkenin ana çoğunluğu, ana omurgası dışlanmışlık, yabancılaştırılmışlık psikolojisinden kurtulacaktır. Yani devletle toplum barışacaktır. Ülke milli şef döneminden kurtulup ikibinli yıllara geldiğini bütün dünyaya gösterecektir.” (Kamış, Zaman, 2007).

Mümtaz’er Türköne ise, Türkiye’nin CHP’nin çıkarttığı gürültünün aksine, asıl Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığının cumhuriyetin kökleşmesi açısından taşıdığı derin anlamları fark etmesi gerektiğini, AK Parti’nin rövanş almaya çalışmadığını, tersine kendisine ve takipçilerine de artık bir yer açılan “Cumhuriyet Gemisi”nin tarihi boyunca olmadığı kadar sağlam ve güçlü bir şekilde kaldığı yerden yoluna devam etmeye hazırlandığını, Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığının, cumhuriyetin seçkin azınlığın azgın direnişi yüzünden dışarıda bıraktığı geniş kitlelerin Cumhuriyet’in temel değerleri ve kurumları ile sağlam bir uzlaşması, kucaklaşması ve bütünleşmesi anlamına geldiğini belirttiikten sonra şöyle devam etmektedir:

“Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanlığı, geniş halk kitlelerinin demokratik süreç ve yöntemlerle cumhuriyet rejimi ile entegrasyonu anlamına geliyor. Laiklik artık en yüksek düzeyde temsil edilen halkın da anlamını daha derinden kavrayacağı ve savunacağı bir prensibe dönüşüyor. Ulus devlete itiraz edenler, yeni cumhurbaşkanının şahsında bu itirazlarını kaldırarak, kapsamlı bir entegrasyona hazır olduklarını gösteriyor.”

3.3.2. Başörtüsü

11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Zaman gazetesi köşe yazarlarının üzerinde en çok durdukları diğer bir konu ise başörtüsü konusu olmuştur. Abdullah Gül'ün eşinin örtülü olmasının bazen açık açık bazen ima yoluyla büyük engel olarak sunulduğu, ancak bu toplumun en az yarısının kıyısından köşesinden başörtülü aile ortamına sahip olduğu, anne, eş veya çocukların konuyla ilgili olduğu ifade edilmektedir. Eş üzerinden yürütülen tartışmanın da geniş kitleleri yaraladığı, bunun devleti de siyaseti de yıprattığı, Meclis başkanlığı sürecinde de benzer bir havanın olduğu, Köksal Toptan isminin ortaya çıkar çıkmaz siyasi özelliklerinden ziyade aile yapısı üzerinden yorumlar yapıldığı belirtilmekte ve eş üzerinden yapılan değerlendirmelerin, normal ve sağlıklı bir hal olmadığı, meziyetleri ve kusurları eşlerin durumunun örtmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Mümtaz'er Türküne cumhurbaşkanı seçiminin başörtüsü üzerinden ele alınmasının ve bütün tartışmaların bu konu üzerinde yoğunlaşması üzerine geline nokta cumhurbaşkanının eşinin başörtülü olmasının bir zorunluluk arz ettiğini öne sürmekte ve şunları ifade etmektedir:³

“Çankaya'da oturan cumhurbaşkanının eşinin başı kapalı olduğu zaman, başörtüsü kullanmayanların, hatta başörtüsüne karşı olanların yapacağı tek şey tahammül göstermek veya saygı duymak olacaktır. Peki, bir cumhurbaşkanı adayına, eşinin başı kapalı olduğu için engel olunduğunda; üstelik bu engelleme de şimdi yapıldığı gibi başörtü merkeze alınarak yapıldığında başörtüyü tercih edenler ne olacaktır? Nüfusun yarısının başörtüyü tercih ettiğini hatırlatarak sorumuza devam edelim. İşte bu durumda, başörtülü olanlar rencide edilmiş, aşağılanmış olmayacaklar mı? Başörtüsü, bir hanımın kendisi için bile değil, eşi için hak kaybına sebep olunca başörtülü olanların bu toplum içindeki yeri ve mevkiine dair esaslı bir meşruiyet problemi ile karşı karşıya kalmayacak mıyız? Bugün Çankaya Köşkü'nde başörtülü bir cumhurbaşkanı eşinin oturması, başörtülülerin

rencide edilmesinin engellenmesini temsil edecek. Geldiğimiz noktada, süregelen tartışmalar ışığında söylenecek tek şey var: Çankaya’da oturacak cumhurbaşkanının eşinin mutlaka başörtülü olması gerekir. Bu mecburiyetin sorumluluğu da; başörtülü eşi Çankaya için peşinen engel olarak gören ve gösterenlere ait.” (Türküne, Zaman, 2007).

Nisan 2007’nin başlarında oy oranı yüzde 30’larda olan AK Parti’nin 22 Temmuz seçimlerini yüzde 46,5 olarak bitirmesinin ve AK Parti’ye 16,5 puan ilave eden nedenin cumhurbaşkanı adayı olan Abdullah Gül’ün hanımının başının örtülü olması olduğu, Gül’ün adaylığının ise hanımının başörtüsünden dolayı engellendiği, bunun aksinin iddia edilemeyeceğini, çünkü sorunun Gül’den kaynaklanmış olması durumunda bundan önceki hükümete başbakan, R. Tayyip Erdoğan’ın hükümetinde başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olamayacağı ifade edilmektedir. Abdullah Gül’ün hanımının başörtülü olmasının avantajlar içerdiğini belirten Ali Bulaç bu konuda şunları ifade etmektedir:

“Hanımı başörtülü olan Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı olması ile olmaması arasında önemli bir fark yok. Hayrünnisa Gül’ün başörtülü olarak Çankaya Köşkü’ne çıkması, sistemin temel yapısında, Türkiye’nin genel yöneliminde herhangi bir değişikliğe yol açmaz. Belki, hiçbir şeyin değişmeyeceği olgusunun ortaya çıkması bakımından ‘iyi de olur’, bu sayede normalleşme yolunda sahici bir mesafe alınmış olur. Türkiye’yi ve siyaseti yıllardan beri sahte konular meşgul etmekte, birikmiş enerjinin boşa harcanmasına sebep olmaktadır. Bu hengâmeden acı çeken ve temel hakları çiğnemen, sadece inandıkları gibi yaşamak, okumak ve kamusal hizmet verip almak isteyen kadınlardır. Cumhurbaşkanlığı meselesi kadar bu kadınların acılarının dindirilmesi de önemlidir.” (Bulaç, Zaman, 2007)

Sorunun Gül’de olmadığı, eşinin türbanında olduğu, Abdullah Gül’ün eşinin türbanı üzerinden yıpratılmaya çalışıldığı, bunun türbanlı kadına karşı “ikinci sınıf insan” muamelesi yapmak olduğu, ayrımcılığın zirvesi olduğu

ifade edilmektedir. Nihal Bengisu Karaca cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde özellikle Abdullah Gül'ün adaylığını engellemeye çalışanların üzerinde çokça durdukları “uzlaşma” konusunu ele aldığı ve eleştirdiği yazısında başörtüsüne de atıfta bulunmakta ve şunları ifade etmektedir:⁴

“Hayrünnisa Gül'ün başörtüsü ise istenilen türde bir uzlaşmanın konusu olamaz. Çünkü o nokta, -diğerinin aksine- milyonlarca genç kızın incitildiği, umutlarının yok edildiği bir yerdir artık. Dün, üniversite kapılarında ağılatılan başörtülü kızlar karşısında dondurulmuş yiyecekler kadar hissiz olanlar, ‘çağdaşlık’ adına ideolojileştirdikleri ‘estetik’ kaygılardan asla taviz vermeyenler, ne yüzle ‘Çankaya özverisi’ beklerler, bu gönül indirmeye hangi hakla ‘uzlaşma’ derler, anlaşılır gibi değildir. Uzlaşma, özveri demektir. Özveride gözü olmayanların uzlaşma talepleri, geçtim ‘onur’u, ‘estetik’ açıdan dahi, bir hayli sorunlu bir taleptir.” (Karaca, Zaman, 2007).

3.3.3. Rövanş

Bu süreçte Zaman gazetesi köşe yazarlarının üzerinde durdukları ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığına karşı çıkan çevrelerin öne sürdükleri bir konu olan AKP'nin cumhuriyetle, cumhuriyet değerleriyle, ordu ile bir hesaplaşma içinde olduğu ve Abdullah Gül'ün adaylığı ve cumhurbaşkanlığı seçimlerini bir rövanş alma olarak değerlendirmeleri olmuştur. Köşe yazarları Abdullah Gül'ün adaylığının bir rövanş alma olmadığı üzerinde önemle durmaktadırlar. Cumhurbaşkanlığı konusunun ne abartılacak bir ‘zafer’ ne bir ‘rövanş’ olduğu, kurallara uygun bir biçimde seçimlerin yapıldığı, Meclis’te yepyeni bir tablonun ortaya çıktığı ve siyasi tercihler ve hukukun öngördüğü kurallar dâhilinde Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı adayı olduğu ifade edilmektedir. Yine belirlenmiş kurallar dâhilinde seçimlerin yapılacağı ve Abdullah Gül'ün Köşk’e çıkacağı belirtilmekte ve her defasında kriz oluşturma'nın hiç kimseye faydası olmadığı, halkın demokratik tercihlerinin

ortada olduğu ve bu tercihlere saygı gösterilmesinden başka çıkar yol olmadığı öne sürülmektedir. Askerin açıkça tahrik edildiği, medyadaki görev adamlarının yeniden sefer görev emri almış gibi yazıp konuşmaya başladıkları, en kışkırtıcı söylemlerinin de, “bunlar askerden rövanşı almak için Gül’ü aday gösteriyorlar” iftirası olduğunu belirten Hüseyin Gülerce şunları ifade etmektedir:

“İftira; çünkü Sayın Başbakan daha ilk gece uzlaştırmacı, kucaklayıcı bir konuşma yaptı. Meclis başkanı aynı anlayışla seçildi. Belki Gül’ün adaylığı için yeniden düşünüldü. Üç haftadır konunun kesinlik kazanmaması, enine boyuna bir istişare yapıldığını gösteriyor. Ağır basan görüş; Gül’ün aday olmaması halinde, AK Parti’nin parçalanabileceği, millet iradesinin hiçe sayılacağı, daha işin başında iktidarın bir güven erozyonuna uğrayacağı şeklinde oldu. Kimsenin seçmenden gelen tepkilerin artmasını görmezden gelip AK Parti’den intihar etmesini beklemeye hakkı olamaz. Gerilere gidip arşiv taraması yapmanın ve bugün onları göze batırmanın samimiyetle bir ilgisi olabilir mi? Yapılan düpedüz tahriktir, kışkırtmadır. Türkiye, millet iradesinin 22 Temmuz’daki tecellisi ile bir toplumsal mutabakat ve istikrar içinde demokratikleşme sürecine girdi. Bu defa ayağımıza kurşun sıkmayalım. Kimsenin askerden rövanşı almak düşüncesi yok. Kimsenin Silahlı Kuvvetler’e boyun eğdirme gibi zavallı bir hesabı olamaz. Bu ordu bizim ordumuz, onun zaafa uğraması milletimizin zaafa uğramasıdır.” (Gülerce, Zaman, 2007).

3.3.4. Gül – Sezer Kıyaslaması

Zaman gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları diğer bir konu ise Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül kıyaslaması olmuştur. Yazarlar Ahmet Necdet Sezer’e karşı negatif bir politika izlemekte ve bu politikalarını ise Sezer’in cumhurbaşkanlığı döneminden önceki söylemleri ile cumhurbaşkanı olduktan sonraki söylem ve uygulamalarının tutarsız olduğuna

dayandırmaktadırlar. Köşe yazarları Abdullah Gül'e karşı ise olumlu bir politika izlemekte ve Gül'ün hem birikimiyle hem de deneyimiyle liyakatli bir cumhurbaşkanı olacağını ifade etmektedirler. Bu konuda Mehmet Kamış şunları ifade etmektedir:

“Mahkeme kadıya mülk olmadığı için padişah kadar yetkili, ondan daha fazla sorumsuz olarak oturduğu koltuğunu terk ediyor. Sanıyorum Türkiye’de çok az insan onun gitmesine üzülmüyor. Zaten o da hep azınlığın cumhurbaşkanı olmayı, çoğunluğa sırtını dönmeyi tercih etti. Seçilirken böyle değildi; ama Milli Şef’ten bile yasakçı, en müdahil cumhurbaşkanı oldu. Yüzlerce bürokratin atanmasına engel olarak, bütün bürokrasinin vekâleten yürütmesine neden oldu. McCarty dönemindeki gibi insanları fişletti. Hükümetin Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü için ismini gönderdiği Ruhi Özbilgiç’i kapıcısına sorarak ailelerinden dolayı atanmasını imzalamadı. Üniversite hocalarını, bilimdeki yetkinliğiyle değil eşinin, annesinin, kardeşlerinin giyimiyle değerlendirdi. Eşinin başı örtülü olan hiçbir bürokratin atamasını yapmadı. Büyük çoğunluğun yani cumhurun başkanı hiç olmadı. Sezer giderken yerini Abdullah Gül’e devrediyor. Gül’ün Köşk’e çıkmasından sonra yapacağı icraatlar ister istemez Sezer ile kıyaslanacak. Şüphesiz Abdullah Gül, Sezer’den çok daha birikimli, entelektüel ve Türkiye ile barışık bir lider. Dünya liderleri arasında ciddi bir itibarı ve güvenilirliği var. Geleceğin Türkiye’si için çok önemli adımlar atacağından kimsenin kuşkusu yok. Onun, kliklerin değil Türkiye’nin cumhurbaşkanı olacağını tahmin etmek zor değil. Türkiye’yi ve Türk toplumunu anlamadığı için, bu ülkeye tam yedi yıl kaybettirdiği için, seçilmeden önce özgürlükçü görünüp bizi kandırdığı için, laikliğin tanımını yedi yıl boyunca her yaptığı konuşmada biraz daha daralttığı için Sezer’i hiç ama hiç özlemeyeceğim.”

Ahmet Necdet Sezer konusunda en sert eleştiri yapan Zaman gazetesi köşe yazarı Mümtaz’er Türküne olmuştur. Türküne, Ahmet Necdet Sezer’in

kimsenin cumhurbaşkanı olmamayı zaten başardığını, onun sadece Devletin Cumhurbaşkanı olduğunu, onun kimsenin cumhurbaşkanı olmadığını, çünkü onun bir bürokrat olduğunu, yargı bürokrasisinin zirvelerinden Çankaya'ya adeta atama ile geldiğini, o güne kadar vatandaş sıfatıyla karşısına gelen hiç kimsenin elini sıkmadığını, kimsenin derdini dinlemediğini, bu yüzden yedi yıl boyunca Çankaya'da Anayasa'da tanınan yetkilerini bir genel müdür gibi kullandığını ifade etmekte, kendi rengi, tarzı ve üslubu olmadığını, bütün büyük makam sahipleri gibi eskimiş tekdüze ideolojilerin siyah beyaz dünyasına sığındığını, devleti tıpkı sığ ideolojisi gibi halktan ayrı gördüğü için, halka dair endişeler taşımayı, temsil ettiği halka güven duymayı aklına getirmedeğini, her zaman halkın uzağında, halktan ayrı yaşamayı tercih ettiğini belirtmekte ve şunları ifade etmektedir:

“Sezer’e dair bir izi, çizgiyi veya bir hatırayı hafızasına kaydetmiş birileri acaba var mı? Sabahleyin eşinin tuttuğu paltoyu giydikten sonra, eline tutuşturulan sefertası ile işe giden Evkaf Nezareti memurları gibi, Çankaya’da yedi sene mesai yapan bir “memur”u kim hatırlar? “O kimsenin cumhurbaşkanı değildi”. Çünkü o bir memurdu. O zaman şu soruyu sormak da hakkımız: Sezer’in amiri kimdi? “O kimsenin cumhurbaşkanı değildi” derken benim derdim emekliye ayrılmış bir bürokrati eleştirmek değil; bir geçmişle, Sezer’e de hükmeden bir güçle hesaplaşmak. Sezer’in amiri statükoydu. Sıradan bir memurun muhakemesi ile sahip olduğu gücü kendisine veren statükoyu her şeyiyle müdafaa etmeyi asli görevi olarak benimsemişti. Oraya statüko onu getirmişti; öyleyse statükonun her değişim direncine karşı savunulması gerekiyordu. O statüko ise bizim ensemizde boza pişiren, canımızdan bezdiren, iliklerimize kadar tüketen arkaik bir düzendi. Sezer, Türkiye’nin ufkuna yeni bir vizyon koymaya, ülkeyi tek parça halinde tutmaya dair endişeleri Çankaya’nın uzağında tutarken, oturduğu koltuğu hükümete çelme takma yeri olarak bu gerekçe ile benimsemişti. Statüko buydu. Tarihe not düşerken Sezer’e, değişime ve çağa direnenler arasında, sahip olduğu yetkilerle müsavi bir yer vereceğiz. O kimsenin cumhurbaşkanı değildi. Yaptığı son büyük

konuşmalardan birinde bizi “Türkiye cumhuriyeti devleti ideolojisine bağlılığa” davet ediyordu. Kendisine cumhurbaşkanlığını getiren Anayasa Mahkemesi Başkanı sıfatıyla yaptığı meşhur özgürlükçü konuşma da; tek tipçi totaliter nutuklar da ona ait değildi. “O kimsenin cumhurbaşkanı değildi”. Ne mutlu bize ki, yenisi sadece birkaç kişinin “O benim cumhurbaşkanım olamaz” diye itiraz edebildiği birisi.” (Türköne, Zaman, 2007).

Köşe yazarlarınca Sezer’in bir proje olduğu, bir “Gizli İktidar” projesi olduğu öne sürölmektedir. Sezerin, AKP iktidarına kadar olan dönemde pek renk vermediği, ancak daha sonra asıl çizgisini ortaya koyduğu, ilk iki yılında vekillerin türbanlı eşlerini resepsiyonlarda ağırlayan Sezer’in AKP’nin hükümet olmasıyla birlikte “kamusal alanı” bütün bir uzayı içine alacak şekilde genişletmeyi başarak toplumu kutuplaştırdığı, milletin değerleriyle barışık olmayan bir portre çizdiği ve bu yolda büyük bir özen gösterdiği belirtilmektedir. Ahmet Turan Alkan, Sezer’i ele aldığı yazısında şunları ifade etmektedir:

“Cumhurbaşkanı’nı ciddiyle seven ve takdir eden bir kitle var; onu rejimin, cumhuriyetin, laikliğin, aydınlanmanın, dürüstlüğün sembolü zanneden bu kitle, hangi dala çaput bağladığını şu son hadisede iyi fark etmelidir. Çaputun altta yatan mevtâya faydası veya zararı yoktur fakat yaşıyanların itikadını bozar, çünkü bâtil itikâttır. Sayın A. Necdet Sezer, uzadıkça uzayan görev süresinde “iyi devlet adamı” sıfatına örnek gösterilecek pek az karara imza koydu; eylemiyle değil retçi davranışlarıyla dikkat çekti. Tarafsızlığına gelince hükmü kendisi versin; herhalde kendisi bile tarafsız görev yaptığını ileri süremeyecektir. Bizim gençliğimizde en sıra neferi ölkücüde bile “devlet şuuru” denilen şey, bundan daha çok tecelli ederdi.” (Alkan, Zaman, 2007).

DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasında ele alınan gazetelerin 11. cumhurbaşkanlığı seçim sürecine bakışları mülkiyet ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde çalışmanın teorik kısmında anlatılan mevcut durumla tam olarak örtüşmediği görülmektedir. Ampirik araştırmada incelenen bütün gazeteler ticari ilişkileri, ideolojileri ve siyasal iktidarla olan ilişkilerine uygun politikalar izledikleri görünse de bu yapının özellikle Milliyet Gazetesi'nde bozulduğu görülmektedir. Bu çalışmada Cumhuriyet gazetesi, Milliyet gazetesi ve Zaman gazetesinin 11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecine bakış açıları incelenmiştir. Buna göre: Cumhuriyet ve Zaman gazetesi köşe yazarları tamamıyla iki farklı uçta bulunurken Milliyet gazetesi köşe yazarları ise heterojen bir yapıda hareket etmişlerdir.

Cumhuriyet gazetesi, 11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde, sahip olduğu ideoloji ve bağlı bulunduğu ekonomik kaynaklar göz önüne alındığında, iktidar partisine muhalif bir çizgi izlemiştir. Bu süreçte Cumhuriyet gazetesi, AKP'ye ve Abdullah Gül'e karşı bir politika izlemiş, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesini engellemeye çalışmıştır. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığının henüz kesinleşmediği Ağustos 2007 başlarında AKP iktidarına mesafeli yaklaşmış ve cumhurbaşkanlığı konusunda kuşkularını ifade etmişlerdir. Bu süreçte Recep Tayyip Erdoğan'ın çözmek zorunda olduğu konuların başında Çankaya'nın geldiği, geçen dönemde cumhurbaşkanı seçimini yüzüne gözüne bulaştırdığını ve beceriksizliğinin faturasını genel seçimlerde muhalefete yükleyerek seçimleri kazandığını ileri sürmektedir.

Cumhuriyet gazetesi bu süreçte AKP'ye ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığına bakışını genellikle başörtüsü, devletin temel ilkeleri, sivil darbe ve intikam, ılımlı İslâm ve emperyalizme hizmet ve Abdullah Gül-Ahmet Necdet Sezer kıyaslaması üzerine kurmuştur.

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları konu ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesinin engellenmesi gerektiğine yönelik en çok başvurdıkları sebeplerin başında, Abdullah Gül'ün eşinin başörtülü olması gelmektedir.

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları diğer bir konu ise, Abdullah Gül'ün cumhuriyetin temel ilkeleri ile kavgalı olduğu, Gül'ün cumhurbaşkanı olarak seçilmesi durumunda cumhuriyetin temel ilkelerinin zarar göreceği, AKP iktidarının her türlü kararını bir noter gibi onaylayacağını öne sürmeleridir. Abdullah Gül'ün çağdaş bir kimlik sergilemesinin aldatıcı olduğu, başbakanlıktan sonra İslâm Cumhuriyeti'nden ılımlı İslâm rejimine doğru bir gelişme gösteren bir AKP'linin laik Türkiye'nin kurucusu Atatürk'ün Çankaya'sına çıkacağı, burada tarihsel emellerini gerçekleştirmeye çalışacağı öne sürülmektedir.

Adaylığın açıklanmasından önce daha temkinli ama uyarıcı bir dil kullanan köşe yazarları Abdullah Gül'ün adaylığının kesinleşmesi üzerine üsluplarını sertleştirmişlerdir. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı için adaylığının açıklanmasından sonra Cumhuriyet gazetesi köşe yazarları Gül aleyhinde yazılar yazmaya devam etmişler ve cumhuriyetin temel niteliklerinin bugüne değin hiç olmadığı kadar tehlikeye girdiğini öne sürmüşlerdir. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı adaylığını destekleyenlerin özellikle Avrupa Birliği ve ABD'nin olduğu, bunların amacının ise Türkiye'yi sömürgeleştirmek olduğu, AKP'nin emperyalizmin bir aracı olduğu ileri sürülmektedir.

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının Abdullah Gül'ün adaylığına karşı olmalarının temel nedeni olarak gördükleri ve en çok üzerinde durdukları konulardan biri de sivil darbe ve intikam konusu olmuştur. Cumhurbaşkanlığı seçiminin tam bir intikam ortamına dönüştürüldüğünü, Abdullah Gül'ün aday gösterilmesi durumunda, devletten intikam alınmış olacağı, Gül'ün aday olarak gösterilmemesi durumunda da AKP için büyük bir yenilginin gündeme geleceğini, bundan dolayı bu durumun bir kazananının olmayacağını öne sürmektedirler.

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde üzerinde durdukları diğer bir konu ise, cumhurbaşkanının sahip olması gereken nitelikler olmuştur. Bu konuda özellikle Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerine bağlılıkları ve kişilikleri açısından Abdullah

Gül ve Ahmet Necdet Sezer kıyaslamasına gidilmiştir. Ahmet Necdet Sezer; cumhuriyete, laikliğe bağlılığı nedeniyle övülürken, Abdullah Gül bunun tam tersi bir muamele ile karşılanmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen diğer bir gazete ise Milliyet gazetesidir. Milliyet gazetesinde 11. cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde toplam 64 köşe yazısı yazılmış, araştırmada bu köşe yazıları incelenmiştir. Bu süreçte Milliyet gazetesi köşe yazarları gazetenin sahip olduğu ideoloji, sahiplik yapısı ve ticari ilişkileri göz önüne alındığında büyük oranda gazetenin yapısına uygun bir politika izlemiştir ancak özellikle Taha Akyol ve Hasan Cemal bu çizginin dışında durarak muhafazakar bir yapı ortaya koymuştur. Bu açıdan 11. Cumhurbaşkanlığı Seçim sürecinde köşe yazarlarının bu sürece bakışları heterojen bir yapı arz etmektedir. Buna göre bazı köşe yazarları 22 Temmuz 2007 genel seçimlerini de referans alarak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) istediği adayı cumhurbaşkanı olarak seçme hakkını halktan aldığı destekle ortaya koyduğunu belirtirken; bazı köşe yazarları ise cumhurbaşkanının Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasasının temel ilkelerine sözde değil özde bağlı olması gerektiğini, AKP'nin istediği adayı bu gerekçeden dolayı seçemeyeceğini, partiler arası bir uzlaşmanın sağlanması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bu yazarların özellikle karşı oldukları aday Abdullah Gül olmuştur. Çünkü Gül'ün siyasi geçmişinin Milli Görüş'e dayandığı, Milli Görüş'ün de Türkiye Cumhuriyeti'nin temel kuruluş felsefesi ile çatışmalı olduğu tezini öne sürmüşlerdir. Bununla birlikte bazı yazarlar ise olaya daha farklı yaklaşmaya, cumhurbaşkanlığı sürecini farklı açılardan ele almaya çalışmışlardır. Bu açıdan Milliyet gazetesi köşe yazarlarının izledikleri politika gazetenin hem siyasi iktidarla hem de ordu ve muhalefetle olan ilişkisine uygun olarak heterojen olduğu ve kesin bir taraf tutmadığı ortaya çıkmıştır. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığını

destekleyen yazarlar Çankaya'ya Gül gibi saygın ama siyasi temsil vasfı yüksek bir isim yerine, yine saygın ama siyasi temsil vasfı "düşük profilli" bir ismin seçilmesinin parlamenter teoriye daha uygun olduğunu, bunun yanında siyasetin dinamiklerinin de olduğu, meşruiyet için gereken oy oranına ve Meclis'te uygun yeter sayılara sahip olduğu halde, seçimlerde millete sunduğu adayını, Cumhurbaşkanı seçememek görüntüsü çeşitli kesimlerde siyasi bir zaaf olarak algılanabileceği, bunun da siyasetin göz ardı edemeyeceği bir olgu olduğu ifade etmektedirler. Gerekli tüm vasıflara sahip olan Abdullah Gül'ün çok iyi bir cumhurbaşkanı olabileceği, onun yeteneklerine sahip olmayan birinin, sırf eşinin başının açık olması nedeniyle, Çankaya'ya çıkmasının da hatalı olacağı, fakat Gül'ün adaylığı konusunun siyasi iddialaşmaların savaş alanına dönmüş bulunduğu ifade edilmektedir.

Köşe yazarları oyunun da birçok kuralının olduğu, ancak, halkın oyuyla seçim sandığı olmadan demokrasi oyununun oynanamayacağı, demokrasi'nin son tahlilde seçim sandığında gerçekleştiği, meşruiyetin sandıktan çıktığı, altında millet iradesinin yattığını, AKP'nin iki seçmenden birinin oyunu alarak 22 Temmuz seçimlerini kazandığını, üstelik seçimlere katılımın yüzde 87 gibi rekor düzeyde gerçekleştiğini ifade etmektedirler. AKP'nin meşruiyet tabanı bir önceki seçimle mukayese edilemeyecek kadar genişlemiş bir parlamentonun içinden Abdullah Gül'ü cumhurbaşkanlığına aday gösterdiğini, her şeyin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının sözüne de, özüne de uygun olduğu, dolayısıyla da meşru olduğu öne sürülmektedir. Onun içindir ki, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığını meşruiyet açısından tartışma konusu yapmanın doğru olmadığı ifade edilmektedir.

11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı adaylığına karşı olan Milliyet gazetesi köşe yazarları ise Abdullah Gül'ün geçmişine göndermelerde bulunmakta ve Gül'ün inandığı değerler ile siyasi çizgisinin Cumhuriyet'in kuruluş felsefesine aykırı olduğunu iddia ederek, cumhuriyetle kavgalı olan birinin Çankaya'ya çıkamayacağını bunun cumhuriyete ve onun değerlerine zarar vereceğini öne sürmüşlerdir. Bu sebeplerden biri ve en başta geleni olarak da başörtüsü görülmektedir. Milliyet gazetesinde Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığına karşı olan köşe

yazarlarının öne sürdükleri sebepler ile Cumhuriyet gazetesi köşe yazarlarının öne sürdükleri sebepler örtüşmektedir. Buna göre: Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığına karşı olan yazarlar Gül'ün cumhurbaşkanlığını doğru bulmadıklarını çünkü Gül'ün sağduyulu, akılcı ve doğru değerlendirme yapma yeteneğinin çok zayıf görüldüğünü, AKP'nin aldığı yüzde 47 oyun kendisinin cumhurbaşkanlığı için verildiğini söyleyerek partisine büyük haksızlık ve saygısızlık ettiğini, AKP'ye verilen oyların 350'yi aşkın nedeninin gazetelerde yazıldığını, bu nedenleri tek kişiye indirgemek gerekirse de o kişinin Tayyip Erdoğan olduğu, bütün bunları görmezden gelip kendi kendine Çankaya'yı sahiplenene kişinin cumhurbaşkanı olarak güven vermeyeceğini öne sürmektedirler. Bununla birlikte Gül'ün cumhuriyet değerlerine olan bağlılığına inanmadıklarını, Gül'ün takiiye yaptığını, bu konuda temiz bir sicile sahip olmadığını iddia etmektedirler.

11. cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Milliyet gazetesi köşe yazarlarının üzerinde durdukları ve sürece yaklaşımlarıyla paralellik arzeden diğer bir konu ise Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül kıyaslaması olmuştur. Sezer-Gül kıyaslaması daha çok demokrasiye ve Atatürk'e bağlılık üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığını destekleyen yazarlar genellikle Ahmet Necdet Sezer'in cumhurbaşkanlığı dönemindeki icraatlarına özellikle de cumhurbaşkanı olarak seçilmeden önceki söylemleri ile seçildikten sonraki söylem ve uygulamalarını örnek göstererek, Sezer'in tutarsız bir cumhurbaşkanlığının olduğunu ifade etmektedirler. Ahmet Necdet Sezer'e destek veren ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığına karşı olan köşe yazarları ise 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Çankaya'da görev yaptığı 7 yıl 3 aylık süre boyunca Atatürk'e yaraşır duruş sergilediğini, bu yönüyle tarihteki yerini alacağını, Sezer'in sağlam kişiliğe sahip bir devlet adamı olduğunu, siyasi rüzgârlara göre eğilip bükülmediğini, Atatürk'ü ve Anayasa'yı esas alarak çalıştığını ifade etmektedirler. Bu köşe yazarlarınca Anayasa'da bulunan, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesini ve temel niteliklerini özenle koruduğunu, ettiği yemine sadık kaldığını, Sezer'in Atatürk'ü çok iyi anlamış bir devlet adamı olduğunun kanıtı olarak da "laiklik" ve "ulus" anlayışı olduğu öne sürülmektedir.

Araştırmada incelenen son gazete ise Zaman gazetesi olmuştur. Bu süreçte Zaman gazetesi, Cumhuriyet gazetesi ve Milliyet gazetesinde Abdullah Gül'e karşı olanların öne sürdükleri sebeplerin tam tersini savunmuş ve Milliyet gazetesinde Abdullah Gül'e destek veren yazarlar gibi demokrasi vurgusu yapmıştır. Zaman gazetesi köşe yazarlarının 11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde takip ettiği politika gazetenin ideolojisi ve sahiplik ilişkisine uygun olmuştur. Zaman gazetesi siyasi iktidarı elinde bulunduran Adalet ve Kalkınma Partisi'ne (AKP) hem ideolojik olarak kendisini yakın görmekte hem de ticari olarak siyasi iktidarla ilişkili olan çevrelerle yakın ilişkilere sahiptir. 11. cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde AKP'nin cumhurbaşkanı adayı olan Abdullah Gül'e Zaman gazetesi köşe yazarlarından tam destek gelmiş, bunun dayanağının ise 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinin olduğu ve bunun demokrasinin bir gereği olduğu ileri sürülmüştür. Abdullah Gül'e karşı olan çevrelerin halkın iradesine saygı duymaları gerektiği, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin düşmanı olarak gördükleri Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığını yapabilecek en liyakatli kişilerden biri olduğu, bunun için kimsenin endişelenmemesi gerektiği öne sürülmüştür. Özellikle Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) kriz tellallığı yaptığı, darbe özlemi içinde olduğu, uzlaşmadan kastının ise kendi dediğinin yapılması olduğu öne sürülmektedir. Bu süreçte Zaman gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları konular ise "demokrasi, devlet-millet barışması, başörtüsü, rövanş olmadığı ve Ahmet Necdet Sezer - Abdullah Gül kıyaslaması olmuştur. Cumhurbaşkanlığı seçimini krize dönüştürecek her girişimin bedelinin çok ağır olacağı, Abdullah Gül'ün adaylığının değişik kanallarla engellenmesinin en başta milli iradeyi rencide edeceği, AK Parti'nin yüzde 47'lik oy oranının hükümetin devamı kadar Gül'ün adaylığına destek için de verildiği ifade edilmektedir. AK Parti'nin ikinci defa Abdullah Gül'ü cumhurbaşkanı adayı olarak göstermesi gerektiğini, aksi bir seçeneğin düşünülemeyeceği, Gül'ün dışında bir adayın söz konusu olması durumunda hem parti içinde ciddi bir rahatsızlığın ortaya çıkacağını hem de 22 Temmuz'da AK Parti'ye yüzde 46,5 oy desteği sağlamış bulunan seçmenin de büyük bir tepki göstereceği öne sürülmektedir.

Zaman gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları konulardan biri Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığının ve 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinin sonucunun devlet-millet barışmasının önemli bir başlangıcı olduğunu ileri sürmeleri olmuştur. Buna göre Çankaya Seçiminin "Abdullah Gül Meselesi" olmadığı, "Milli İrade"nin Gül'le ilgili kanaatinin 22 Temmuz'da sandığa yansımış şekli olduğu, Gül'ün adaylığının, bu topraklarda Milli İrade'nin egemenliğini işaretlemesi bakımından hayati bir adım olduğu öne sürülmektedir.

11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Zaman gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları diğer bir konu ise başörtüsü konusu olmuştur. Abdullah Gül'ün eşinin örtülü olmasının bazen açık açık bazen ima yoluyla büyük engel olarak sunulduğu, ancak bu toplumun en az yarısının başörtülü aile ortamına sahip olduğu, anne, eş veya çocukların konuyla ilgili olduğu ifade edilmektedir. Eş üzerinden yürütülen tartışmanın da geniş kitleleri yaraladığı, bunun devleti de siyaseti de yıprattığı ifade edilmektedir. Nisan 2007'nin başlarında oy oranı yüzde 30'larda olan AK Parti'nin 22 Temmuz seçimlerini yüzde 46,5 olarak bitirmesinin ve AK Parti'ye 16,5 puan ilave eden nedenin cumhurbaşkanı adayı olan Abdullah Gül'ün hanımının başının örtülü olması olduğu, Gül'ün adaylığının ise hanımının başörtüsünden dolayı engellendiği, bunun aksinin iddia edilemeyeceğini, çünkü sorunun Gül'den kaynaklanmış olması durumunda bundan önceki hükümete başbakan, R. Tayyip Erdoğan'ın hükümetinde başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı olamayacağı ifade edilmektedir. Abdullah Gül'ün eşinin türbanı üzerinden yıpratılmaya çalışıldığı, bunun türbanlı kadına karşı "ikinci sınıf insan" muamelesi yapmak olduğu, ayrımcılığın zirvesi olduğu ifade edilmektedir.

Bu süreçte Zaman gazetesi köşe yazarlarının üzerinde durdukları diğer bir konu ise özellikle Cumhuriyet gazetesi ve Milliyet gazetesinin Gül'e olumsuz bakan köşe yazarlarının ve Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığına karşı çıkan çevrelerin öne sürdükleri bir konu olan AKP'nin cumhuriyetle, cumhuriyet değerleriyle, ordu ile bir hesaplaşma içinde olduğu ve Abdullah Gül'ün adaylığı ve cumhurbaşkanlığı seçimlerini bir rövanş alma olarak

değerlendirmeleri olmuştur. Köşe yazarları Abdullah Gül'ün adaylığının bir rövanş alma olmadığı üzerinde önemle durmaktadırlar. Cumhurbaşkanlığı konusunun ne abartılacak bir 'zafer' ne bir 'rövanş' olduğu, kurallara uygun bir biçimde seçimlerin yapıldığı, Meclis'te yepyeni bir tablonun ortaya çıktığı ve siyasi tercihler ve hukukun öngördüğü kurallar dâhilinde Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı adayı olduğu ifade edilmektedir.

Zaman gazetesi köşe yazarlarının en çok üzerinde durdukları diğer bir konu ise Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül kıyaslaması olmuştur. Yazarlar, Milliyet gazetesi köşe yazarlarından Gül'ün adaylığına olumlu bakan yazarlar gibi Ahmet Necdet Sezer'e karşı negatif bir politika izlemekte ve bu politikalarını ise Sezer'in cumhurbaşkanlığı döneminden önceki söylemleri ile cumhurbaşkanı olduktan sonraki söylem ve uygulamalarının tutarsız olduğuna dayandırmaktadırlar. Köşe yazarları Abdullah Gül'e karşı ise olumlu bir politika izlemekte ve Gül'ün hem birikimiyle hem de deneyimiyle liyakatli bir cumhurbaşkanı olacağını ifade etmektedirler.

SONUÇ

Kitlelere kısa sürede ve etkin bir şekilde ulaşabilen medya denetim ve gözetim rolüyle dördüncü güç olarak da adlandırılır. Basının en önemli görevlerinden biri topluma gerçeklerin doğru ve anlaşılır bir şekilde iletilmesidir. Buna rağmen gerçeğin aktarılması, gazeteciliğin bir meslek olarak kurucu özelliği olsa da, serbest piyasa bunun uygulanmasında son derece tali bir rol almasına neden olur. Bir hikâyenin “haber değeri” nadir olarak onun gerçeklik değerinin bir işlevidir. Haber değeri daha çok hikâyenin hedeflediği öngörülen piyasaya yönelik bir işlevdir. Bu durumda gazeteci ticarî medya düzeninde bir tezat yaşamaktadır. Öncelikle gazetecilerin kendi işlerinin güvenliği için, patronların karşı çıkacakları şeyleri yapmama konusunda daha ihtiyatlı davranmaları gerekmektedir. Gazetelerin çoğu reklâm gelirine dayandığı için önemli reklâm verenleri ve hatta okuyucuları da gücendirmemeleri gerekir; çünkü satışlardaki en ufak bir düşüş reklâm gelirinin azalmasına yol açacaktır. Çeşitli alanlarda yatırımları olan sermayedarlar, bir medya kuruluşuna sahip olarak hem siyasi bir baskı aracını kontrol etmekte hem de sahibi oldukları diğer şirketleri korumakta ve geliştirmektedirler. Sermayedarlar sahibi oldukları medya kuruluşlarını birer savunma ve saldırı aracı olarak siyasilere ve rakiplerine karşı kullanabilmektedirler. Medya kuruluşları gündemi istediği şekilde belirleme ve istediği yöne çevirme yeteneğiyle sahiplerine geniş bir nüfuz alanı sağlamaktadır.

Bu tez çalışmasının amacı basın kuruluşlarının mülkiyet yapısı ve ekonomik ilişkilerinin gazetenin editoryal bağımsızlığını etkilediğini ve köşe yazarlarının da bu mülki ilişki çerçevesinde faaliyet gösterdiğini ortaya koymaktır. Bu amaçla 11. Cumhurbaşkanlığı Seçim sürecinde ekonomik ilişkileri ve ideolojileri birbirinden farklı olan üç ulusal gazete olan Cumhuriyet, Milliyet ve Zaman gazetelerinin sürece nasıl müdahil olmaya çalıştıkları incelenmiştir. Bu çalışmada basın kuruluşlarının olayları seçerken ve değerlendirirken içindeki bulundukları mülkiyet yapısına uygun hareket edecekleri, bağımlı bulundukları çevrelerin beklentilerine göre bir politika

izledikleri öngörülmektedir. Çalışmada görülmüştür ki özellikle Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinde yazarlar çalıştıkları kurumun siyasal çizgisinden ve editoryal yapısından sapmamışlardır, yazarların iki farklı kutupta ele aldıkları benzer konularda ve belirttikleri görüşlerde kendi basın kuruluşları içerisinde büyük oranda benzerlik olduğu görülmektedir. Milliyet Gazetesinde de benzer şekilde siyasal çizgi korunmuş olsa da kendi içindeki mevcut egemen görüşe açık bir şekilde zıt olan fikirler kamuoyuna bir arada sunulmuştur. Birbirinin tam zıttı olan bu görüşlerin aynı basın kuruluşunda yayın şansı bulması çalışmanın öngörülerinin tam olarak doğrulanmasını engellemektedir. Bu açıdan;

1- Köşe yazarları faaliyet gösterdikleri yayın kuruluşlarının mülki yapılanmasının siyasal çizgilerine çoğunlukla sadık kalmaktalar, ancak köşe yazarları bu mülki ilişkiden kesin ve net bir şekilde etkilenmemektedirler.

2- Basın kuruluşlarının sahip oldukları ideoloji ve mülkiyet yapısı basın kuruluşlarının editoryal bağımsızlığı üzerinde net bir etkiye sahip değildir.

Sonuçlarına ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

ADAKLI, Gülseren, “**Yayıncılık Alanında Mülkiyet Ve Kontrol**” **Medya Politikaları**, Ankara, İmge Kitapevi, 2001.

AKBULUT, Nesrin Tan, **Medya Eleştireleri**, İstanbul, Beta Yayınevi, 2005.

ALEMDAR, Korkmaz ve **ERDOĞAN**, İrfan Ruhi, **Öteki Kuram**, Ankara, İmge Yayınevi, 2005.

ARSLAN, Mahmut, **İş ve Meslek Ahlakı**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2001,

BEK, Mine Gencel, **Küreselleşme, İletişim Endüstrileri ve Kimlikler Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim Politikaları**. Ankara, Ümit Yayıncılık, 2003.

BELSEY, Andrew ve **CHADWICK**, Ruth, **Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar**, çev: Nurçay Türkoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınevi, 1999.

BÜLBÜL, Rıdvan, **İletişim ve Etik**, Ankara, İletişim Kitapevi Yayınları, 2001.

CEVİZCİ, Ahmet, **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Ekin Yayınları, 1993.

ÇAPLI, Bülent, **Medya ve Etik**, Ankara, İmge Kitapevi, 2002.

ÇETİN, Özek, **Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına**, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1999.

DURSUN, Çiler, **TV Haberlerinde İdeoloji**, Ankara, İmge Kitapevi, 2001.

ERDOĞAN, İrfan Ruhi, **Temel Bilgiler: Eleştirel Yaklaşımlarda İletişim Anlayışı**, Ankara, İletişim Yayınları, 2007.

ERDOĞAN, İrfan Ruhi, **Uluslararası İletişim**, İstanbul, Kaynak Yayınları, 1995.

GÖKÇE, Orhan, **İletişim Bilimine Giriş**, Ankara, Turhan Kitapevi, 2001.

HALL, Stuart, **İdeolojilerin Yeniden Keşfi, Medya Çalışmalarında Baskı (Altında Tutulmanın Geri Dönüşü), Medya İktidar İdeoloji**, çev: Mehmet Küçük, Ankara, Ark Yayınları, 1999.

LULL, James, **Medya İletişim Kültür**, çev: Nazife Güngör, Ankara, Vadi Yayınları, 2003.

MORESSI, Enrico, **Haber Etiği**, çev: Fırat Genç, Ankara, Dost Kitapevi Yayınları, 2003.

PIEPER, Annemarie, **Etiğe Giriş**, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.

SULHİ, Dönmezer, **Basın ve Hukuku**, İstanbul, İÜHF Yayınları, 1976.

ÖZEK, Çetin, **Basın Özgürlüğünden Bilgilenme Hakkına**, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1999.

ÖZKAN, Abdullah, **Siyasal İletişim**, İstanbul, Nesil Yayınları, 2004.

ÖZKAN, Abdullah, **Siyasal İletişim**, İstanbul, Nesil Yayınları, 2004.

ÖZYILDIRIM, Işıl, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2, Ankara, 2003.

ULUÇ, Gürkan, **Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı Olanaklar, Sorunlar, Tartışmalar**, İstanbul, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2003.

VAN Dijk, TEUN A. “Critical Discourse Analysis” The Handbook of Discourse Analysis, Akt: Işıl Özyıldırım, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Dergisi s: 2, 2003.

MAKALELER

ALEMDAR, Korkmaz, “Etik Okura Verilen Sözdür”, “Evrensel Kültür”, Ankara, 1999, sayı: 93.

AVŞAR, Zakir, “Medyada Yoğunlaşma ve Şeffaflaşma: Yasal Düzenlemeler, Beklentiler, Sorun Alanları”, “İletişim Araştırmaları”, Ankara, 2004.

EKZEN, Nazif, “Medya ve Ekonomi: Türk Basın Endüstrisinde Yoğunlaşma-Toplulaşma-Tekelleşme Yapısı”, “Mülkiye Dergisi” Ankara, 1999, sayı: 96.

ERDOĞAN, İrfan Ruhi, “Dördüncü Gücün İlettiği: Amerikan Örneği”, “www.irfanerdogan.com”, Ankara, 2007.

ERDOĞAN, İrfan Ruhi, “Eleştirel Yaklaşımlarda İletişim Anlayışı”, “İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi”, Ankara, 2007.

ERDOĞAN, İrfan Ruhi, Medya ve Etik: Eleştirel Bir Giriş, Ankara, 2006, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi.

ERDOĞAN, İrfan Ruhi, “Televizyon, Denetim ve Medya Etiği Üzerine”, “RATEM Dergisi”, Ankara, 2007.

ERYILMAZ, Tuğrul, “Gazeteci Kendine de Sormalı”, “Birikim Dergisi” İstanbul, 1999, sayı:117.

GEÇGİL, Bayram Ali, “**Medya Piyasalarında Hukuki Düzenlemeler “Rekabet Kurulu Uygulamaları”**”, Ankara, 2005.

GEMEALMAZ, Mehmet Semih, “**Kitle İletişim Özgürlüğü**”, “**Baro Gündemi Dergisi**”, Ankara, 1999, sayı: 71.

TEZLER

ADAKLI, Gülseren, **Türk Medya Sektöründe Mülkiyet ve Kontrol İlişkileri**, Ankara, 2003, Doktora Tezi.

AKTAŞ, Ayşe Melike, **Egemen Kültür ve İdeolojinin Medya Aracılığıyla Yeniden Üretimi: “Babam ve Oğlum” Film çözümlemesi**, Erzurum, 2007, Yüksek Lisans Tezi

ALTAŞ, Ümit, **Haber Alma Hakkı ve Medya: Cezaevi Operasyonları Örneği**, İstanbul, 2007, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

WEB SAYFALARI

<http://www.belgenet.com/yasa/k5187.html> (Erişim Tarihi: 30.10.2008)

http://www.byegm.gov.tr/SEMINERLER/adiyaman-xi/adiyaman_7.htm (Erişim Tarihi: 20.11.2008)

<http://www.dorduncukuvvetmedya.com/arsiv/akaya.htm> (Erişim Tarihi: 12.11.2008)

<http://incelemeler.blogspot.com> (Erişim Tarihi: 29.10.2008)

<http://inettr.org.tr/inetconf9/bildiri/34.doc> (Erişim Tarihi: 30.10.2009)

<http://www.irfanerdogan.com/medyaetik2007.pdf> (Erişim Tarihi: 06.11.2008)

<http://www.irfanerdogan.com/makalelerson/marxistiletisim.pdf> (Erişim Tarihi: 07.11.2009)

<http://www.irfanerdogan.com/makaleler4/artvayanit.htm> (Erişim Tarihi: 08.11.2009)

http://www.ntvhaber.org/haber_detay.asp?haberID=308 (Erişim Tarihi: 20.11.2008)

http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php (Erişim Tarihi: 08.06.2009)

<http://www.webturkeyportal.com> (Erişim Tarihi: 26.10.2008)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/EMI> (Erişim Tarihi: 29.10.2008)

GAZETE MAKALELERİ

Cumhuriyet, Cüneyt Arcayürek, Beklemek ve Görmek, 2 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Mustafa Balbay, Nisan Başına mı Döndük?, 2 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Orhan Birgit, Du Bakali N'olacak?, 7 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, İlhan Selçuk, Erkekler Demokrasisi Egemen, 10 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Mustafa Balbay, Demek ki Oluyormuş, 10 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Orhan Birgit, Yarışı Kim Kazanacak, Gülcüler mi, Erdoğancılar mı?,
10 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Cüneyt Arcayürek, Azınlığın Cumhurbaşkanı Adayı, 15 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Mehmet Soysal, Yüksek Gerilim, 15 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Hikmet Çetinkaya, Gül ve Çölaşan, 16 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Ümit Zileli, Çember, 16 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Mustafa Balbay, İnat... Kötü Sanat, 16 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Serdar Tanilli, Bir Hedefe Doğru Bir Adım Daha, 17 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Serdar Tanilli, Bir Hedefe Doğru, Bir Adım Daha, 17 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Cüneyt Arcayürek, Özle Söz Arasındaki Aykırılık, 17 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Erol Manisalı, AKP'de Toplananlar Neyin Cephesi, 20 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Bedri Baykam, Pazar Gününü Çankaya'da Geçirmek, 21 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, İlhan Selçuk, Çankaya'da Erkek Kadın Eşitsizliği, 25 Ağustos 2007.

Cumhuriyet, Cüneyt Arcayürek, İki Cumhurbaşkanı, Bir Parti, Bir Anayasa, 29 Ağustos 2007.

Milliyet, Meral Tamer, Cumhurbaşkanı Eşi, Türkiye'yi AİHM'ye şikayet eder mi?, 10 Ağustos 2007.

Milliyet, Hasan Cemal, Erdoğan, Gül ve Asker Abiler!, 10 Ağustos 2007.

Milliyet, Semih İdiz, Köksal Toptan Seçimi Doğru Yolu Gösteriyor, 11 Ağustos 2007.

Milliyet, Taha Akyol, Kenar'dan Merkez'e Gül, 15 Ağustos 2007.

Milliyet, Nail Güreli, Gül'e Kırmızı Kart, 15 Ağustos 2007.

Milliyet, Hasan Cemal, Ahmet Necdet Sezer, 15 Ağustos 2007.

Milliyet, Taha Akyol, Gül'ün Profili, 15 Ağustos 2007.

Milliyet, Derya Sazak, Çankaya, 16 Ağustos 2007.

Milliyet, Hasan Cemal, Gerilim değil yumuşama, 16 Ağustos 2007.

Milliyet, Hasan Pulur, Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı, 17 Ağustos 2007.

Milliyet, Fikret Bila, Sezer'i Uğurlarken, 28 Ağustos 2007.

Milliyet, Hasan Cemal, Yeni Bir Dönem; Hayırlı Olsun!, 29 Ağustos 2007.

Zaman, Hüseyin Gülerce, Millet iradesi yok sayılamaz, 2 Ağustos 2007.

Zaman, Ali Bulaç, Gül'ün adaylığı, AK Parti'nin sınavı, 4 Ağustos 2007.

Zaman, Mümtaz'er Türköne, Çankaya'nın işaretleri, simgeleri, sembolleri, 12 Ağustos 2007.

Zaman, Ali Bulaç, Cumhurbaşkanlığı ve Başörtüsü, 13 Ağustos 2007.

Zaman, Tamer Korkmaz, Milletle Uzlaşma'ya neden yanaşmıyorsunuz?, 14 Ağustos 2007.

Zaman, Nihal Bengisu Karaca, Bıçkınlığın yeni adı: Uzlaşma, 15 Ağustos 2007.

Zaman, Hüseyin Gülerce, Tek yolları kaldı; askeri kışkırtmak, 16 ağustos 2007.

Zaman, Mehmet Kamış, Abdullah Gül neyi değiştirecek?, 18 Ağustos 2007.

Zaman, Ahmet Turan Alkan, Devlet Şuuru, 20 Ağustos 2007.

Zaman, Mümtaz'er Türköne, O kimsenin cumhurbaşkanı değildi!, 26 Ağustos 2007.

